

Дневникъ

(стенографически)

на

X^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XL заседание, понеделникъ, 13-й декемврий 1899 год.

(Отворено въ 3 часътъ послѣ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Жечо А. Бакаловъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Обявявамъ заседанието за открито.

Моля секретаря г. Макавѣвъ да прочете списъка, на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь **Миланъ Макавѣвъ:** (Прочита списъка.)
Отсутствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: Атанасъ А. Буровъ, Божилъ Райновъ, Василъ Панадопуло, Д-ръ Константинъ Стоиловъ, Константинъ Апостоловъ, Лука Вратановъ, Младенъ Ивановъ, Никифоръ Влаевъ, Паскалъ Гълъбаровъ, Симеонъ Ив. Казанджиевъ и Тодоръ Мирковичъ.

Прѣдсѣдатель: Отъ 164 народни прѣдставители присъствуватъ 153, а отсутствуватъ 11; има, значи, законното число прѣдставители, за да се пристъпи къмъ разискване въпроситѣ, положени на дневния редъ.

На дневенъ редъ имаме:

1) Избиране комисия за прѣглеждане смѣткитѣ на III-та редовна сесия на IX-то Обикновено Народно Събрание и на извънредната сесия на настоящето Събрание, и

2) Първо четене на законопроектитѣ: 1) за данъка върху сградитѣ и върху занятията за 1900 год.; 2) за врѣмenna върхнина върху данъцитѣ на сградитѣ и пр.; 3) за финансовитѣ началници и главнитѣ бирници; 4) за прѣхвърляне на прѣдприятието по постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиятъ върху Анонимното акционерно дружество за на правата на Варненското пристанище; 5) за държавнитѣ и общински пѣтища; 6) за построяване съ концесия въ Столицата здания за министерствата и пр.; 7) за измѣнение Закона за административното дѣленіе територията на България; 8) за отмѣнение Закона за прибавление къмъ чл. 69-й

отъ Закона за окръжнитѣ съвѣти нова алинея; 9) за отпущане опрѣдѣленитѣ въ закона безотчетно пѣтни пари на училищнитѣ инспектори; 10) за измѣнение Закона за минитѣ; 11) за уредбата на оризосѣянето; 12) за закриването на двѣ отъ тритѣ сръдни земледѣлчески училища; 13) за пенсиитѣ на офицеритѣ и долнитѣ чинове; 14) за празничнитѣ дни въ Княжеството; 15) за допълнение и измѣнение нѣкои членове отъ Екзархийския уставъ; 16) за измѣнение и допълнение Закона за устройството на въоръженитѣ сили; 17) за измѣнение и допълнение Закона за носене военитѣ тежоби; 18) за второто допълнение на Закона за насърчение мѣстната индустрия; 19) за разработване на меритѣ; 20) прѣдложението за измѣнение чл. 12-й отъ Закона за Висшето училище, и 21) прѣдложенията: 1) отъ Никополюския народенъ прѣдставитель, П. Чорбаджиевъ, за присъединение Никополюската околия къмъ Плъвенския окръгъ; 2) отъ Трънския народенъ прѣдставитель, Н. Ценовъ, за присъединение Царибродската околия къмъ Трънския окръгъ; 3) отъ Добричкия народенъ прѣдставитель, А. Арсениевъ, за закриване окръжитѣ Свищовски, Ломски, Татаръ-Пазарджишки, Севлиеви и Трънски; 4) отъ народния прѣдставитель Д-ръ В. Дочевъ, за празнуване на 8-й ноемврий; 5) отъ народния прѣдставитель Бобевски, за празнуване на 20-й априлий и 11-й августъ; 6) отъ народния прѣдставитель Ив. Я. Поповъ, за амнистиране по печата; 7) отъ народния прѣдставитель И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 567 и 617-й отъ Угловното сждопроизводство; 8) отъ народния прѣдставитель П. Чорбаджиевъ, за тълкуване чл. чл. 4, 5, 6, 42—46 и 48-й отъ Закона за адвокатитѣ; 9) отъ Ломскитѣ народни прѣд-

ставители за сѣмейнитѣ недвижими имоти; 10) отъ народния прѣдставитель И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 148 и 704-й отъ Гражданското сѣдопроизводство; 11) отъ сѣщия, за отмѣнение Закона за търговско-индустриалнитѣ камари; 12) тоже отъ сѣщия, за измѣнение Закона за адвокатитѣ; 13) отъ народнитѣ прѣдставители С. Бабаджановъ, Хр. Хаджиевъ и Н. Габровски, за отмѣнение Закона за печата; 14) отъ народнитѣ прѣдставители М. Макавѣевъ и И. Кирковъ, за измѣнение Закона за горитѣ; 15) отъ народнитѣ прѣдставители К. Липовански и Л. Вратаповъ, за опрощаване глоби по нарушение Закона за тютюня; 16) отъ народния прѣдставитель Д-ръ Ф. Симеоновъ, за допълнение алинея първа на чл. 208-й отъ Закона за сѣдоустройството; 17) отъ народния прѣдставитель Ст. Касабовъ, за прибавление забѣлѣжка къмъ чл. 163-й отъ Търговския законъ; 18) отъ народния прѣдставитель З. Митовъ, за измѣнение Закона за бирницитѣ; 19) отъ народния прѣдставитель Д. Маневъ, за прѣмѣстване околийския центъръ на Рупчоската околия въ с. Хвойна, и 20) отъ народнитѣ прѣдставители Никола Странски и К. Ранковъ, за измѣнение и допълнение Търговския законъ.

Понеже протоколътъ отъ миналото засѣдание не е готовъ, нѣма да се чете.

Прѣди да се постѣпи къмъ дневния редъ има да съобщимъ на г. г. прѣдставителитѣ, че сж постѣпили книгата по избора въ Луковитската околия, гдѣто е билъ прогласенъ за избранъ г. Иванъ Убевъ, който ще засѣдава днесъ. Подвежданието подъ клетва на двамата новоизбрани, г. Иванъ Убевъ и Кръстю М. Диловски, ще стане утрѣ.

Вънъ отъ това, има да ви съобщимъ, че като бѣхъ натоваренъ да испратимъ една съболезнователна телеграма до сѣмейството на покойния генералъ Столипинъ, имамъ честта да получимъ слѣдующия отговоръ: (Чете.)

„Москва, Болгарія Софія. Прѣдсѣдателю Народнаго Собрания, Бакалову.

Глубоко тронутъ сочувствіемъ вашимъ къ посилнымъ заслугамъ нашего отца Аркадія Димитріевича Столыпина, такъ сильно любимаго славянства, и утѣшаясь мыслю что имя его живетъ у безсмертной памяти болгарскаго народа, просимъ передать Народному Собранию выраженіе нашей безконечной и неописуемой благодарности.

Петръ, Александръ, Марія Афросимова — Столыпина.“

Пристѣпиме къмъ дневния редъ. На първо мѣсто стои избиране комисія за прѣглеждане смѣткитѣ на третата редовна сесія на IX-то Обикновено Народно Сѣбрание и на извънредната сесія на настоящето Сѣбрание.

Иванъ Я. Поповъ: Понеже на дневенъ редъ стои избиране комисія за прѣглеждане смѣткитѣ на третата редовна сесія на IX-то Обикновено Народно Сѣбрание, както и смѣткитѣ на извънредната сесія на настоящето Сѣбрание, то азъ прѣлагамъ да се избератъ трима души за членове на комисіята, която ще прѣглежда смѣткитѣ, а заедно съ това, и бюрото да ги прѣдлага.

Сотиръ Календеровъ: Азъ прѣлагамъ петъ души.

Прѣдсѣдателъ: Има прѣдложение, щото комисіята за прѣглеждане смѣткитѣ на третата редовна сесія на IX-то,

Обикновено Народно Сѣбрание и на извънредната сесія отъ настоящето Сѣбрание да се състои отъ трима души и членоветѣ ѝ да се прѣдлагатъ отъ бюрото.

Ще туримъ по-напрѣдъ на вотиране прѣдложението, щото комисіята да се състои отъ трима души. Молимъ ония г. г. прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Има прѣдложение, щото членоветѣ на комисіята да се прѣдлагатъ отъ бюрото. Молимъ ония г. г. прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Бюрото прѣдлага за членъ на тази комисія г. Никола Боневъ. Молимъ ония г. г. прѣдставители, които сж съгласни и приематъ г. Бонева за членъ на комисіята, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Бюрото прѣдлага за членъ на комисіята г. Ивана Г. Поповъ. (Приема се.)

Бюрото прѣдлага за членъ на комисіята г. Кирила Аврамовъ. (Приема се.)

Петко Каравеловъ: Искамъ думата!

Прѣдсѣдателъ: По този въпросъ, нѣма какво да се говори, г-нъ Каравеловъ! Той е разрѣшенъ.

Спасъ Ивановъ: Нѣкои унжвания на комисіята!

Петко Каравеловъ: До 1886 год., г-да прѣдставители, смѣткитѣ на Народното Сѣбрание се гледахъ исклучително отъ Смѣтната Палата. Оттогава насамъ това е прѣкратено. Въ врѣме на народняшкото правителство, азъ два пѣти прѣдлагахъ смѣткитѣ да идятъ въ Смѣтната Палата, но не приехъ. Комисіята може да прѣгледа тия смѣтки, но тѣ трѣбва да отидятъ въ Смѣтната Палата и тя да се произнесе по тѣхъ окончателно. Азъ формално правимъ прѣдложение да се испратятъ тия смѣтки въ Смѣтната Палата.

Прѣдсѣдателъ: Има да забѣлѣжмъ на г. Каравелова, че има рѣшение на Народното Сѣбрание, което е отнело отъ компетентността на Смѣтната Палата прѣглеждането на расходитѣ, изрично направени за поддържането на Народното Сѣбрание; така щото, трѣбва да стане формално прѣдложение, за да се измѣни онова рѣшение на Народното Сѣбрание. (Петко Каравеловъ: Азъ го правимъ формално!) Това прѣдложение, като се прави устно, не може да бѣде формално, а трѣбва да се направи писмено, да се тури на дневенъ редъ и да се обсъди. (Петко Каравеловъ: Не е нужно: рѣшение, не е законъ!) Може да се отмѣни това рѣшение, ако има прѣдложение споредъ Правилника.

Вълко Нейчовъ: Г-да! На много умове въ тази срѣда, па и въ публиката, харесва се, щото смѣткитѣ на Народното Сѣбрание да бѣдѣтъ прѣгледани отъ Върховната Смѣтна Палата. Несъмнѣно, че такава едно прѣглеждане, отъ страна на Смѣтната Палата, смѣткитѣ на Народното Сѣбрание, не може освѣнъ да прѣдставлява по-сериозна гаранция за добритѣ смѣтки на Народното Сѣбрание; но азъ ще отдѣлимъ случая, въ който Върховната Смѣтна Палата ще бѣде компетентна да прѣгледва тия смѣтки. Народното Сѣбрание не може да не отнеме отъ своя суверенитетъ, ако то остави на Смѣтната Палата да прѣглежда въ подробности смѣткитѣ му. Ролята на Върховната Смѣтна Палата

ще бъде изключително да констатира, ако графата, въ която се отпуща известна сума за поддържане на Народното Събрание, е употребена изключително за нуждите на Народното Събрание, за неговото функциониране, да не би отъ тази графа да е отстранена нѣкоя пара за друга посока, за друго назначение. Такава ще бъде ролята на Смѣтната Палата. Ако г. Каравеловъ разбира така тая роля, азъ приемамъ неговото предложение, когато то бъде предложено въ надлежната форма; но ако той мисли, че Върховната Смѣтна Палата ще има право да се впуска въ оцѣнение на всички дребулии по смѣтките на Народното Събрание, азъ не приставамъ на такъвъ начинъ на дѣйствиe, защото тогазъ рискуваме Смѣтната Палата да прави политика, щото тя да си позволи да спира редовното функциониране на Народното Събрание, което е именно тукъ, за да подкарва всичките колела на държавната машина, да е господаръ на положението, когато то заседава. Слѣдователно, азъ дѣлѣмъ така работата, че оставаме драговошно на Смѣтната Палата да прѣгледа въ купъ смѣтките на Народното Събрание, дали цѣлата сума Народното Събрание е похарчило за същото Народно Събрание, а подробноститъ не сж отъ нейната компетентностъ.

Константинъ Липовански: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да се съгласямъ съ исказаното мнѣние отъ г. Каравелова, по слѣдующитъ причини. Народното Събрание има право, съгласно основния законъ, само да гледа своитъ смѣтки. Народното Събрание избира една комисиия тричленна, която прѣглежда смѣтките и тази тричленна комисиия, споредъ мене, най-правилно ще бъде ако напечата своя докладъ и го внесе и тогазъ сами да се произнесемъ, до колко смѣтките сж правилни или неправилни. Г-нъ Каравеловъ се бои, че, може би, партизански ще се погледне на въпроса. (Петко Каравеловъ: Азъ знамъ!) Кажете, моля ви се, ще бъдемъ ли избавени отъ това, ако се разгледатъ смѣтките отъ Върховната Смѣтна Палата? Тя ще се произнесе съ едно рѣшение, което пакъ намъ ще бъде подложено на разглеждане, и ако ние ще погледнемъ партизански на въпроса, когато смѣтките се разгледатъ отъ тричленната комисиия, също така партизански можемъ да се произнесемъ и при случая, когато смѣтките се прѣглеждатъ отъ Върховната Смѣтна Палата. Значи, тази опасностъ на г. Каравелова абсолютно съ нищо не е оправдаема. Защо да постѣпимъ така, както иска той? Това ще бъде едно ужасно амбициозно искане на г. Каравелова... (Гласове отъ лѣвицата: О о!) Това значи, да признаемъ, че Върховната Смѣтна Палата е учреждение по-голѣмо отъ Народното Събрание; това значи, Смѣтната Палата да обеме въ себе си атрибутитъ на Народното Събрание. Какъ така? Азъ ми се струва, г-да народни прѣдставители, че това е едно, както и по-напрѣдъ казахъ, амбициозно желание, което не води къмъ никакъвъ резултатъ и моля да го не приематъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Конкилевъ.

Христо Конкилевъ: Азъ отсѣжвамъ думата на г. Каравелова.

Петко Каравеловъ: Моля ви се! Азъ искамъ да разяснѣмъ. Никакво отнемане суверенитета на Народното Събрание не се иска съ онова предложение, което азъ правѣмъ. Народното Събрание, каквито рѣшения да вземе, не могатъ да се контролиратъ отъ Смѣтната Палата; но ако единъ прѣдседателъ, като Тодорова, даде на Шишкова 6.000 л. безъ разрѣшението на Народното Събрание, Смѣтната Палата ще докладва и ще иска паритъ. (Константинъ Липовански: Ние нѣма ли да го направимъ?) Какво ще направите Вие, не знамъ. Азъ едно ще кажъ, че Народното Събрание, което направо рѣши, нѣма да се контролира отъ Върховната Смѣтна Палата; но ако единъ прѣдседателъ, единъ квесторъ-ковчежникъ злоупотреби, тия пари ще се искатъ. (Константинъ Липовански: Ние сами ще ги искаме! — Христо Конкилевъ: Не сж се искали!) Недѣлите бърза толкозъ, г-нъ Липовански! Азъ ще Ви покажъ примѣръ. Прѣзъ 1895 год. тукъ се избра една комисиия за да прѣгледа смѣтките на Стамболовскитъ народни събрания. Г-нъ Нейчовъ бѣше членъ въ тая комисиия, г. Даневъ бѣше членъ, стояхъ цѣли двѣ години, дойдохъ, докладвахъ и какво? „Смѣтките да се даждъ на Смѣтната Палата“. Абсолютно нищо. Тия бѣхъ думитъ. Че комисиията, като заседава двѣ години... (Вѣлко Нейчовъ: Два мѣсеци!) Азъ знамъ много добръ, че не бѣхъ два мѣсеци. Азъ даже съжالياвамъ, че тѣ получихъ толкозъ пари. Има дори постановление отъ Народното Събрание да се вземжтъ отъ Васъ паритъ. Какво ми говорите! Азъ желямъ Народното Събрание да уважава, прѣди всичко, себе си и да не подлага на три посторонни лица да му разгледатъ смѣтките. Народното Събрание може да си разглежда смѣтките само, но окончателно смѣтките да се испратжтъ въ Смѣтната Палата, за да знае Българскитъ народъ, че нѣма злоупотребления. Ако Народното Събрание е постановило рѣшение да се направи извѣстенъ расходъ, Смѣтната Палата нѣма защо да се бърка; но ако единъ прѣдседателъ, единъ касиеръ, единъ квесторъ произволно заграбжтъ пари, защо да не имъ се искатъ? Не даде ли Тодоровъ на Шишкова по 20 л. на день? Взехте ли парите? Не. (Константинъ Липовански: Сждѣте го Вие!) Като се напише на Смѣтната Палата, че тя ще постѣпи съ смѣтките на Народното Събрание така, както постѣпва съ всички други смѣтки, ще се отнесе до сѣдилищата и ще вземе паритъ отъ Тодорова и Шишкова, които бѣхъ ги взели. Хубаво да го знаете. Палатата не може да ги вземе, само ако Народното Събрание е постановило, че опълномощава прѣдседателя Тодоровъ да даде на Шишкова 6.000 л.; иначе, тя ще ги вземе. За да нѣма нито ние, нито вие, нито министритъ да ги сжджтъ други Народни Събрания, така трѣбва да се направи. Смѣтната Палата ще сжди само за ония пари, които сж злоупотрѣбени. По моето мнѣние, ако искате да има редъ въ Народното Събрание, трѣбва да направимъ постановление, щото смѣтките на Народното Събрание да се разглеждатъ окончателно отъ Смѣтната Палата.

Атанасъ П. Краевъ: Ако Народното Събрание е запазило за себе си правото да прѣглежда смѣтките на своя

квесторъ-касиеръ и, слѣдователно, провѣряването на тия сметки да не е отъ компетентността на нѣкое друго учреждение или длъжностно лице, това е направило, споредъ мене, по единственото съображение да се запази самостоятелността, независимостта, суверенитетътъ на Народното Събрание. Е добръ, суверенитетътъ, самостоятелността, независимостта и свободата на дѣйствиата на Народното Събрание, споредъ мене, нѣматъ нищо общо съ дѣйствиата, съ сметките на единъ квесторъ-касиеръ. Известно е, че Народното Събрание вотира своя бюджетъ, който е частъ отъ бюджета на Върховното правителство. Избира се бюро на чело съ прѣдсѣдателъ, подпрѣдсѣдатели, секретари и квестори. Единъ отъ квесторитѣ се опрѣдѣля, по съгласието на членоветѣ на бюрото, за квесторъ-касиеръ; той изтеглява паритѣ, той ги раздава на пароднитѣ прѣдставители, той държи трѣбователнитѣ вѣдомости и взима расписки срѣщу даденитѣ пари. Прѣдсѣдателътъ е пълновластенъ распорѣдителъ; щомъ като той заповѣда, квесторътъ плаща за каквото и да е. Е добръ, тия сметки сж отдѣлни отъ законодателната дѣятелностъ на Народното Събрание и тѣхното прѣглеждане отъ Сметната Палата ни най-малко не е отъ естество да стѣсни или урони тая висота, на която е поставено Народното Събрание. Ето защо, азъ мисля, че по-голяма гаранция ще имаме за правилната провѣрка на сметките, ако тя става отъ Върховната Сметна Палата, нежели отъ двама-трима наши колеги, много почтени, много добросъвестни, но не опитни въ тая работа и които ще иматъ тая работа като ангария. Законодателитѣ, дали да се явяватъ въ комисии за да взиматъ участие въ изучаването на законитѣ и да си приготвяватъ доклади за публичнитѣ засѣдания на Камарата, или пъкъ сметки да провѣряватъ и да гледатъ расписки, да гледатъ вѣдомости, да гледатъ километрически таблици, колко е трѣбвало да се плати отъ едно мѣсто до друго и т. п. — кое по-напрѣдъ да направятъ? Отъ опитъ знаемъ, че тая провѣрка винаги е ставала повърхостно. Сетитѣ, имало е случаи, гдѣто при подобни провѣрки сж се констатирани нѣкои отклонения отъ правилния редъ. Напр., както каза г. Каравеловъ, бѣше се констатирало, че квесторъ-касиерътъ г. Шишковъ, само защото е имало парламентарна анкетна комисия, на която е трѣбвало да се плаща, той е счелъ, че трѣбва да продължи своята функция като квесторъ-касиеръ и по распорѣждане на бившия прѣдсѣдателъ на Народното Събрание, г. Теодорова, е получавалъ за цѣла година по 20 л. дневни или всичко 7.200 л. Когато се направи провѣрка на неговитѣ сметки, докладва се това на Народното Събрание и помислѣ, че нѣма болшинство за опрощаване на тая сума, напротивъ Събранието постанови: да се възвърне сумата. Дали се е повърнала или не, не знамъ. Надали се е направила нѣкаква постѣпка за осъществлението на това рѣшение на Събранието. Имаше таксва едно прѣглеждане и прѣзъ 1891 и 1892 год. И тогава, мисля, бѣхж констатирани цѣлъ редъ нередовни расходи. Докладчикъ бѣше бившиятъ народенъ прѣдставителъ Кознички. И тия пари надали досега сж искани отъ бившия квесторъ-касиеръ. Другъ щѣше да бѣде въпросътъ, друго щѣше да бѣде положение

нието на работата, ако тая работа се извършваше отъ Върховната Сметна Палата. Тя, щомъ констатира нѣкои нередовности въ книгата на нѣкой отчетникъ — а отчетникъ на Народното Събрание ще се счита квесторъ-касиерътъ — изисква отъ него обяснения и ако намѣри оправданията неоснователни, не ги уважава, прави постановление и изисква сумитѣ, които сж неправилно израсходвани, или расхидитѣ, които не е могълъ родовно да оправдае. Срѣщу едно такова постановление на Върховната Сметна Палата заинтересованиятъ отчетникъ има право да апелира прѣдъ Върховния Касационенъ Сѣдъ, рѣшението на който е окончателно и подлежи на изпълнение, тогазъ когато по досегашната практика, въведена отъ 5 — 6 години насамъ, никаква почти санкция не се е давала на рѣшенията, взети отъ Народното Събрание, и слѣдователно, за съжаление, много отъ сметките на квесторъ-касиеритѣ въ Народното Събрание се намиратъ въ хаотическо състояние. Ако Народното Събрание съ рѣшение, не по законодателенъ редъ, но при спазването формитѣ, прѣдписани отъ Конституцията, или по Правилника за вътрѣшния редъ на Събранието, е рѣшило, щото провѣрката на сметките да става отъ комисии, назначавани отъ самото Събрание, азъ мисля, че нищо не спѣва сегашното Събрание, по поводъ прѣдложението на г. Каравелова, да вземе едно рѣшение въ обратна смисълъ, да отиде първото и да постанови: запнапрѣдъ както на всички досега непровѣрени сметки, тѣй и на бѣдѣщи, провѣрката да се върши отъ Върховната Сметна Палата. Тя ще дѣйствува въ случая не като господаръ, не като върховно учреждение, стоящо по-високо отъ Народното Събрание, а като едно високо учреждение, което дѣйствува по делегация отъ Народното Събрание. Нашата работа е повече политическа, законодателна, отколкото сметководска, ако можъ така да кажж; не влиза въ наша грижа провѣрката на сметки и водене на сметки; то е работа на едно специално учреждение, каквото е Върховната Сметна Палата. Ние се занимаваме съ политиката на правителството, съ законитѣ и т. п., — въпроси отъ по-голямъ и по-високъ държавенъ интересъ. Поради всички тия съображения, азъ поддържамъ прѣдложението на г. Каравелова и моля почитаемото Събрание да се съгласи съ него; защото ще има по-добра полза за дѣлото, ако се възложи на Върховната Сметна Палата провѣрката на сметките на отчетниците на Народното Събрание — на квестори-касиеритѣ. Повтарямъ да кажж, че Върховната Сметна Палата не ще може, не ще смѣе да провѣрява кой и да е актъ на Народното Събрание; тя ще върши провѣрка само на дѣлата на квесторъ-касиера, единъ органъ, единъ служителъ на Народното Събрание и мисля, че за да се отбѣгнатъ възможни грѣшки, ако се вземе окончателно рѣшение по тия мѣрки, добръ ще бѣде да се възложи тая провѣрка на сметките на Върховната Сметна Палата въ смисълъ, щото нейнитѣ рѣшения да бѣдѣтъ окончателни и да подлежатъ на обжалване само прѣдъ Върховния Касационенъ Сѣдъ, да не дохождатъ въ Събранието.

Константинъ Досевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ намирамъ прѣдложението на г. Каравелова, слѣдъ като

се избра комисия, за ненавременно, защото съ избрането на комисията ние разрѣшихме въпроса. Вънъ отъ това, даже и да не бѣше избрана комисия, азъ намирамъ прѣдложението за съвършено безсмислено, защото Народното Събрание, споредъ неговото прѣдложение, ако се съгласи да прати своитѣ смѣтки за прѣглеждане въ Върховната Смѣтна Палата, ще дойде да признае, че то не е въ положение да разрѣши едни расходи, които по негово искане сж направени и да ги прати въ едно друго учреждение, което съ специаленъ законъ е прѣдназначено за съвѣтъ други работи. Да се испратятъ смѣтките на Народното Събрание да се прѣглеждатъ отъ едно учреждение, което се назначава отъ него, това ще бѣде недостойно за самото Народно Събрание. Ако се съгласимъ съ това, което казва г. Краевъ, ще излѣзе, че народнитѣ прѣдставители не сж каджри да прѣглеждатъ смѣтки, нито иматъ доблестта да признаятъ, че известни суми сж злоупотрѣбени отъ избранитѣ отъ тѣхъ квесторъ-касиери. Азъ мисля, че не може да се говори подобно нѣщо въ лицето на цѣлото Народно Събрание.

Казва се, че понеже по-напрѣдъ сж ставали злоупотрѣблени и понеже тия злоупотрѣблени не сж потърсени, нѣмало никога да бѣдѣтъ потърсени, защото Народното Събрание никога не ще дойде да признае, че еди-кой си квесторъ-касиеръ е злоупотрѣбилъ. Ако ние сме паднали дотамъ, щото да нѣмаме доблестта да изобличимъ единъ крадецъ, макаръ и нашъ партизанинъ, тогава какво могатъ да мислятъ хората за насъ? И ако ние съ вота си дойдемъ да потвърдимъ това, то е равносилно да признаемъ, че на онѣзи наши другари, които може да изобличимъ въ злоупотрѣбление, сме съучастници. Азъ поне не очаквахъ отъ г. Краева да поддържа такова едно прѣдположение на г. Каравелова, защото той винаги говори за достойнието на Народното Събрание, че трѣбва да се запази. Щомъ е тъй, достойнието на Народното Събрание ще се запази отъ народнитѣ прѣдставители, като сами иматъ доблестта да изобличатъ всѣки, който е злоупотрѣбилъ, макаръ и да е нашъ партизанинъ, а не да отиде да праца смѣтките си въ Върховната Смѣтна Палата, да искаме да излѣзе съ единъ докладъ да говори за насъ, за нашитѣ дѣйствиия и за дѣйствиията на нашитѣ другари. Ето защо, азъ бламирамъ това прѣдложение, още повече, слѣдъ като има едно рѣшение отъ Камарата, взето въ минала една сесия за прѣглеждане на смѣтките отъ самото Народно Събрание.

Дамянъ Цековъ: Г-да народни прѣдставители! Правъ е г. Каравеловъ като казва, че въ VIII-то Обикновено Народно Събрание той направи прѣдложение да се прѣдадѣтъ смѣтките за прѣглеждане отъ Върховната Смѣтна Палата. Тогава цѣлата лѣвица, включително съ всичкитѣ господа сега поддържатели на настоящето правителство, включително и г. Досевъ, вдигнахъ ръка за приемане прѣдложението на г. Каравелова, което съ нѣколко гласа се отхвърли. Но това не значи, че ако тогава се взе едно рѣшение, сега не може да се вземе друго.

Не е право казването, че трѣбва да се внесе прѣдложение по законодателенъ редъ, защото и тогавашното прѣдложение се направи по сѣщия начинъ, както и се-

гащото прѣдложение отъ г. Каравелова. Ние сме законодателно тѣло, ние правимъ законитѣ, ние сме създали Закона за отчетността по бюджета и сме казали, че всички отчетници, които боравятъ съ пари, да испращатъ смѣтките си въ Върховната Смѣтна Палата за контролиране прѣглеждане и уреждане. Това нѣма да урони авторитета на Народното Събрание, ако се приеме; напротивъ, ако се отхвърли прѣдложението на г. Каравелова, би значило, че ние се боимъ отъ свѣтлина, боимъ се отъ контролъ.

Не е правъ г. Липовански, който казва, че у насъ това е уредено отъ Конституцията — да се прѣглеждатъ тия работи отъ Народното Събрание. Въ Конституцията такава подробностъ нѣма. Нека се укаже членътъ, който казва, че смѣтките на Народното Събрание се гледатъ отъ самото Народно Събрание. Азъ съмъ отъ онѣзи г. г. народни прѣдставители, които въ VIII-то Обикновено Народно Събрание заявихъ тукъ и направихъ запитване къмъ прѣдседателя: истина ли е, че квесторъ-касиерътъ г. Шишковъ, когато не е засѣдало Народното Събрание, е получавалъ цѣла година по единъ наполеонъ на день? Г-нъ Теодоровъ, заяви, че не е вѣрно, а г. квесторъ-касиерътъ каза, че е вѣрно. И тогава се взе рѣшение да се съберѣтъ тия пари отъ квесторъ-касиера, но както става явно, тия пари и досега не сж събрани и не ще могатъ да се съберѣтъ, даже ако се рѣши, защото: ще се прѣднеси на административнитѣ власти, тѣ ще повикатъ г. Шишкова, той ще каже, че ги е взелъ по заповѣдъ на тогавашния прѣдседател и че е надзиравалъ Народното Събрание, и работата ще остане въ сѣщото положение, защото административнитѣ власти не ще иматъ изпълнителна сила, изпълнителна функция и въпросътъ пакъ ще остане въ сѣщото положение.

Тѣй щото, прѣдложението на г. Каравелова е съвършено право да се прѣдаде прѣглеждането на смѣтките на Върховната Смѣтна Палата, и даже всички тия дългове, които се дължатъ отъ бившитѣ отчетници, да се прѣдадѣтъ на Смѣтната Палата, за да ги уформи и да издаде рѣшения за да се съберѣтъ сумитѣ по административенъ редъ. Затова, азъ мисля, че нѣма защо да се не приема прѣдложението на г. Каравелова.

Вѣлко Нейчовъ: Теодоръ Теодоровъ не е далъ паритѣ, но Шишковъ ги е взелъ самъ, като е мислилъ, че той има право. Народното Събрание миналата година взе рѣшение да върне паритѣ.

Дамянъ Цековъ: Но не ги е върналъ!

Михаилъ К. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Жалното е, че на прѣдложението на г. Каравелова се погледна нѣкакъ си партизански, така да кажѣ, погледна се така, като че да се е поискало да се направи нѣкакъвъ упрекъ за неправилни расходи или за контролиране дѣлата на днешната дѣсница отъ днешната лѣвица. Това не е могла да бѣде цѣлата на г. Каравелова. Прѣдложението на г. Каравелова се отнася, както за сегашното Събрание, така сѣщо и за другитѣ събрания, които ще дойдѣтъ слѣдъ насъ. Днешната дѣсница до година може да стане лѣвица и това рѣшение ще има пакъ задължителна сила, както за нея, така и за насъ. Работата е да се намѣри правиленъ пътъ по

който може да стане прѣглеждането на смѣтките, за да не се дава поводъ, г-да прѣдставители, да се говори, да се помисли даже, че народнитѣ прѣдставители, върховнитѣ пазители на финанситѣ на страната, сж се подхлъзнали по лоши пжтища и могатъ да злоупотрѣбятъ съ високото положение, на което ги е поставилъ народътъ. Друга цѣль прѣдложението нѣма. (Константинъ Липовански нѣщо възразява.) Азъ моля г. Липовански да говори, когато му дойде реда, а когато не му е редъ, да мълчи. (Глъчка.)

Прѣдсѣдателъ: Моля, г-нъ Липовански, недѣйте прѣкъсва оратора!

Михаилъ К. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Добръ забѣлѣжи единъ отъ прѣдговорившитѣ господа, че нашето назначение, нашата длъжностъ не е да провѣрряваме смѣтки. Ние не сме пратени тукъ да провѣрряваме тефтери, да прѣглеждаме смѣтки; ние сме пратени тукъ да законодателствуваме, ние сме пратени да правимъ политика. Тамъ, гдѣто се прави политика, тамъ винаги личнитѣ страсти сж се намѣсвали и въ такива случаи винаги може да се допусне, че нѣкои работи могатъ да ставатъ по хатжръ. За да се избѣгнатъ такива упреци, намъ се прѣдлага отъ г. Каравелова да възложимъ окончателното прѣглеждане на тия смѣтки на едно учреждение създадено отъ самия законъ, прѣдвидено въ нашата Конституция, създадено само заради това, за да провѣррява смѣтки; едно учреждение, което по длъжностъ и по своето сжщество е поставено да пази законитѣ, финансовитѣ особено закони на страната, и въ което се прѣдполага, че не сжществува лична страсть. Както въ едно сждилище не може да се прѣдполага, че ще рѣши извѣстенъ процесъ пристрастно — въ полза на тогова или на оногова — така и ние, народнитѣ прѣдставители, не можемъ да прѣдполагаме, че Върховната Смѣтна Палата ще си позволи да се ръководи отъ страсти. Та най-послѣ, какво ще има, при най-неблагоприятно прѣдположение, ако Върховната Смѣтна Палата намѣри, че извѣстно лице, единъ отъ нашитѣ квестори, или дори нашиятъ уважаемъ прѣдсѣдателъ, ръководител на нашитѣ дебати, се е ползгалъ, не се е съобразилъ съ закона и отпусналъ неправилно пари? Такова нѣщо не уронва престижа на Народното Събрание, а, наопаки, го повдига прѣдъ очитѣ на народа; такава случайностъ би втѣлпила прѣдъ избирателитѣ онова довѣрие къмъ уважението на законитѣ и онова обаяние, които дѣйствително трѣбва да има Народното Събрание.

Недѣйте се смущава отъ мисълта, че ние ще поставимъ Върховната Смѣтна Палата контролоръ на нашитѣ смѣтки. Та, г-да народни прѣдставители, както ви казахъ, нашето назначение е съвсѣмъ друго, а не да правимъ разности и да провѣрряваме смѣтки. Нашето достоинство никакъ се ненакърнява, ако възложимъ тая послѣдна работа на Върховната Смѣтна Палата. Най-сетнѣ, въ краи на крайщата, Върховната Смѣтна Палата нѣма да произнесе присѣда; тя ще ни изложи грѣшкитѣ, които, може би, сж станали, а отъ насъ зависи да вземемъ рѣшение, като признаемъ расходитѣ редовни или не. Ето, г-да народни прѣдставители, мотивитѣ, които не истичатъ отъ лични нѣкои побуждения, не истичатъ отъ нѣкои зли намѣрения

спрѣмо извѣстна група отъ почитаемото Народно Събрание, а, мисля, се диктуватъ отъ правата мисль на редовностъ и законностъ. Азъ ви моля, недѣйте се ръководи, когато ще гласувате това прѣдложение, отъ нѣкакви партизански чувства и да гласуваме туй, което диктува нашата съвѣсть, туй, което го диктува законътъ и правилното и редовно водене на държавнитѣ смѣтки. Азъ съмъ за прѣдложението на г. Каравелова и моля г. г. народнитѣ прѣдставители да приематъ това прѣдложение.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ не бихъ желалъ да говоря по този въпросъ, ако въ него не бѣше забърканъ единъ принципъ, ако да не бѣхъ забъркани тѣй сжщо и правилницитѣ, които сж издавани още когато г. Каравеловъ е билъ министъръ. Конституцията, въ чл. 105-й, глава XV, като опрѣдѣля каква работа има да върши Народното Събрание, въ пунктъ 6-й казва: че Народното Събрание прѣглежда смѣтките на Върховната Смѣтна Палата, която е длъжна да му прѣдставя подробни изложения за изпълнението на бюджета. Тѣй щото, принципътъ въ Конституцията е, че най-върховното учреждение, което може да забѣлѣжи нѣкои нередовности, нѣкои пристрастия, или нѣкои опущения даже въ работата на Смѣтната Палата, е Народното Събрание. Очевидно е, слѣдователно, че отъ чл. 105-й на Конституцията не може да се направи никакво друго заключение, освѣнтъ, че Народното Събрание, като една отдѣлна властъ-законодателна, стои много по-високо отъ Върховната Смѣтна Палата. Азъ мисля, че ще бѣде едно, тѣй да се каже, много голѣмо уронение престижа на Народното Събрание, ще бѣде, тѣй сжщо, въпрѣки духа на чл. 105-й отъ Конституцията, ако бихме взели рѣшение, щото смѣтките на това Събрание да се прѣглеждатъ отъ Върховната Смѣтна Палата.

Но да оставимъ Конституцията на страна и да вземемъ Правилника за способа на произвеждането държавнитѣ расходи и документитѣ, които трѣбва да ги оправдаватъ. Той е отъ 1884 год., ако се не лъжж, тогазъ, когато бѣше министъръ г. Каравеловъ. И § 3-й отъ този Правилникъ указва точно учреждението, което провѣррява начипътъ на израсходването на държавнитѣ суми — то е Върховната Смѣтна Палата — и § 3-й отъ тоя Правилникъ има заглавие: расходи за законодателното Събрание. Въ него, между друго, се казва слѣдующето: смѣтките и документитѣ за израсходванитѣ суми се прѣглеждатъ и завѣрряватъ ежегодно, и се прѣдаватъ въ ковчежничеството. По-долу, въ сжщия членъ се казва: расходитѣ, споредъ вида имъ, се оправдаватъ съ сжщитѣ документи, както еднороднитѣ расходи на министерствата и другитѣ правителствени учреждения, които сж изложени по-долу. Очевидно е, слѣдователно, че Правилникътъ отъ 1884 год. тѣй сжщо постановява единъ начинъ, единъ способъ за провѣрряване смѣтките на Народното Събрание. Ако бѣше Смѣтната Палата учреждението, върху което трѣбваше да се възложи прѣглеждането смѣтките на Народното Събрание, несъмнѣно, че г. Каравеловъ въ 1884 год., като е сѣставлялъ този Правилникъ, трѣбваше обязательно да опрѣдѣли

това изрично. (Петко Каравеловъ: Обязателно влиза и Народното Събрание!) Въ началото на този параграфъ се упоменава за способа. (Чете.) „Платежниятъ заповѣди за расходитъ на Народното Събрание се издаватъ отъ Финансовия Министъръ въ името на квесторитъ въ Събранието. Заповѣдитъ се издаватъ по предложението на прѣдсѣдателя на Събранието.“ По-долу се казва какви документи се прилагатъ, които провѣрява Народното Събрание и праща направо въ ковчежничеството. (Петко Каравеловъ: И ходѣхъ въ Сметната Палата!) Не е вѣрно! (Михаилъ К. Сарафовъ: И тъй?) На основание на тия съображения и на основание на пашата парламентарна практика, г-да народни прѣдставители, азъ мисля, че нѣма да сгрѣшимъ, ако назначимъ измежду си една комисия, на която строго да прѣпоръчаме изслѣждането на всичкитъ неправилности, които мислимъ, че би съществували въ сметкитъ.

Ние даже можемъ да дадемъ една изрична мисия на тая комисия: еди-кои и еди-кои си въпроси да ги разгледа и да докладва по тѣхъ въ Народното Събрание. Тѣй щото, ако нѣкой отъ г. г. народнитъ прѣдставители би имали съмнѣние, че нѣкои отъ прѣдсѣдателитъ на Народното Събрание въ минало врѣме сж направили нѣкои злоупотрѣбления, нѣма освѣтъ да се прѣпоръча на комисията, за да може да прѣгледа всичкитъ тѣзи работи.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Г-да прѣдставители! Прѣди всичко, съжалявамъ, че една 20-годишна парламентарна дѣятелност не е установила една практика върху прѣглеждането сметкитъ на Народното Събрание, за да не изпъкватъ такива инциденти, какъвто е днешниятъ; но единъ пътъ повдигнатъ този инцидентъ, азъ считамъ за длъжностъ да кажа нѣколко думи, да искажа своето мнѣние. Колкото нашата властъ да е неограничена, при все това, ние сме подложени подъ критикитъ на общественото мнѣние, което може да сжи за насъ. Макаръ да имаме тази сувереностъ даже за работитъ на Народното Събрание, за неговата законодателна дѣятелностъ, за неговитъ функции по Конституцията, има една по-вѣрховна отъ насъ, а тя е общественото мнѣние, което сжи за насъ. Когато се касае за уреждане сметкитъ на Народното Събрание, азъ мисля, че не се разглеждатъ изцѣло — in corpore — работитъ на Народното Събрание, но се гледатъ дѣлата и работитъ на нѣколко членове отъ Народното Събрание. Ще се констатира, дали правилно Стоянъ или Иванъ е взелъ тѣзи пари за тази или онази работа. Азъ не можъ да разберъ, какъвъ контролъ ще бжде този, който ще прави на себе си самиятъ отчетникъ — този, който е длъженъ да даде отчетъ за себе си — кметътъ да сжи за себе си, дали правилно е взелъ тѣзи пари, дали не е направилъ злоупотрѣбления! И мене като ме назначатъ комисия, да прѣгледамъ сметкитъ, азъ ще гледамъ, дали правилно съмъ взелъ тѣзи пари, когато съмъ назначаванъ въ Горна-Орѣховица да отивамъ за изслѣждане на избора. Ми се струва, въпросътъ е толкова ясенъ, щото споръ не трѣбва. Макаръ да сме толкова суверени, онова учреждение, което е назначено да гледа сметкитъ на всичкитъ учреждения въ

България, трѣбва да разгледа и сметкитъ на Народното Събрание.

Не е лѣжа за никого, че по всички сметки, слѣдъ като се прѣгледатъ отъ Вѣрховната Сметна Палата, послѣдната дава докладъ до Народното Събрание и то се произнася окончателно върху тѣзи сметки. Това нѣма ни най-малко да побърка реда на работитъ. Тия сметки на г. прѣдсѣдателя и на г. квестора на Народното Събрание ще отидатъ въ Вѣрховната Сметна Палата и ще дойдатъ пакъ тукъ също тъй, както дохождатъ и всички други сметки, да ги провѣримъ окончателно. Азъ не можъ да се съглася съ г. министра Тончева върху това, че споредъ Правилника сметкитъ на Народното Събрание не могли да отидатъ за провѣрка въ Вѣрховната Сметна Палата. Той има грѣшка, че документитъ, срѣщу които сж искарчвани извѣстни суми, слѣдъ като се прѣгледатъ отъ комисията, пращатъ се въ ковчежничеството. Гдѣ ги държи то? Ковчежничеството не ги държи въ архивата си, а ги праща въ Вѣрховната Сметна Палата и тя ги прѣглежда, както всичкитъ други. Това е било до прѣди нѣколко години, но послѣ е послѣдвало нѣкакво рѣшение отъ Народното Събрание, съ което е билъ измѣненъ тоя редъ и е рѣшено, че само Народното Събрание ще разглежда сметкитъ си. Това, обаче, нѣма да попрѣчи нищо, нѣма да сторимъ нѣкоя грѣшка, ако сега вземемъ друго рѣшение, както прѣдлага г. Каравеловъ, и кажемъ да се пратятъ сметкитъ на избраната комисия въ Вѣрховната Сметна Палата, да ги разгледа повторно. Само тогава ще бждемъ чисти прѣдъ съвѣстѣта си и прѣдъ общественото мнѣние; само тогава нѣма никой да отиде и каже, че вие дадохте на Шишкова толкова дневни, че еди-кой си е взелъ толкова и т. п., защото тогава ще има докладъ отъ Вѣрховната Сметна Палата, отъ който ще да се види, дали правилно или неправилно сж искарчени извѣстни суми. Ето защо, азъ поддържамъ напълно всички ония възгледи, които се искажахъ отъ прѣдговорившитъ, а така също поддържамъ и мнѣнието на г. Каравелова, да вземемъ такова рѣшение, че слѣдъ като комисията, която избрахме днесъ, прѣгледа сметкитъ, да ги испрати направо въ Вѣрховната Сметна Палата.

А пъкъ на г. Липовански ще забѣлѣжж, че когато се разисква едно мнѣние, той трѣбва да уважава мнѣнието на единъ свой събратъ, а не да налага своето мнѣние, като авторитетно, защото не е той оня, който може да е . . . (Константинъ Липовански: Нито на Таслакова!)

Прѣдсѣдатель: Тази бѣлѣжка, г-нъ Таслаковъ, трѣбва да направите и на себе си.

По тоя въпросъ има смѣнение на нѣщата, затова съмъ длъженъ да дамъ нѣкои обяснения. Сметкитъ на Народното Събрание сж два вида: квесторъ-касиерътъ води сметкитъ за пътнитъ и дневнитъ пари на г. г. народнитъ прѣдставители, а пъкъ всички други сметки, за веществени расходи на Събранието и за заплатитъ на служащитъ, се произвеждатъ на общо основание и оправдателнитъ документи се испращатъ въ ковчежничеството. Комисията, която се избра, ще разгледа сметкитъ за пътнитъ и днев-

нитъ пари на г. г. народнитъ прѣдставители и за прѣд-
ставителнитъ на прѣдсѣдателя и подпрѣдсѣдателитъ, а пъкъ
сметкитъ за всички други расходи се оправдаватъ на общо
основание прѣдъ ковчежничеството. Тѣй щото, нѣма нужда
отъ никакво прѣдложение. Ако сега г. Каравеловъ направи
прѣдложение, щото и тия сметки, които се водѣтъ отъ
квесторъ-касиера и се прѣглеждатъ отъ специална комисија,
слѣдъ като се докладватъ въ Народното Събрание, да се
пращатъ въ Върховната Сметна Палата, то е другъ въ-
просъ. (Никола Хр. Габровски: Такова прѣдложение
прави!) Нищо друго, вънъ отъ това, не може да се направи.

Константинъ х. Калчовъ: Добръ направи г. прѣдсѣ-
дательтъ, гдѣто даде обяснения на Събранието. Съ тия
обяснения той дойде да подкрѣпи допѣждѣ възгледитъ
на тѣзи, които казватъ, че трѣбва да се испратѣтъ всич-
китъ сметки на Върховната Сметна Палата. Ето защо. Ние
имаме бюджетъ, въ който има само единъ параграфъ и въ
който се прѣдвижда една сума за разносикитъ, които ставатъ
за народнитъ прѣдставители и въобще за всички други
расходи, били тѣ веществени или други. Всички тия рас-
ходи правѣтъ частъ отъ тоя параграфъ. Вие имате бюд-
жета тукъ и виждате, че има една глава за Върховното
правителство. Сега, ако се праща една частъ отъ расхо-
дитъ по тая глава на провѣрка въ Върховната Сметна Па-
лата, поражда се питане: защо да не се праща и другата
частъ. Да се испращатъ сметкитъ въ Върховната Сметна
Палата за провѣрка, става на основание на извѣстенъ
законъ. Кой е тоя законъ? Той е законътъ за Върхов-
ната Сметна Палата, който е гласуванъ прѣзъ 1885 год.
подиръ Правилника, който посочи г. Министерътъ на Обще-
ственитъ Сгради. Тамъ е казано, че Върховната Сметна
Палата, провѣрява сметкитъ относително всичкитъ расходи
въ държавата. Сега, ако единтъ расходи на Народното Съ-
брание сж частъ отъ бюджета, не сж ли частъ и другитъ
отъ сжщия расходенъ бюджетъ? Щомъ Върховната Сметна
Палата, на основание на тоя законъ, вотиранъ отъ страна
на Народното Събрание, който е създадъ нейнитъ атри-
бути, провѣрява едно перо, защо да нѣма право да про-
вѣрява и другитъ пера? Послѣ, питане се ражда: съ това
отниматъ ли се атрибутитъ на Народното Събрание? Ни
най-малко. Нито на Народното Събрание се отнематъ атри-
бутитъ, нито Върховната Сметна Палата прѣвипава своитъ
атрибути, като провѣрява расходитъ, които се отпусчатъ по
тоя параграфъ отъ бюджета, защото Народното Събрание,
съгласно чл. 121-й отъ Конституцията разглежда бюджета,
опредѣля сумитъ по прихода и по расхода; значи, то е
тука въ своитъ атрибути — да опредѣля расходитъ. Но
всичко туй има ли нѣщо общо съ провѣрката на тия
расходи? Отнематъ ли се атрибутитъ на Народното Съ-
брание? Ни най-малко. Нито алинея 6-а отъ чл. 105-й отъ
Конституцията, която се посочи, противорѣчи съ това, което
Върховната Сметна Палата върши. Тамъ е казано, че Вър-
ховната Сметна Палата прѣдставлява докладъ на Народ-
ното Събрание, слѣдъ като провѣри всичкитъ сметки по
приходитъ и расходитъ, гласувани отъ Народното Събрание.
Значи, отъ Народното Събрание изхожда бюджетътъ, провѣ-

рява се упражнението му въ палатата и пакъ на Народ-
ното Събрание се връща, и то има послѣдната дума. Това
става на всѣкъдѣ, а така трѣбва да е и у насъ. Г-да
прѣдставители! Вземете други учреждения — има банкови
учреждения. При всѣко банково учреждение има единъ
върховенъ административенъ съвѣтъ, който стои по-високо
отъ директора и отъ контролъора; но контролъорътъ от-
пуска разносикитъ, ако сж съгласни съ бюджета на банката.
Тѣй провѣрява сметкитъ и дава докладъ на върховния
административенъ съвѣтъ, който има послѣдната дума, по
съ това не ще да каже, че се отнематъ атрибутитъ на
върховния административенъ съвѣтъ. Азъ отивамъ по-на-
татъкъ. Ние гласуваме расходитъ за народното прѣдстави-
телство. Може ли да се прѣвипи сумата, ако сж гласувани
20.000 л., а пъкъ се поиска да се истеглѣтъ 25.000 л.?
Ако нѣкой поиска такова нѣщо, нѣма да му дадѣтъ, за-
щото Върховната Сметна Палата има право да не отпуща
по-голъма сума. Това е, което се говори за прѣдварител-
ната виза; това е, което има за цѣлъ да се не отпуща повече
отъ това, което е отпуснато. Слѣдователно, ако Върхов-
ната Сметна Палата има право на прѣдварителната про-
вѣрка, тя има право и на послѣдната провѣрка, за да види,
дали паритъ сж израсходвани съгласно съ закона.

Независимо отъ всички тия съображения, ние трѣбва
да имаме прѣдъ видъ, че въ една и сжща глава се прѣд-
виждатъ суми и за прѣдставителни пари и за пѣтни, и за
веществени разноси и пр.; така щото, ако има право да
провѣрява едната частъ, трѣбва да има право да провѣрява
и другата частъ. Азъ мислѣхъ, че по таквъ начинъ най-ра-
ционално ще бжде — щомъ се допусна да разискваме слѣдъ
избирането на комисията, щомъ г. прѣдсѣдательтъ допусна
да се разисква прѣдложението на г. Каравелова — да се
гласува прѣдложението на г. Каравелова. И ако отхвър-
лимъ това прѣдложение, ние ще нарушимъ Закона за бюд-
жета и Закона за Върховната Сметна Палата, които сами
сме създали.

Христо Ив. Поповъ: Г-да народни прѣдставители!
Прѣди всичко, крайно съжалявамъ, че нѣкои г. г. оратори
не умѣхъ да различѣтъ законодателната властъ отъ ис-
пълнителната. Сметихъ Народното Събрание съ банката,
гдѣто сж понятия свършено различни. Менѣ ми се струва,
че единъ народенъ прѣдставителъ, който е неприкосновенъ
отъ Конституцията до такава степенъ, каквато неприкосно-
веностъ обикновенитъ граждани нѣматъ, който е поставенъ
на друга почва, когато засѣдава въ Народното Събрание,
трѣбва да разсѣждава съвсѣмъ иначе; защото, иначе нѣма
да защити интереситъ на отечеството. Менѣ ми се струва,
че трѣбва да се спремъ на Конституцията, и оттамъ
трѣбва да трѣгне всѣки и да види, защо именно за На-
родното Събрание има особенъ членъ за какъ се провѣ-
ряватъ сметкитъ му. Този духъ, г-да, е, че законодател-
ната властъ се отличава отъ изпълнителната и ако Смет-
ната Палата стои отгорѣ надъ всички учреждения по смет-
китъ, тя не може по никой начинъ да стои по-горѣ отъ
Народното Събрание и е длъжна да се подчинява на не-
говата воля. Тая Сметна Палата вие искате да я турите,

както се изрази единъ, за пазителъ на държавното съкровище. Знаете ли, кой е пазителъ на съкровището? Това сте вие, г-да! Завчера бѣше когато вие отми́нихте това, което е рѣшила палатата. Тя може да рѣши тъй или иначе, но вие може да отми́ните рѣшението ѝ. Тя, наистина, държи интереситѣ на отечеството, по дотогазъ, докогато вие умѣете да държите тия интереси. Затова, така да се разсѣждава, отъ тая точка зрѣние, струва ми се е много по-грѣшно. Трѣбва да се пазятъ този духъ; трѣбва законодателятъ, който иска да издава закони и да реди сѣдбицитѣ на едно отечество, да не зависи отъ никого; ако зависи отъ нѣкого, въ каквото и да е отношение, по-хубаво е да излѣзе отъ тая зала. А между тѣмъ, какво правимъ ние? Понеже се казва, че трѣбва да правимъ икономия, дайте сега дневнитѣ и пѣтнитѣ. Азъ съжалявамъ, че може да се върва, че ще има депутати, които съ дневнитѣ и пѣтнитѣ ще експлоатиратъ и ще намѣрѣтъ болшинство, за да ги подкрѣпи, когато сѣ злоупотрѣбавали съ тѣхъ. (Дамянъ Цековъ: Имало е квестори!) Много малко се цѣните. По такъвъ начинъ не може да се разсѣждава. Ние не сме търговци тукъ; ние трѣбва всички да бѣдемъ независими и трѣбва да умѣемъ да се ползуваме отъ правата, които Конституцията ни дава. Народното Събрание прави провѣрка на документитѣ и ги испраща въ ковчежничеството. Значи, Смѣтната Палата трѣбва да се подчинява на рѣшението на Народното Събрание, както се подчиняватъ всички на закона. Волята се изразява тукъ, а тѣ сѣ просто изпълнители. Ако ние можемъ по-голѣми интереси да рѣшаваме, азъ се чудѣ, какъ се занимаваме съ 20 л. пѣтни и дневни и да дадемъ на палатата правото да се произнася, дали правилно сме рѣшили или не, а утрѣ, ако рѣшите война, да съсищите цѣлия Български народъ, това било нищо. Менѣ ми се струва, че така не може да се разсѣждава. Много правилно е въ Конституцията, много правилно е въ Правилника и много правилно е рѣшението, взето отъ Народното Събрание, че така трѣбва да бѣде. Испращатъ се смѣткитѣ тамъ, дневнитѣ и пѣтнитѣ тукъ се провѣрѣватъ. Една комисия, избрана, за да провѣри смѣткитѣ, е достатъчна да ни освѣтли. Ако намѣри нѣкои злоупотрѣбления, ние свободно ще се произнесемъ, че тая сума е неправилно израсходвана отъ нашитѣ колеги и ще постѣпимъ така, както изисква законътъ. Ето защо, менѣ ми се струва, че този въпросъ, който се повдига днесъ, нѣма си мѣстото. Ако може да се разсѣждава по него, азъ бихъ могълъ да разсѣждавамъ така и не бихъ приелъ прѣдложението на г. Каравелова, което, независимо отъ това, и по формата си е съвършено неправилно. Ние избрахме една комисию и това е вече работа свършена. Това значи да се бламираме. Толкова ли ние не знаемъ, че слѣдъ като е избрана вече комисию, не може да се приема прѣдложението на г. Каравелова? Това не става никѣдѣ. Ето защо, казвамъ слѣдъ избирането на комисию, прѣдложението, което направи г. Каравеловъ, е излишно и, ако тъй обича, нека го направи формално да се разсѣди по тоя въпросъ, да се измѣни Правилникътъ и азъ съмъ увѣренъ, че това болшинство ще рѣши да стане така, както трѣбва, за да се запази това достоѣние на

Народното Събрание, което му е дадено отъ Конституцията. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Азъ мислѣ, че въпросътъ е исчерпанъ и прѣдлагамъ да се прѣкратѣтъ дебатитѣ.

Прѣдседателъ: Има прѣдложение да се прѣвратѣтъ дебатитѣ по тоя въпросъ. Ще турѣ на вотиране това прѣдложение. Моля тия г. г. прѣдставители, които сѣ съгласни да се прѣкратѣтъ дебатитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Прѣкратѣватъ се дебатитѣ.

Г-нъ Каравеловъ прави прѣдложение, щото смѣткитѣ, които квесторъ-касиерътъ води, да не се провѣрѣватъ отъ Народното Събрание, а комисията, като ги прѣгледа, да ги испрати въ Смѣтната Палата. (Михаилъ К. Сарафовъ: Не е добръ схванато прѣдложението!) Г-нъ Каравеловъ прави прѣдложение, (Михаилъ К. Сарафовъ: Азъ го допълнихъ!) слѣдъ като комисията докладва смѣткитѣ на квестора, да се испратѣтъ на Смѣтната Палата. (Михаилъ К. Сарафовъ: Която да ги прѣгледа и докладва на Народното Събрание!) Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Каравелова, да си вдигнатъ ржката. (Меншинство.) Не се приема.

Пристѣпѣме къмъ дневния редъ. Понеже г. Министърътъ на Финанситѣ не е тукъ, то ще започнемъ съ номеръ четвърти отъ дневния редъ.

Моля секретаря г. Д-ръ Гудева да прочете рѣшението за прѣхвърляне постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху едно анонимно акционерно дружество.

Секретарь Д-ръ Петъръ Гудевъ: (Чете.)

„На първообразното съ собствената на Негово Царско Височество рѣка написано: „удобро.““

Фердинандъ

ДОКЛАДЪ

до Негово Царско Височество Княза

№ 4.795

Господарю!

Съгласно рѣшението на Народното Събрание отъ 19 и 20-й декемврий 1894 год. се произведе търгъ на 4-й февруарий 1895 год. за отдаване на прѣдприемачъ построяването на Варненското пристанище по единични цѣни. Оцѣнката възлиза на 8.290.385 л. Прѣдприятието се възложи на г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ съ едно намаление отъ 16½% отъ девиза. Срокътъ за довършването на прѣдприятието е опрѣдѣленъ отъ контракта, на 6-й мартъ 1901 год.

При захващането на работитѣ, поменатитѣ прѣдприемачи се виждахъ да иматъ всичката добра воля за изкарването прѣдприетата отъ тѣхъ работа къмъ добъръ край. Тѣ се бѣхъ заловили съ нужната за тая цѣль енергия да организиратъ разнитѣ шантиета, които още въ самото начало на работитѣ имъ бѣхъ нужни за постройката на пристанището. Всичко въ началото изглеждаше да върви при добри условия и къмъ осществяването на общогонимата и отъ двѣтъ контрактирующа страни цѣль, а именно успѣш-

ното и своєврѣменно довършване на започнатото прѣд-
приятие.

Отъ извѣстно, обаче, врѣме насамъ, това първо и добро впечатление, което прѣдприемачитѣ бѣхъ успѣли да произведѣтъ на правителството, започна да се покварва. Енергията, съ която тѣ въ самото начало бѣхъ започнали работитѣ, започна да отпада; организирането на новитѣ шантиета, които съ напрѣдка на работитѣ се показвахъ като нужни, започна да се замедлява или да се отлага, вслѣдствие на което и напрѣдъкътъ на работитѣ отъ день на день започна да се намалява, а въ нѣкои шантиета даже съвършено да се спира.

При подобни знакове на медленостъ и отпадъкъ, правителството съ цѣла поредица писма, поканва прѣдприемачитѣ да ускорѣтъ работитѣ, като имъ указваше реда и начина, по който тѣ трѣбвало би да ги организиратъ и извършѣтъ; и чрѣзъ исчисления, основани на даннитѣ отъ проекта и мѣсечнитѣ ситуации, посочваше имъ количествата, които се припадахъ за извършване на день. Най-послѣ и съ формално отправени сомации, правителството ги прѣдупрѣди и имъ обяви, че ако положението на работитѣ не се подобри въ единъ вѣкъ срокъ, то ще бѣде принудено да вземе спрѣмо тѣхъ крайнитѣ принудителни мѣрки, прѣдвидени отъ поемнитѣ условия, а именно: да дѣйствува чрѣзъ замѣстване или унищожение на договора.

Правителството не можеше да чака и трѣбваше да пристѣпи къмъ вземането на подобни строги мѣрки, защото, споредъ исчисленията, направени за количествата работи, които остава да се извършѣтъ, за да бѣде пристанището съ всичкитѣ му принадлежности готово за приемане отъ правителството, излиза, че за довършването на всичкитѣ прѣдвидени работи сѣ нужни най-малко още три години (три работни сезона), и то като се прѣдположи, че всичкитѣ мѣрки ще бѣдѣтъ веднага взети за едно бързо усиление на работитѣ, достигающе до максимумъ, който се допуска отъ тѣхното естество и като се прѣдположи, че тоя усиленъ вървежъ ще може да слѣдва по сѣщия начинъ и непрѣкъснато до свършѣнка на всичкитѣ работи.

Като отговоръ на тия сомации, правителството получи напослѣдъкъ едно заявление, отъ което може да се съзре истинската причина за тоя нежелателенъ вървежъ на работитѣ. Въ това заявление прѣдприемачитѣ, като искаватъ паявъ грамадноста на цѣлото отъ тѣхъ прѣдприятие и на невъзможността да изнесѣтъ сами на плещитѣ си цѣлата работа, намекуватъ косвено на тѣхната финансова слабостъ, както за продължаване на работитѣ по настоящемъ, така и за успѣшното имъ докрай довършване.

При такова положение на работитѣ, отъ една страна, а отъ друга, прѣдъ видъ на голѣмата важностъ, която притежава Варненското пристанище за трафика на цѣлата сѣверна половина на страната, важностъ, която напослѣдъкъ още повече се увеличи съ отварянето на централната железнопътна линия, прѣдъ правителството се явяваше веднага въпроса: „какви мѣрки трѣбва да се вземѣтъ за по-скорошното довършване на това пристанище“.

Алтернативитѣ за дѣйствие, които се испрѣчвахъ прѣдъ правителството, не можехъ да бѣдѣтъ освѣнъ слѣдующитѣ: да се дѣйствува чрѣзъ замѣстване и нови търгове, или да се довършѣтъ работитѣ по стопански начинъ (*en régie*), или пъкъ да се оставѣтъ работитѣ въ ржѣттѣ на сѣщитѣ прѣдприемачи, като се задоволи правителството, при не-своеврѣменното довършване на прѣдприятието, да имъ наложи прѣдвидената отъ поемнитѣ условия глоба по 200 лева за всѣкой закѣсенъ день.

Приемането на способа да се дѣйствува чрѣзъ замѣстване прѣдизвикваше нуждата да се правѣтъ нови търгове за смѣтка на ветхитѣ прѣдприемачи. Вънъ отъ закѣсеніята, които би послѣдвали отъ запазването и изпълнението на разнитѣ формалности, които се явяватъ въ такъвъ случай, правителството не междѣше, прѣди всичко, да бѣде сигурно за бързото и дѣйствително свършване на работитѣ по пристанището, понеже то не можеше да знае, дали новиятъ прѣдприемачъ, който ще се яви, не ще бѣде по-устойчивъ на задълженията си, отколкото ветхитѣ, и като какви ще бѣдѣтъ неговитѣ финансови и технически способности и състоятелностъ, за да може бързо и немедленно да достигне това максимално условие на работитѣ, щото да усигори свършването на пристанището въ горѣпоменатия минималенъ срокъ отъ три години (3 сезона).

Не бѣше нужно за правителството да се спира твърдѣ много и върху алтернативата за извършване на останалитѣ и закѣсенѣ работи по стопански начинъ (*en régie*). Вънъ отъ затрудненията и мъжнотитѣ, които бихъ се срѣщали при извършването на работитѣ по тоя начинъ, но и срокътъ, въ който пристанището би могло да бѣде поставено въ експлоатация, би билъ по-дълъгъ отъ горѣпоменатия (3 сезона) — още повече като се има прѣдъ видъ, че при едно започване на работитѣ, *en régie*, би се изгубило дълго врѣме не само въ организирането на шантиеритѣ, но и въ набавянето на всичко нужно за бързото довършване на останалитѣ по прѣдприятието работи.

Немислимо бѣше, най-послѣ, да се оставѣтъ работитѣ въ ржѣттѣ на сѣщитѣ прѣдприемачи, като се задоволи правителството при несвоеврѣменното довършване на прѣдприятието, да имъ наложи прѣдвидената отъ поемнитѣ условия глоба по 200 л. за всѣки закѣсенъ день. Подобно едно рѣшение би значило да се оставѣтъ работитѣ по започнатото пристанище да продължаватъ по сѣщия медленъ и несигуренъ начинъ още за 16 мѣсеци и при истичането на срока, прѣдвиденъ отъ контракта, правителството да се намѣри прѣдъ едни много по-сериозни трудности, прѣдъ едно по-голѣмо укѣсеніе на работитѣ, както и прѣдъ единъ много по-дълъгъ и нуженъ допълнителенъ периодъ врѣме (не по-малко отъ 7 години) за довършването на тия работи, отколкото се явява сега. Освѣнъ това, никой не би могълъ да гарантира, че ветхитѣ прѣдприемачи, оставени сами на себе си, бихъ могли да слѣдватъ работитѣ по започнатото отъ тѣхъ прѣдприятие даже и прѣзъ останалия тѣмъ срокъ отъ около 16 мѣсеци.

Водими, може би, отъ подобни съображения и прѣдъ видъ на тая послѣдната евентуалностъ, прѣдприемачитѣ

Михайловски и Хайрабедиянъ, съ заявление отъ 13-й септемврий т. г., помолихъ правителството да имъ позволи да се оттеглятъ почтено отъ прѣдприетитѣ отъ тѣхъ работи, като сжщеврѣменно явявахъ, че сж направили потрѣбното за усигоряване на тѣхното продължение и довършване при много по-сигурни за държавата условия. За постигането на тая цѣль, тѣ прѣдлагахъ слѣдующата комбинация: „Правителството да се съгласи, щото довършването на работитѣ по започнатото отъ тѣхъ прѣдприятие да се прѣотетжни и прѣхвърли на Анонимното акционерно дружество за направа на Варненското пристанище, което съ това прѣхвърляне ще поеме върху себе си всичкитѣ задължения и отговорности, произтекающи отъ контракта и поемнитѣ условия по прѣдприятието“.

Едновременно и „Анонимното акционерно дружество за направа на Варненското пристанище“ съ декларация отъ 15-й септемврий т. г. заявява, че то се съгласява да приеме продължението и довършването работитѣ по постройката на Варненското пристанище, заедно съ всичкитѣ задължения и отговорности, произтекающи отъ контракта и поемнитѣ условия, както за работитѣ, които прѣдстоѣтъ още за извършване, тѣй и за тия, които сж били досега извършени отъ страна на вѣтхитѣ прѣдприемачи.

При разглеждането на тая прѣдложена комбинация, правителството, като взе прѣдъ видъ, отъ една страна, чл. чл. 70 и 93-й отъ поемнитѣ условия за построяването на Варненското пристанище, които прѣдвиздаватъ подобно прѣотетжване на прѣдприятието по взаимно съгласие, а отъ друга, че Анонимното акционерно дружество, *взето заедно съ солидарно отговаряющитѣ съ него порѣчителли* по всичко отнасящо се до прѣдприятието, се прѣдстави като много по-солидно и гарантирующе успѣшното довършване на пристанището; че Анонимното акционерно дружество се съгласява да продължава работитѣ на основание на сжщия контрактъ и по сжщитѣ цѣни и условия, както вѣтхитѣ прѣдприемачи, Михайловски и Хайрабедиянъ; че искания отъ Анонимното акционерно дружество срокъ за окончателното довършване на работитѣ, е намѣренъ отъ техническата комисия за точно достатѣченъ само при едно дѣятелно и рационало низвършване на тия работи; че, за да може довършването на работитѣ да стане въ тоя минималенъ срокъ, трѣбва, щото снарядитѣ и плавателнитѣ материали, нужни за усиляване на работитѣ, да бѣдѣтъ готови веднага и още прѣзъ течението на настоящата година, а пъкъ Анонимното акционерно дружество е взело вече надлѣжнитѣ мѣрки за постройката и доставянето имъ веднага слѣдъ прѣхвърлянето на работитѣ върху него, то на основание на всичко това, правителството намѣри, *при настоящитѣ обстоятелства и при всестранното разглеждане на въпроса, като най-изгодно за зазната и като най-цѣлесобразна мѣрка, съ която да се осигури и постигне довършването на Варненското пристанище въ минималния за това срокъ*“, да се прѣхвърли прѣдприятието, отдадено на Михайловски и Хайрабедиянъ, върху Анонимното акционерно дружество по сжщитѣ контрактъ и условия съ продълженъ срокъ.

Като докладвамъ горѣизложеното, имамъ честь да моля Ваше Царско Височество, да благоволи и утвърди взетото отъ правителството рѣшение относително прѣхвърлянето на прѣдприятието и продължението срока за довършването му, понеже всички други подробности по тоя въпросъ, като зависими и влизающи въ кръга на поемнитѣ условия, сж уредени на основание прѣдписанията на тия условия.

Сѣмъ, Господарю, на Ваше Царско Височество, най-покоренъ служителъ и вѣренъ подданикъ.

Министъръ на Обществениѣ Сгради, Птищата и Сѣобщенията,
Д. Тончевъ.

Рѣшение

за прѣхвърлянето на прѣдприятието по постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху „Анонимното акционерно дружество за направа на Варненското пристанище“.

Чл. 1. Удобрива се прѣхвърлянето на прѣдприятието по постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху „Анонимното акционерно дружество за направа на Варненското пристанище“ по сжщия контрактъ и поемни условия.

Чл. 2. Продължава се срокътъ за довършване на прѣдприятието до 6-й септемврий 1902 год.

Министъръ: Д. Тончевъ.

Димитъръ Н. Провадалиевъ: Г-да народни прѣдстатели! Съ прѣхвърлянето на това прѣдприятие отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху анонимното акционерно дружество, азъ се страхувамъ да не би въ това анонимно дружество да влѣзѣтъ повече чужди подданици, които да претендиратъ пѣкакви спорове на Михайловски и Хайрабедиянъ, относително нивелацията. Напр. г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ претендиратъ едно увеличение близо 2 милиона лева и като иматъ единъ авансъ отъ 300.000 л., безъ да иматъ ситуация за това, отпуснатъ отъ бившето правителство, което съ това имъ направи най-големитѣ улеснения, тѣ измѣнихъ кариеритѣ. Кариеритѣ бѣхъ прѣдвидени въ с. Гебедже, домѣкнахъ ги до с. Айладжикъ, отъ което държавната желѣзница губи близо 150.000 л. Измѣнихъ пѣсъка. Пѣсъкътъ бѣше прѣдвиденъ да се взема отъ морекитѣ бани, а тѣ го взиматъ отъ блатата, гдѣто пѣсъкътъ е много дребенъ, като пенелъ, което злѣ се отразява на постройката. Даже отсега се забѣлѣжаватъ въ пѣкои блокове пукнатини, които даватъ голѣма опасностъ за трайността на порта.

Освѣнъ това, въ рѣшението се вижда, че срокътъ се продължава още съ 1½ година. Въ тѣхнитѣ поемни условия е прѣдвидено, че ако прѣдприемачитѣ не извърнѣтъ работитѣ на срока, тѣ сж длѣжни да плащатъ глоба по 200 л. на день. И тая сума отива.

Освѣнъ това, съ 1½ година продължение на срока на това прѣдприятие, държавнитѣ желѣзници ще загубѣтъ близо 750.000 л. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Отъ що?) А понеже портътъ не е готовъ, не можемъ да

наложимъ портово право или *droit de tonnage*, когато имаме това право, понеже, като построимъ порта, трѣбва да туримъ едно право на корабитѣ. Въ 1½ година отъ това портово право държавата губи 750.000 л. Значи, отъ продължението на срока, държавнитѣ желѣзници, като портътъ не е готовъ, губятъ 750.000 л., а и портовото право съставлява пакъ същата сума — 750.000 л.

Всички улеснения на тия прѣдприемачи, г-да прѣдставители, станахъ отъ бившето правителство. Даже ще ви разправя едно по-чудно нѣщо. Сжщо една комисия оцѣни камѣнитѣ по единъ левъ да плащатъ кариерно право на държавата, както и на общината, когато тѣ получаватъ по 10, 15 и 16 л. на кубически метъръ. И това така прѣмина.

Има отпуснати държавни вагони за тѣхно улеснение. Споредъ поемнитѣ условия, тѣ сж длѣжни да иматъ свои вагони.

Още, по слухъ, за който не съмъ увѣренъ, се говори, че 300 хилядитѣ лева, които бившето правителство имъ е отпуснало въ авансъ, безъ да иматъ ситуация, не сж задържани сега, като имъ се плаща, и че 450-тѣ хиляди лева, първоначалниятъ депозитъ, имъ е билъ възвѣрнатъ, и то при тия врѣмена, при сегашното финансово положение на страната.

Азъ се опасявамъ много отъ това прѣхвърляне на прѣдприятието върху едно анонимно дружество и съмъ противъ увеличението на срока. Ако тия господа не сж въ състояние да направятъ тоя портъ, може да се прѣхвърли постройката на порта върху хора, които сж извѣстни, т. е. български подданици, и да знаемъ имената на тия хора, които поематъ всичкитѣ задѣлжения, както къмъ работниците — защото дължатъ на много бѣдни хора — така и къмъ Народната Банка, защото тя имала голѣми смѣтки съ тѣхъ. Азъ не знамъ подробноститѣ на тѣхнитѣ тефтери. И съ това нѣщо, ако можемъ да прѣхвърлимъ прѣдприятието, ще знаемъ, че улесняваме поне мѣстни хора, български подданици, които поематъ да искаратъ тая работа. Но съ увеличението на срока ние губимъ много. Азъ знамъ много конкуренти, които взехъ участие въ търга, които рассчитвахъ да свършатъ на срока работата. Отъ това нѣщо излѣзва, че побъркването работитѣ на прѣдприемачитѣ се дължи на бившитѣ режими, които докарахъ работата до това дередже, защото Варненскиятъ портъ още много години трѣбва да отидѣтъ за да бѣде портъ. Варненскиятъ портъ нѣма да заслужи нищо. Варна нѣма индустрия, Шуменъ тоже. Като дойдѣтъ 10 парахода ще вдигнатъ всичката храна. Отъ друга страна пъкъ имаме: Каварна, Русе, Балчикъ, Силистра; така щото, Варна не е като Одеса, не е като Браила, за да имаме по-голѣмо количество износъ. Тия работи станахъ само за да се каже, че правимъ портове и желѣзници и че правимъ търговия, но кого улесняваме? Правимъ, казватъ, улеснение за търговията и на населението. Каква търговия? Никаква търговия нѣмаме въ страната. Това сж само луксозни работи, за които пакъ сега ни принуждаватъ да правимъ работи, каквито сж направени отъ бившето правителство, като прѣхвърли Бургазкия портъ върху Батиньола, който сега претендира 2.000.000 л. повече отъ условията. Сжщото нѣщо ще из-

лѣзе, ако се прѣхвърли върху чужденци, които тоже ще претендиратъ за нѣщо повече.

Азъ се опасявамъ отъ това прѣхвърляне на прѣдприятието и моля Народното Събрание да го не приема.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателътъ Д-ръ Сава Иванчовъ.)

Петко Каравеловъ: Между нещастнитѣ прѣдложения, които се внасятъ доволно щедро въ тази сесия, може би, най-нещастно е това прѣдложение. Едно българско правителство сключило контрактъ съ нѣкое си дружество и вървамъ, че то е събирателно дружество — защото знамъ Михайловски, Хайрабедиянъ, Грозевъ и много хора — което дружество да построи единъ портъ и то го не построява; явява се сега правителството съ единъ дълъгъ докладъ, не особено съдържателенъ и съ едно кратко прѣдложение, да се прѣхвърли това прѣдприятие на едно анонимно акционерно дружество. Вие знаете, г-да, какво значи анонимно дружество. Анонимно дружество значи, че всѣки единъ, който участвува въ анонимно дружество, участвува само съ онзи капиталъ, който е внесълъ въ прѣдприятието, нѣщо, което, вѣроятно го нѣма въ контракта, когато се касае за Михайловски и Хайрабедиянъ. И нис, безъ да знаемъ контракта — защото не ни се внесе — безъ да знаемъ колко сж били участвующитѣ и каква е била отговорността за изпълнението на прѣдприятието, сега ни се внася едно прѣдложение за прѣхвърляне на прѣдприятието върху нѣкое анонимно дружество, безъ да ни се прѣдстави контрактътъ. Затова, азъ положително не можъ да разисквамъ по този въпросъ, до като се не прѣдстави самиятъ контрактъ, за да видѣмъ, каква е отговорността на Михайловски и Хайрабедиянъ, дали съ всичкитѣ си имоти отговарятъ и когато се убѣдѣмъ, че новото анонимно дружество ще ни гарантира толкозъ, колкото и старото, може би, ще се съгласимъ. Азъ по правило не обичамъ никога да прибѣгваме къмъ анонимни дружества. Щомъ имаме прѣмо отговорни хора, нѣма да допуснемъ да се прѣхвърля прѣдприятието на едно анонимно дружество. Азъ знамъ постройката на централната линия. Какво бѣше? Единъ я взима, другъ я строи. Веднажъ нѣкой е приелъ прѣдприятието, той ще трѣбва и да отговаря. Да рѣчемъ, че въ финансово отношение ще отговарятъ еднакво. Да вземемъ едно именно дружество, ако щете командитно или събирателно, гдѣто има нравствени елементи. Едно е да фалира анонимното дружество, на което съмъ азъ акционеръ — моята нравствена отговорност не е голѣма, не страда — друго е когато фалира едно именно дружество, на което азъ съмъ съучастникъ. Затова отговорността, и финансово, и морално винаги ще бѣде по-голѣма, когато има лице, отколкото, когато това лице е неизвестно — неизвестно даже за насъ съ какво отговаря. Азъ съмъ увѣренъ, че сжщитѣ лица ще бѣдѣтъ и въ анонимното дружество. Но забѣлявате, че въ Европа щомъ се събира една фабрика или банка, принадлежаща на частни лица, на събирателно или командитно дружество, да фалира, тя става анонимно дружество. И знаете ли защо? За да не отговаря съ повече, а съ по-малко. Обикновено намиратъ се ахмаци, които като

акционери, купуватъ съ много висока цѣна заведението, както стана и у насъ съ кожарското дружество. Щомъ не работи добръ, виждате нѣкое събирателно или командитно дружество да се мжчи да стане анонимно дружество и да фалира. Боже се да не би и тукъ да е тъй. Но азъ желая да видя контракта, какъвъ контрактъ иматъ тия господа, които сж заключили договоръ съ българското правителство; каква е отговорността и какво е онова ново дружество; какъ ще прѣхвърлимъ отговорността отъ едно именно дружество, въ всѣки случай, на едно безименно. Затуй, азъ бихъ молилъ да се спре това прѣдложение сега — нѣма нужда да минава на второ четене — и да ни се внесе контрактътъ тукъ, и него да видимъ. Като видимъ новото дружество какъ ще се основе, като видимъ двата контракта, задълженията на стария контрактъ, тогава ще рѣшимъ. Защото, иначе, не можъ да си прѣдставимъ, какъ ще рѣшимъ въпроса безъ това. Това не е законопроектъ.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Историята на нашитѣ строения показва, че почти всичкитѣ наши по-голѣми прѣдприятия сж имали участъта да бждѣтъ прѣхвърлени отъ едни лица върху други. Знаете, че централната линия най-напрѣдъ на търга бѣше останала върху Българова, а послѣ се прѣхвърли върху едно анонимно дружество. Бургаското пристанище, тъй сжщо, като голѣмо прѣдприятие, бѣше отдадено на търгъ на г. г. Касъ и Ликенсъ, а слѣдъ това правителството биде принудено да го прѣхвърли на дружеството на Батиполитъ и др. Днесъ се явяваме прѣдъ васъ за прѣхвърляне постройката на Варненското пристанище. А вѣроятно сжщата участъ ще сполети и прѣдприятието по постройката на линията Радомиръ—Кюстендилъ, защото сегашнитѣ прѣдприемачи търсятъ лица, върху които да прѣхвърлятъ прѣдприятието.

Слѣдъ тия кратки бѣлѣжки, азъ ще ви дамъ отговоръ и на главния въпросъ, който повдига г. Каравеловъ, защото той е единствениятъ, който трѣбва да занимае Народното Събрание: каква е била гаранцията, която сж прѣдставлявали отъ себе си г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ, като прѣми прѣдприемачи по търга, и каква гаранция прѣдставлява днешното Анонимно акционерно дружество, върху което се прѣхвърля прѣдприятието? Ако първитѣ прѣдставляватъ по-голѣма, по-здрава гаранция, не само вие, но и ние нѣмаше да се явимъ съ такова прѣдложение. (Д-ръ Тодоръ Стаменовъ: Българско ли е, г-не министре?) Българско.

Както виждате отъ изложението на мотивитѣ, г-да прѣдставители, г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ, първитѣ прѣдприемачи, сами доказахъ, че нѣма да изработятъ, нѣма да свършатъ Варненското пристанище не само на срока, който настѣпва слѣдъ една и половина година, но, може би, ако продължаватъ по сжщия начинъ да работятъ, ще трѣбватъ, по изчисленията на нашия главенъ прѣдставителъ въ техническо отношение, г. Герардъ, още 7 години. Вие знаете, г-да народни прѣдставители, въ какво плачевно положение ще се намираме ние по отношение на тая работа, ако оставимъ по тоя начинъ да се продължатъ работитѣ още 7 години.

Вие знаете, че ние сме построили една централна линия, за която сж похарчени десетки милиони, за която искаме, щото Варненското пристанище да бѣде построено чакъ по-скоро. Вие знаете, че Ромжнитѣ строятъ едно пристанище въ Кюстенджа, за да конкуриратъ на насъ. Затова, ние имаме интересъ да свършимъ колкото е възможно по-скоро нашето Варненско пристанище. Прочее, прѣдъ правителството се явяваше слѣдующиятъ въпросъ: може ли то да остави Михайловски и Хайрабедиянъ да продължаватъ по сжщия начинъ бавното работене и да се протака постройката на пристанището още въ продължение на 7 години, като имъ се налага по една глоба въ годината около 100.000 л.? Очевидно, че въ интереса на правителството е, слѣдъ като положи десетки милиони въ централната линия и като има толкозъ много икономически съображения, да помисли: дали това пристанище ще бѣде искарано въ срокъ отъ г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ.

Сега, къмъ повдигнатия отъ г. Каравелова въпросъ: каква гаранция прѣдставляватъ г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ и какъвъ е тѣхниятъ контрактъ. Контрактътъ между българското правителство и г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ е много краткъ и се състои отъ нѣколко члена, а главнитѣ правила, които уреждатъ правоотношенията, сж поемнитѣ условия, по които сж прѣдприели постройката на пристанището. (Атанасъ П. Краевъ: Които не сж прѣдставени на Народното Събрание!) Азъ не ги прѣдставихъ, защото мисля, че сж извѣстни на всички. (Атанасъ П. Краевъ: Не сж!) Тѣ сж напечатани и сж извѣстни на всички. Ако обичатъ г. г. народнитѣ прѣдставители, можемъ да отложимъ разискванията, за да ви се прѣдставятъ поемнитѣ условия — даже сега испратихъ за новия контрактъ, и докато разискваме той ще дойде — и да се види всичко, възъ основание на което вие ще рѣшавате. Но гаранцията на г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ е тѣхната солидарна отговорност. (Петко Каравеловъ: Нѣматъ ли други гаранции?) Даже имаме споръ въ министерството, дали тия двѣ лица, Михайловски и Хайрабедиянъ, сж прѣдприемачи, като съдружие, или тѣ сж двѣ лица, които поематъ върху себе си едно прѣдприятие. Но въ всѣки случай, до тая минута единствениятъ лица, върху които стои прѣдприятието сж Михайловски и Хайрабедиянъ. (Петко Каравеловъ: Съдружие нѣматъ ли?) Тѣ иматъ само оная гаранция, която се взима при всѣки единъ търгъ — 5%. Никаква друга гаранция, никакви други условия нѣма. Изрично е казано въ поемнитѣ условия и въ контракта: лична солидарна отговорност на г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ. (Петъръ Н. Даскаловъ: Пѣсчлива гаранция!) Ние, г-да прѣдставители, познаваме финансовото положение на тия хора, защото слѣдимъ работитѣ имъ, и можемъ да ви увѣримъ, че тѣ, съ фиктивната си лична и солидарна отговорност, нѣма да ни прѣдставляватъ оная гаранция за сумитѣ, които сж употребени, или за оная загуби, които може да се случатъ за досега извършенитѣ работи, а още по-малко ще иматъ срѣдства, за да отговарятъ въ бждѣще за загубитѣ, при унищожение контракта по закѣснѣване. (Петко Каравеловъ: Нѣма съмнѣние, че гаранцията е по-голѣма съ дру-

гитѣ прѣдприемачи. Никой това нѣма да отрѣче!) Прѣдъ видѣ на тия съображения, г-да народни прѣдставители, ние поимислихме да свършимъ двѣ работи: първо, да се осигури своеврѣмното довършване на пристанището и, второ, да вземе правителството истинска и дѣйствителна гаранция, която да бѣде очевидна не само за правителството, но и за васъ.

Образува се едно анонимно акционерно дружество за постройката на Варненското пристанище; акционери въ това дружество сж: Иванъ Грозевъ, Ганчо Гаврийловъ, Петко Горбановъ, Димитъръ Шишковъ, Братя Прошекови, Михайловски и Хайрабедиянъ. Тия сж единственитѣ акционери на това анонимно дружество засега, на което искаме да прѣхвърлимъ прѣдприятието. Когато тѣ подадохъ своето заявление за прѣхвърлянето на прѣдприятието, въпросътъ дойде въ Министерския Съвѣтъ и той рѣши: прѣхвърлянето може да стане, но подъ условие да се осигурятъ двѣ работи, първо, отъ законна страна, да се осигури гаранцията спрѣмо правителството, за доброто извършване на работата, и отъ финансова страна, да се заставятъ тия хора да си накупили толкозъ инструменти и плавателни снаряди, колкото сж потребни, за да може да го искаратъ при най-редовно и най-бързо работене въ продължения срокъ. Г-нъ Каравеловъ казва, че, ако бихме имали прѣдъ себе си едно само акционерно дружество, акциитѣ може да се прѣхвърлятъ върху лица недобросъвестни, лица несостоятелни; като имаме това прѣдъ видѣ, ние изискахме солидарната отговорностъ, като поржчители, на слѣдующитѣ лица: Иванъ Грозевъ, Ганчо Гаврийловъ, Петко Горбановъ, Димитъръ Шишковъ, Братя Прошекови и Хайрабедиянъ-Михайловски. Тия хора сж солидарни поржчители. Защо акциитѣ на дружеството може да прѣминатъ върху Х. У. и З. Сега ще донесатъ контракта, подписанъ и завѣренъ прѣдъ нотариуса: той казва, че се задължаватъ да отговорятъ солидарно прѣдъ българското правителство за смѣтка на еди-кое акционерно дружество за всички врѣди и загуби, които досега сж произлѣзли по постройката на пристанището и които бихж могли да произлѣзжтъ въ бѣдѣще отъ прѣхвърлянето. Тѣй щото, г-да народни прѣдставители, ние държимъ едно солидарно поржчителство отъ всички тия лица, завѣрено по нотариаленъ редъ, за всички загуби, не само които бихж могли да произлѣзжтъ въ бѣдѣще, но и за ония щети и залуби, които по постройката на пристанището може да се окажжтъ до тая дата и за които, безъ тази солидарна отговорностъ, ние не можехме да намѣримъ нищо, може би, отъ Хайрабедияна и Михайловски. Слѣдователно, г-да прѣдставители, положението е слѣдующето: до тази минута ние имаме, като лица отговорни, лично и солидарно, само г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ, а сега ние имаме солидарно отговорни прѣдъ българското правителство... (Петко Каравеловъ: Съ имотитѣ си ли?) Да, съ всичкитѣ си имоти, не ще съмнѣние. Имаме сега солидарно отговорни слѣдующитѣ лица: Иванъ Грозевъ, Ганчо Гаврийловъ, Петко Горбановъ, Димитъръ Шишковъ, Братя Прошекови, Михайловски и Хайрабедиянъ. Виждате, г-да народни прѣдставители, че въ интересъ на работата е, да се приеме това прѣдложение на Михайловски

и Хайрабедиянъ, защото, ако се остави прѣдприятието върху сжщитѣ прѣдприемачи, сигурно нѣма да го искаратъ и ще се намѣримъ въ много безисходно положение. Ако даже бѣдемъ принудени да ликвидираме съ тѣхъ прѣдприятието и да го отдадемъ на нови прѣдприемачи, за тѣхна смѣтка, можемъ абсолютно нищо да не достигнемъ, защото нѣма какво да вземемъ отъ старитѣ прѣдприемачи. Какво ще спечелимъ, ако ще се ликвидира прѣдприятието? Ще се обяви новъ търгъ, ще се отложи, може би, за дълго врѣме и ще излѣзе накрай, че българското правителство има да взема отъ Михайловски и Хайрабедиянъ отъ загуби 1 или 2, може би, милиона лева — и нѣма да ги вземе. Ето защо, Министерскиятъ Съвѣтъ намира, че е въ интереса на държавата, това прѣхвърляне да стане, защото сега, намѣсто Михайловски и Хайрабедиянъ, ние имаме, както казахъ, солидарно отговорни всички тия лица съ всички свои движими и недвижими имоти.

Освѣнъ този въпросъ, г-да народни прѣдставители, който, както виждате, се отнася само до гаранцията спрѣмо правителството, имаме и другъ единъ въпросъ: какъ да се осигури работата, че дѣйствително да може да се свърши поне въ този продълженъ срокъ. Споредъ рапорта, който г. Герардъ е далъ, излиза — отъ послѣдната негова ревизия — че, ако се върви по сжщия начинъ, бавно, изискватъ се още 7 години да се работи и че, наопаки, ако се вземжтъ всички най-строги мѣрки и се набавятъ всички инструменти, прѣдначинени за работа, които и да бѣдѣтъ прѣдприемачитѣ, новитѣ или старитѣ, най-минималниятъ срокъ за довършване е още една и половина година. Ето защо, ние, когато се съгласихме, като правителство, да приемемъ прѣдложението за прѣхвърлянето на прѣдприятието, искахме тѣ пъкъ отъ своя страна да прѣдставятъ доказателства прѣдъ българското правителство, че наистина иматъ ония инструменти и плавателни снаряди, които сж потребни за искарането на работата въ този продълженъ срокъ. Г-нъ Грозевъ, а тѣй сжщо и другитѣ, прѣдставихж въ Министерството на Обществениятъ Сгради, въ строителния отдѣлъ, контрактъ, първо, че тѣ сж заржчали вече драга, която струва около 300 и толкова хиляди лева и всички плавателни инструменти, които се считатъ за необходими, споредъ Герарда, за да може да се свърши това пристанище на врѣме.

Зарадъ насъ, г-да народни прѣдставители, и това бѣше недостатъчно. Ние искахме, както каза и г. Провадалиевъ, пристанището, ако не се свърши исцѣло и да може да се ползува нашата централна желѣзница, то поне въ срока да бѣде експлоатируемо, да можжтъ параходитѣ да пристагатъ, а пъкъ въ сжщото врѣме полека работата да се продължава да се свърши слѣдъ една година. И както сж взети мѣрки, точно въ срока, както е прѣдвидено въ контракта, Варненското пристанище, ако, не дай Боже, не се случи нѣкоя особена прѣчка, нѣкои нежелателни случки, за които се страхува г. Провадалиевъ, въ края на този срокъ, надѣжж се, ще бѣде експлоатируемо.

Вслѣдствие на тия съображения, ние се рѣшихме да приемемъ това прѣдложение за прѣхвърлянето и мислимъ,

г-да народни прѣдставители, че това е въ интереса на работата и ще трѣбва да се приеме и отъ васъ.

Но, за да не прѣскочж нито едно отъ възраженията, които се направижж, азъ ще ви помолиж да ме изслушате да отговориж на кратко и върху ония точки, които повдигна г. Провадалиевъ. Той каза, че го е страхъ, да не би въ това акционерно дружество да влѣзжтъ чужденци и послѣ да искатъ да рекламиратъ нѣкои врѣди и загуби за сметка на Михайловски и Хайрабедиянъ. (Димитъръ Н. Провадалиевъ: Има скъдебенъ протоколъ!) Нѣма сънѣние, че отъ точка зрѣние на неговитѣ разсуждения, това би могло да се случи, понеже дружеството е акционерно; акциитѣ не сж поименни.

За успокоение, г-да народни прѣдставители, ще кажж, че тия лица даже не работижтъ съ свои капитали. Ако отидемъ въ банката, ще видимъ — съжялявамъ, че г. Теневъ го нѣма тукъ да ви каже — че Българската Народна Банка строи тия работи. Въ сжщностъ нашитѣ прѣдприемачи ги строижтъ, а Българската Народна Банка брои паритѣ. Вѣроятно, тѣ ще получижтъ едно възнаграждение за своя трудъ.

Слѣдъ това, каза се, г-да народни прѣдставители, отъ г. Провадалиева, че продължавате срока още за една година и, слѣдователно, трѣбва да се вземе глобата. Този въпросъ е прѣдъ васъ да го рѣшите: да се продължи срокътъ, безъ да се взема каквато и да е глоба. Вие чухте отъ г. докладчика и виждате отъ закона, че прѣхвърлянето става по сжщия контрактъ и по сжщитѣ поемни условия, безъ да се измѣнява каквато и да е поединична цѣна, както това е било, когато се прѣхвърляше Бургаското пристанище; на Батенболитѣ е била прѣдоставена една привилегия отъ 1.443.000 л. Значи, прѣхвърлянето прѣдставляваше за новото дружество едно прѣимущество отъ единъ милионъ и толкова лева, плюсъ продължение на срока. А днесъ прѣхвърлянето става при сжщитѣ поемни условия, както по-напрѣдъ, и при сжщия контрактъ. Ето защо, азъ бихъ ходатайствувалъ прѣдъ Народното Събрание да приеме, че въ дадения случай нѣма защо да се спираме върху въпроса за глобата.

Слѣдъ това, г. Провадалиевъ казваше, че съ продължението на срока и самитѣ държавни желѣзници шѣли да изгубижтъ 800.000 л. Вѣроятно, г. Провадалиевъ прѣдполага, че пристанището нѣма да бѣде експлоатируемо и слѣдъ 7 години. Съмнѣние не ме, че ако се оставижтъ работитѣ въ такова положение, да не може да се свърши пристанището и слѣдъ 7 години, тогава ще изгубижтъ държавнитѣ желѣзници. Но въпросътъ е, че ние въ срока ще го направимъ да може да се експлоатира: (Димитъръ Н. Провадалиевъ: Вѣрвате ли го?) Вѣрвамъ го. Ако се поемжтъ работитѣ съ всичкото усърдие, което трѣбва да има едно прѣдприятие, и като имамъ прѣдъ видъ, че сж заржчали драга и другитѣ плавателни снаряди, нѣма защо да не вѣрвамъ. Още повече го вѣрвамъ, защото г. Грозевъ е акционеръ; а пѣкъ той е единъ сериозенъ български прѣдприемачъ; той е строилъ и желѣзници. Вѣрвамъ, че ще вървижтъ работитѣ по-добрѣ, отколкото сж сега.

(Димитъръ Н. Провадалиевъ: Това искамъ и азъ — върху тѣхъ да се прѣхвърли!)

Г-нъ Провадалиевъ, слѣдъ това, каза, че правителството давало държавни вагони. Това е истина, но даватъ имъ се вагони, понеже това се прѣдвижда въ поемнитѣ условия. Ако правителството располага съ вагони и машини, може да имъ дава. Давахме на всичкитѣ прѣдприемачи, на строителното дружество за линията Романъ — Шуменъ, на Братя Симеонови и на др. Щомъ има повече вагони, даваме имъ, но срѣщу това се получава единъ наемъ. Напр., за една машина получаваме 50 л., ако се не лѣжж, или повече, на день. Получаваме единъ голѣмъ наемъ, какъвто не се взема никждѣ. Но ако се съгласиватъ да даватъ този наемъ, то е, защото иначе ще похарчижтъ много повече, ако си купижтъ собствени машини.

Подиръ това, г. Провадалиевъ казваше, че бившето правителство имъ е дало единъ авансъ отъ 300.000 л. и не се одържала амортизация срѣщу него. Доколкото знажж, има условие да се одържа по 5%, като амортизация отъ всичкитѣ ситуации и вървамъ да е задържано. Исповѣдвамъ, не знажж добрѣ, но азъ взимамъ актъ отъ думитѣ на г. Провадалиева и, ако наистина не е одържано... (Димитъръ Н. Провадалиевъ: Отъ чиновницитѣ 30% одържаме! Цѣлата сума да се възвърне!) Ако сж направили чиновницитѣ опущение, ще бѣдѣжтъ наказания строго и ние ще одържаме всичко пропуснатото отъ послѣдующитѣ суми. Това е лесно; може да се оправи.

Най-сетнѣ, г. Провадалиевъ свърши съ това, че на Варна не е потрѣбно такова пристанище, защото стокитѣ може да се обематъ въ 10 кораба. Ако за цѣлата тази частъ въ Сѣверна-България стоката е толкова, щото може да се изважда съ 10 кораба, не е наша грѣшката за правенето пристанището. Грѣшката е на нашитѣ прѣдшественици. Но мислиж, че г. Провадалиевъ не е правъ. (Димитъръ Н. Провадалиевъ: Ако бѣдемъ живи, ще видимъ, че нѣма да стоижтъ тамъ 10 парходи. — Димитъръ Грековъ: Нека бѣдѣжтъ по единъ на день и да си вървижтъ.) Може да не е имало досега толкова стока, но сега се построява централната желѣзница и съ тарифитѣ, които може да поставимъ, прѣдполагамъ, че ще направимъ отъ Варна едно добро пристанище.

Сега, г-да прѣдставители, ето ви взаимнопоржчителното задължение на лицата, които имахъ честта да споменж. (Чете.) „Долуподписанитѣ се задължаваме, въ качество на поржцителни, да отговаряме солидарно прѣдъ българското правителство за всичкитѣ врѣди и загуби, причинени отъ нарушението или неиспълнението на контракта и поемнитѣ условия отъ страна на прѣдприемачитѣ по постройката на Варненското пристанище, Михайловски и Хайрабедиянъ, начиная отъ деня на подписването контракта до деня на прѣхвърлянето прѣдприятието върху Безименното акционерно дружество за направа на Варненското пристанище.

Сжщо се задължаваме да отговаряме солидарно прѣдъ българското правителство за всичкитѣ врѣди и загуби, които би могло да му причини Безименното акционерно дружество за направата на Варненското пристанище, чрѣзъ неиспъл-

нението и нарушението на контракта и поемнитъ условия, по които ще стане прѣхвърлянето, до окончателното прѣдаване и приемане на пристанището.

София, 20-й ноември 1899 год.

Иванъ Грозевъ, Брати Прошекови, Г. Гавриловъ, Д. А. Шишковъ, О. Хайрабедиянъ, П. В. Горбановъ, Н. Михайловски.

Подписаниятъ, II нотариусъ при Софийския окръженъ съдъ, удостоверявамъ, че отвѣднитъ шестъ подписа и една фирма въ настоящето поръчителство сж признати при моето присѣствие въ вѣрения ми нотариатъ отъ Ивана Грозевъ, Г. Гавриловъ, Д. А. Шишковъ, О. Хайрабедиянъ, П. В. Горбановъ, Н. В. Михайловски и отъ Георги Прошекъ, за фирмата „Брати Прошекови“, всички жители Софийски, лично мене познати. — № 11.680 по регистра. Взета такса 3 л. и 90 ст., кв. № 9.429.

Ст. София, 20-й ноември 1899 год.

II-й Нотариусъ: Хр. Гешовъ.

Както виждате, прочее, ние се погрижихме да вземемъ солидарната отговорностъ на 7 лица и да я прибавимъ, споредъ мене, къмъ фиктивната отговорностъ на Михайловски и Хайрабедиянъ.

На основание на тия съображения, азъ бихъ помолилъ г. г. народнитъ прѣдставители да намѣржтъ, че искането да се прѣхвърли прѣдприятието по пострйката на Варненското пристанище е въ интереса не само на българското правителство, но и въ интереса на работата. Отъ това ние ще спечелимъ, а нѣма да изгубимъ. Въ всѣки случай, вие ще гласувате за едно прѣхвърляне, съ което не се даватъ никакви прѣимущества, каквито имаше въ прѣхвърлянето на Бургаското пристанище.

Христо Г. Поповъ: Г-да народни прѣдставители! Менъ ми е много скръбно, че по такова прѣдложение на г. Министра на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията съмъ длъженъ да излѣж и се противопоставя пай-силно. Искането отъ г. Министра на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията прѣхвърлянето на едно прѣдприятие, което имаше г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ, една фирма, която, за голѣмо съжаление, не ще може да утрае до края на изкарване Варненския портъ, на друго едно анонимно дружество. Азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че прѣди да вдигнемъ ръка за или противъ подобно прѣдложение, трѣбваше да се изложи работата тукъ прѣдъ насъ съ единъ подробенъ докладъ за състоянието на работата въ порта, трѣбваше да имаме на ръка контракта на Михайловски и Хайрабедиянъ, трѣбваше да имаме свѣдѣния, кои ще бждатъ тѣзи хора, които ще влизатъ въ анонимното дружество, дали ще бждатъ български подданици или акциитъ на това анонимно дружество ще се намѣржтъ въ ржцѣтъ на нѣкои чуждестрани бонхолдери, австрийски банкери като чужденци, или, най-сетнѣ, въ ржцѣтъ на нѣкоя търговска французка фирма. Това трѣбвало би да се знае прѣдварително, защото не е все едно нашето правителство да има работа съ български подданици или съ акционери

чужди подданици, които всѣка минута можтъ да прибѣгнатъ къмъ капитулациятъ и да се поставжтъ подъ защитата на своитъ консули и агенти.

Г-да народни прѣдставители! Уважаемиятъ Царибродски народенъ прѣдставителъ, г. Провадалиевъ, каза, какви сж улесненията, които сж правени на г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ. Вие чухте, че имъ сж правени цѣлъ редъ улеснения, та дано да свършжтъ тѣ Варненския портъ и най-накрая излиза г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията и ни казва: „Какво да правимъ? И слѣдъ тия улеснения, г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ не ще може да свършжтъ; такава е сждбата на нашитъ голѣми прѣдприятия!“ Такава била сждбата напр. на дружеството „Кюстендилъ—Радомиръ—Граница“; такава била сждбата на „Романъ—Плѣвенъ—Шуменъ“, нѣщо, въ което да ми бжде позволено да се осъмня, та поради това и Варненския портъ трѣбвало да се прѣхвърли на нѣкое си неизвѣстно отъ кого съставено „Анонимно дружество“. Това, моля ви се, г-да народни прѣдставители, може ли да бжде аргументъ убѣдителенъ, за да ни накара да се съгласимъ за прѣхвърляне прѣдприятието отъ Михайловски и Хайрабедиянъ върху друго неизвѣстно никому анонимно дружество? Каза ни се, обаче, че имало лица въ това дружество, които гарантирали за свършека на прѣдприятието. Кой гарантира, се питамъ азъ? Единъ Шишковъ ли? Вие знаете ли, г-да народни прѣдставители — макаръ и да е нескромно отъ моя страна да го казвамъ — че г. Шишковъ е човѣкъ, който не може сега да си плати даже данъка „боклучъ-парасж“ на Софийското общинско управление и на когото имота е секвестриранъ отъ сждебния приставъ. И човѣкъ, като г. Шишкова ще гарантира за Варненското пристанище! А и другитъ гарантѣ не сж много далечъ отъ г. Шишкова. За солидарната отговорностъ, за която г. министърътъ говори, че била завѣрена отъ нотариуса, казвамъ: добръ, завѣрена, завѣрена, но кой ще да ни увѣри, че тия господа, които завѣрили подписитъ си само, забѣлжжте подписитъ си само, че ще отговарятъ солидарно въ краенъ случай, ако правителството бжде принудено да вземе мѣрки спрѣмо тѣхъ, кой ще ни гарантира, че и въ тѣхъ нѣма да намѣрите сжщитъ празни само циментови човали, каквито днесъ се намиратъ у Михайловски и Хайрабедиянъ? Азъ мисля, че такива сериозни въпроси не се тѣй лесно рѣшаватъ, че по тоя начинъ не можемъ тѣй леко да се съгласимъ да прѣхвърлимъ това прѣдприятие отъ Михайловски и Хайрабедиянъ върху друго едно анонимно дружество.

Г-нъ Министърътъ на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията бѣше толкова добросъвѣстенъ, толкова откровенъ, за което му съмъ благодаренъ, да каже, че тѣ гарантирали солидарно, но акциитъ, понеже е анонимно дружество, може да отиджтъ въ други чуждестрани ржцѣ. Нека ми бжде позволено да кажж тукъ, че задъ тия 6 души солидарни гарантѣ се крижтъ, може би, чужденци. (Михаилъ К. Сарафовъ: Не е вѣрно!) Позволѣте ми да кажж, г-нъ Сарафовъ, че и азъ знаж нѣщо отъ тѣхнитъ жгли на дѣлото, защото и азъ се интересувамъ за лицата

които ще бждат истинските носители на акции. Аз съм увърнен, че тия акции нѣма да останатъ въ рѣцѣтъ на тия 6 души, а ще прѣминатъ въ рѣцѣтъ на съвършено други чужденци хора.

И най-послѣ, трѣбва ли да споримъ, за прѣимущества на едно дружество, състоящо отъ Михайловски и Хайрабедиянъ, български подданици, които всѣка минута нашето правителство може да повика и имъ каже: вие имате контрактъ, изпълнете го; и ако дружеството го не изпълни, правителството има възможностъ да постигне най-строго спрѣмо него? Би ли могло да стори същото съ едно чуждестрано дружество така правителството ни? Но може да се каже, че държавата щѣла да изгуби повече, ако сж Михайловски и Хайрабедиянъ. Добрѣ, но съ какво ще гарантирате, че тия 6 души, солидарно отговорни ужъ, на които подписитѣ сж само завѣрени отъ нотариуса, не се намиратъ единъ день въ същото положение, както днесъ г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ? Ами че като ви казвамъ, че единъ отъ подписавшитѣ това поръчителство не може да си плати боклукъ-парасж, каква солидарна гаранция може да очаквате отъ хора като него?

Азъ мислѣхъ, г-да народни прѣдставители, че за да можемъ да се произнесемъ по единъ такъвъ сериозенъ въпросъ, какъвто е въпросътъ за прѣхвърлянето на едно прѣдприятие, което го има едно мѣстно българско събирателно дружество, въ рѣцѣтъ на едно анонимно дружество, би слѣдвало да имаме не само това сухо прѣдложение, а цѣлото дѣло прѣдъ себе си; би слѣдвало да имаме данни, би слѣдвало да имаме доказателства, които да ни гарантиратъ напълно, че ако прѣхвърлимъ това прѣдприятие върху нови прѣдприемачи, ние нѣма да се намѣримъ въ същото затруднение, въ което се намираме днесъ. Такива данни прѣдставихъ ли се? Не! Г-нъ министърътъ ни казва: „повѣрвайте“. Ние вѣрваме, но при всичкото вѣрване нека да остане единъ малъкъ жгълъ и за невѣрване. И ето защо, азъ съмъ противъ това прѣдложение и моля г. Министра на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията да го оттегли, защото, както се прѣдставлява, то е неприемливо.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Нѣма защо да оттегля това прѣдложение, защото то не е мое прѣдложение; то е прѣдложение на Министерския Съвѣтъ, който уважи едно заявление на двѣтъ страни и иде да го уформи прѣдъ васъ. Тѣй щото, азъ нѣмамъ властъ да го оттегля. Освѣнъ това, заявявамъ, че бихъ направилъ спрѣмо интереситѣ на държавата най-голѣмо прѣстѣпление, ако го оттегля. За мене е безразлично, ще го приемете ли или не. Отъ това никакъвъ въпросъ не правѣхъ. Ако желаете, можъ да ви прѣдставѣхъ не само дѣлото, но и всичкитѣ бумажки. Единственото нѣщо, което липсва, сж поемнитѣ условия. Тѣ, обаче, сж извѣстни почти на всички ви, и отъ това съображение като излизахме, не сме намѣрили за нужно да ги прѣдставимъ. Ако желаете да видите тия поемни условия, тѣ сж на ваше разположение. Ако щете, отложете въпроса, за да ви се прѣдставѣтъ. Но не е тамъ въпросътъ. Отъ прочитането

на поемнитѣ условия, отъ прочитането на дѣлото нѣма нищо да излѣзе. Главенъ е онзи въпросъ, който повдига г. Поповъ: ако г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ, по своето имуществено положение, не можатъ да прѣдставляватъ една достатѣчна гаранция прѣдъ българското правителство, дали тия 7 лица ще прѣдставѣтъ една гаранция, като се приведе, че г. Шишковъ до толкова билъ испадналъ, че нѣма да си плати такситѣ за боклука. Азъ не знамъ тая работа, но можъ съ положителностъ да кажъ, че по-добрѣ да имаме солидарната отговорностъ на 7 познати Софийски граждани, като извадимъ най-сетнѣ г. Шишкова, отколкото да имаме солидарната отговорностъ само на г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ. (Никола Хр. Габровски: Ако нѣма съ какво да отговарятъ, и тая отговорностъ е фиктивна!)

Сега, г-да прѣдставители, ние не сме отишли да прѣгледаме тефтеритѣ, нито на г. Грозева, нито на Братя Прошекони, но вие всички знаете съ какъвъ кредитъ се ползува г. Грозевъ, знаете неговата честностъ, знаете г. Горбанова, знаете Братя Прошекони. За мене, казвамъ, е все едно. Ако намирате, че тия 7 души не прѣдставляватъ по-голѣма гаранция отъ г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ, нека върви по-нататъкъ пристанището тѣй, както е вървѣло. Но резултатътъ нѣма да бждъ такъвъ, какъвто прѣдполага г. Поповъ. Ако рѣшите да се прѣдставѣтъ поемнитѣ условия, да се прѣдстави цѣлото дѣло, нѣмамъ нищо противъ това; но отъ него абсолютно нѣма нужда; нищо нѣма да се види отъ тѣхъ.

Вълчанъ Г. Чакжровъ: Г-да народни прѣдставители! Отначало, прѣди обясненията на г. министра Тончева, азъ бѣхъ за прѣдложението на г. Каравелова; обаче, отъ обясненията излиза, че г. министърътъ е осигурилъ гаранцията за постройката на Варненското пристанище. Азъ отначало се боехъ да не попадне това прѣдприятие въ рѣцѣтъ на чужденцитѣ. Има още едно нѣщо, че се гарантира фирмата Михайловски и Хайрабедиянъ още съ 7 души. Азъ съмъ на мнѣние да се приеме по принципъ рѣшението и да се испрати въ финансовата комисиия да изучи всичкитѣ тънкости, всичкитѣ книжа и нека г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради тамъ да прѣдстави поемнитѣ условия.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Какво прѣдложение правите?

Вълчанъ Г. Чакжровъ: Да се приеме по принципъ и да се испрати въ финансовата комисиия.

Иванъ Вѣлиновъ: Г-да народни прѣдставители! При всичкитѣ обяснения, които почитаемиятъ Министъръ на Обществениятъ Сгради даде по прѣдставляемото прѣдложение, длъженъ съмъ да признамъ, че по-хубаво ще бжде, ако той въ края на крайщата се съгласи, не да оттегли това прѣдложение, понеже, както се вижда, то има и добри страни, но ако го отложи за врѣме, докогато г. г. народнитѣ прѣдставители ще иматъ de visu да се убѣдѣтъ въ това, че анонимното дружество прѣдставлява повече прѣимущества и повече гаранция за правителството, отколкото Михайловски и Хайрабедиянъ. Доколкото знамъ, фирмата Михайловски и Хайрабедиянъ даже вече не съществува: тя

е фалирала. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Не е!) Нѣкой отъ колегитѣ ми днесъ казваше, че е фалирала. Въ всѣки случай, фактъ е, че фирмата Михайловски и Хайрабедиянъ не прѣдставлява никаква гаранция за правителството, за да може то да остави върху нея да продължи работата. Това е несъмнено. Защото, г-да народни прѣдставители, докогато г. Тончевъ това не направи, менѣ ми се струва, че и г. Поповъ, и г. Провадалиевъ иматъ право да се съмняватъ, че подиръ истичането на нѣколко врѣме, правителството може да се намѣри пакъ въ сжщото положение, въ което се намира и днесъ. Защото, може да се прѣдстави, казвамъ, че сега при алтернативата, която е изложена въ мотивитѣ на г. Тончева, белкимъ е прѣдпочтительно правителството да конфискува 400 и толкова хиляди лева гаранция, която иматъ Михайловски и Хайрабедиянъ, и веднага да продължи работата en régie, отколкото ако дава работата върху едно анонимно акционерно дружество, макаръ съ гаранция на редъ почтени и състоятелни български граждани. За да се избѣгне, прочее, въѣкакво подозрѣние, че правителството може единъ день да се намѣри въ сжщото положение, въ което е и днесъ; за да се не прокара такова важно прѣдложение безъ да се искаратъ наявѣ всичкитѣ доводи за и противъ него — мислѣ, че най-добрѣ е да се не отхвърля прѣдложението, но да се отложатъ разискванията на едно врѣме, слѣдъ като г. Тончевъ прѣдстави и поемнитѣ условия, и други допълнителни и необходими свѣдѣния, за да може народното прѣдставителство да се убѣди, че дѣйствиелно интереситѣ на дѣлото, интереситѣ на съкровището изискватъ това прѣдприятие да се прѣхвърли отъ Михайловски и Хайрабедиянъ върху анонимно акционерното дружество и тогава народното прѣдставителство да се произнесе.

Менѣ ме съблазнява още едно нѣщо. Азъ мислѣ, че при запознаването съ подробноститѣ на прѣдприятието, белкимъ ще бѣде удобно да се прѣхвърли прѣдприятието не върху едно безименно дружество, а върху едно дружество, съставено отъ сжщитѣ тия господа, които сега искатъ да станатъ гарантѣ на анонимното акционерно дружество, като гарантиратъ тѣ благоприятния исходъ на прѣдприятието, напр. чрѣзъ ипотека на своитѣ имоти. Тогава цѣлта би се постигнала, правителството би се поставило въ подобри условия, своєврѣменното искарване на прѣдприятието би било гарантирано и, пай-послѣ, никаква сѣнка отъ подозрѣние, че тукъ се фаворизирва нѣкой, нѣма да има. И въ третѣ случаи, и Народното Събрание, и министритѣ, и Министерскиятъ Съвѣтъ, нѣма освѣтъ да спечелѣтъ.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Какво е Вашето прѣдложение, г-нъ Вѣлиновъ?

Иванъ Вѣлиновъ: Да се отложи.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! За да може по-добрѣ да се осигури правителството по отношение на отговорността, азъ даже самичкъ бихъ прѣдложилъ да се направѣне слѣдующето измѣнение, ако г. г. прѣдставителитѣ го намѣрватъ за добро: или да се приеме прѣдложението на г. Вѣлинова, като се задѣлжатъ лицата, които гарантиратъ съ солидарна отго-

ворностъ, да дадѣтъ една ипотека въ размѣръ на една сума, каквато министерството намѣри за необходима, съобразно съ важноста на прѣдприятието, и въ такѣвъ случай ще имаме пълна гаранция, че тия хора прѣдставляватъ реална гаранция, или пъкъ, за да се избѣгне онзи страхъ, който тукъ се подхвърля, че акциитѣ могатъ да попаднатъ въ рѣцѣтъ на едни чужденци, не български подданици, които могатъ да ни правѣтъ разни прѣпятствия, ние можемъ да рѣшимъ друго нѣщо: че това прѣдприятие се прѣхвърля върху едно колективно дружество, което ще се състави отъ тия лица, и това прѣхвърляне ще бѣде въ сила отъ дѣня, когато рѣши Събранието. Тогава ще имаме едно колективно дружество отъ 7 души и за която нѣма никой да отговаря. Това е чисто българско дружество и за него нѣма да има съмнѣние. Затова, азъ нѣмамъ абсолютно нищо противъ, било че се приеме прѣдложението на г. Вѣлинова, да се задѣлжатъ да дадѣтъ ипотека, било като се прѣхвърли прѣдприятието върху колективно дружество, т. е. да се измѣни акционерното дружество въ колективно. Азъ съмъ съгласенъ да приемѣ прѣдложението на г. Вѣлинова, но и моето, мислѣ, е така сжщо добро прѣдложение и дори мислѣ, че ще удовлетвори всички. Азъ бихъ желалъ, щото ипотеката, която ще се задѣлжатъ да дадѣтъ тия лица, размѣрътъ на сумата да се опрѣдѣли отъ министерството, защото днеска абсолютно не можъ ви каза, колко трѣбва да бѣде, споредъ важноста на работата. Разбира се, ако не прѣдстанѣтъ ипотека, нѣма да има прѣхвърляне. (Михаилъ К. Сарафовъ: Не сж ли дали гаранцията, прѣдвидена споредъ стария контрактъ и поемнитѣ условия?) Дадохъ едно солидарно порѣчителство. (Михаилъ К. Сарафовъ: Ама старата гаранция съществува, на ли?) Съществува, да. (Михаилъ К. Сарафовъ: Какво искате повече?) Но азъ казвамъ, че вътъ отъ това, най-сетнѣ, можемъ да ги задѣлжимъ да дадѣтъ една ипотека.

Михаилъ К. Сарафовъ: Г-да прѣдставители! Трѣбва да ви прѣдупрѣдѣмъ, че нѣкои отъ тѣзи господа сж мои приятели — това заявявамъ открито — за да не помислѣтъ нѣкои, че искамъ скришната да защищавамъ тѣхнитѣ интереси. Казвамъ ви, че азъ не обичамъ да криѣмъ мнѣнието си било то спрѣмо приятели, било спрѣмо неприятели, и въ по-тежки случаи и обстоятелства даже азъ открито съмъ казвалъ това, което мислѣмъ.

Работата, която ни занимава, е, за да се прѣхвърли прѣдприятието отъ Михайловски и Хайрабедиянъ върху едно анонимно акционерно дружество. Нѣкои отъ господата поддържатъ, че това нѣщо не могло да стане, защото гаранцията не имъ се вижда достатъчна и, отъ друга страна, защото поемнитѣ условия и контрактътъ на прѣдприятието за постройката на Варненското пристанище не били прѣдставени тукъ, прѣдъ насъ.

Г-да народни прѣдставители! Прѣдприятието за Варненското пристанище е отдадено съ публиченъ търгъ. Всѣки отъ насъ, който слѣди тия работи, знае поемнитѣ условия, знае контракта, знае и начина на исплащането; така щото, за насъ, баремъ, народнитѣ прѣдставители, мислѣ, че нѣма нужда да ни се прѣдставятъ тия книжа втори пътъ. Прѣд-

ложението, върху което разискваме, е внесено въ Народното Събрание преди няколко дни и, ако имаше господата, които се интересуват, твърдѣ лесно можехъ да намѣрѣхъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, и контракта, и поемнитѣ условия, на и въ Канцеларията на Събраниято ги има; така че, тѣ сж на расположението ни и всеки можеше да ги види. Азъ съмъ ги челъ преди 3—4 години, челъ съмъ ги и по-сетнѣ, челъ съмъ ги и сега, когато получихъ въ рѣцѣ предложението на правителството. Така щото, този мотивъ, г-да народни прѣдставители, за насъ, на които се внасятъ прѣдварително законопроектитѣ да ги изучаваме, ми се струва, че тукъ не може сериозно да се поддържа и по тази причина нѣмаме право, мислѣ, да правимъ упрекъ на г. Министра на Обществениятъ Сгради, че не е внесълъ, при предложението, контракта на прѣдприятието.

Отъ друга страна, г-да прѣдставители, не знамъ защо ни сж и потребни тия поемни условия, когато намъ не прѣдстои да правимъ нови условия за прѣдприятие, да опрѣдѣлимъ условията, по които ще се строи, плановѣтъ, по които ще стане това, размѣра на работитѣ, що ще се извършатъ за пристанището, нито пъкъ да промѣнимъ нѣкои съществени условия отъ контракта на Михайловски и Хайрабедиянъ. Имаме едно прѣдприятие опрѣдѣлено, единъ контрактъ опрѣдѣленъ; иска се само прѣхвърлянето на прѣдприятието отъ едни прѣдприемачи на други. Ако ние искаме съзнателно да вотираме това предложение, имаме само единъ въпросъ да разрѣшимъ: той е, дали прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ даватъ за насъ по-голямъ гаранция или пъкъ ония лица, които г. министърътъ показва по име. (Иванъ Бѣлиновъ: Не е вѣрно това! Може да се направи новъ търгъ и да се намѣрѣтъ по-добри условия.) На г. Бѣлинова ще кажъ, че, може би, той не е боравилъ толкова много съ обществени прѣдприятия и, вѣроятно, не знае какви могатъ да бѣдѣтъ послѣдствията за държавата, когато се унищожѣ съществуващъ договоръ, ликвидира се прѣдприятието и се даде извършването на същото прѣдприятие на новъ търгъ. Г-да народни прѣдставители! Азъ ви бихъ прѣпорѣчалъ да помислите твърдѣ сериозно, когато се касае за расчитването смѣткитѣ на едно прѣдприятие и продължаването на работитѣ за о вѣременното свършване на прѣдприятието. Държавата е лошъ работникъ и още по-лошъ прѣдприемачъ, особено когато има такива сериозни прѣдприятия, не можете му намѣри, нито края, нито смѣтката. За да може да се говори за даване прѣдприятието на новъ прѣдприемачъ, би трѣбвало, или да прогласимъ, че прѣдприемачитѣ е нарушилъ договора та да унищожимъ контракта му, да конфискуваме залога му, за да расчистимъ смѣткитѣ си съ него, или пъкъ, каквѣто е случая, който ни занимава, да признаемъ, заедно съ правителството, че прѣдприемачътъ не е въ състояние да изведе на добъръ край прѣдприятието, та да го отстранимъ отъ работа и да захване държавата да ги произвежда за негова смѣтка. Ако мислите, г-да прѣдставители, че по този начинъ може да излѣзе прѣдприятието по-евтино, заповѣдайте и направете го. Азъ, споредъ малкия опитъ, който имамъ, ви казвамъ, че това ще стори 10 пѣти по-скъпо. (Петко

Каравеловъ: Не можъ да си прѣдставишъ, защо ставатъ тѣ порѣчителѣ, когато анонимното дружество е пула!)

Г-да народни прѣдставители! Азъ повтарямъ, че ако би, споредъ както ни казва г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради, г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ не сж могли да напѣдватъ и, слѣдователно, не може да се очаква о вѣременното и сполучливо изпълнение на контракта, тогазъ не остава освѣнъ да се въсползуваме отъ правата, що ни дава контрактътъ. Контрактътъ прѣдвижда, че който не изпълни задължението си, отнема му се прѣдприятието, работата се извършва за негова смѣтка и т. п. (Димитъръ Н. Провадалиевъ: Контрактътъ истича на 6-й мартъ. До 6-й мартъ трѣбва да се чака!) Това нѣщо, ако се направи, г-да народни прѣдставители, първото послѣдствие ще бѣде, че не ще може да се свърши въ онова вѣреме прѣдприятието, въ което се изисква да се свърши. Когато държавата поеме работата за смѣтка на прѣдприемачитѣ, само докато тя направи своитѣ приготовления ще се измине половината отъ срока, въ който се прѣдвижда да се свърши цѣлото пристанище. Това е ясно, като двѣ и двѣ — четири, за всички ония, които се занимаватъ съ подобни работи.

Сега, азъ прѣминавамъ на друго. Казваме така: „прѣхвърля се прѣдприятието отъ Михайловски и Хайрабедиянъ върху едно анонимно дружество“, но нашитѣ хора съ право, може би, казватъ: понеже прѣминава къмъ едно анонимно дружество, то за държавата не съставлява гаранция. Г-да народни прѣдставители! Тукъ ще засѣгнѣмъ и въпроса, за който уважаемиятъ г. Министъръ на Обществениятъ Сгради каза, че да имъ се поиска ипотека. Има единъ законъ, г-да прѣдставители, у насъ и законътъ прѣдвижда, когато единъ човѣкъ взема едно прѣдприятие, какво трѣбва да направи. Законътъ прѣдвижда, че първоначалниятъ залогъ е 5% и всеки единъ, който изпълни това задължение, който прѣдстави доказателство, че дѣйствително е оставилъ на расположението на българската държава, на българското съкровище този залогъ отъ 5% върху цѣната на прѣдприятието, той има право да участвува въ търга и никой нѣма право слѣдъ това, когато се намира въ течението на прѣдприятието, да дойде да му наложи по-тежки условия. Г-да народни прѣдставители! Ако би да направите това, щото отъ анонимното акционерно дружество да изискате една допълнителна гаранция, една ипотека, то ще каже да Наложите едно наказание на хората, които дохождатъ да поемжтъ прѣдприятието отъ г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ за да го искаратъ къмъ по-добъръ край. Това не почива на никакви законни основания, и вѣрвамъ, че народното прѣдставителство нѣма да го направи. Относително гаранцията, която прѣдставлява новото дружество, това е доста ясно отъ думитѣ на г. Министра на Обществениятъ Сгради и отъ документитѣ, които прочете — отъ гаранцията, за която той каза и отъ която се вижда, че около г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ — забѣлжете добръ, че Михайловски и Хайрабедиянъ пакъ оставатъ — прибавятъ се още 6—7 други фирми честни, които досега ние почти всички ги четемъ, като едни измежду първитѣ наши търговци, измежду първитѣ наши прѣдприемачи. (Д-ръ Тодоръ Стаменовъ: Г-нъ Министърътъ

призна, че не сж кадърни да го направят? — Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Моля г. Д-ръ Стаменова да не прѣкъсва оратора! Г-нъ министърътъ призна, че Михайловски и Хайрабедиянъ не сж кадърни сами да го направятъ, но г. министърътъ за другитѣ хора призна, че гаранцията е по-голяма за държавата, отколкото ако сж сами г. г. Михайловски и Хайрабедиянъ, и презумцията отъ това е, че Анонимното акционерно дружество ще може да искара тия работи. (Христо Г. Поповъ: Съ презумции не се вършатъ тия работи!) Тѣхната гаранция е много по-голяма отъ гаранцията на Михайловски и Хайрабедиянъ. (Христо Г. Поповъ: И единъ отъ тѣхъ не може да плаща!) Г-нъ Поповъ споменъ за единъ отъ подписавшитѣ, че той не могълъ да плаща. Това, г-да прѣдставители, не влиза тукъ за разискване у насъ, защото, ако се споменъ за такова име, тогава трѣбва да се спомене и за други имена и трѣбва да се впуснемъ да прѣцѣняваме на възни кредита на всички тия лица, които сж се подписали тукъ. Азъ отъ себе си отхвърлямъ такава една мисия, да се заложъ да цѣнѣ кредита на подписавшитѣ. Има учреждения, които познаватъ кредита имъ, и азъ съмъ увѣренъ, че когато Министерството на Финанситѣ е приемало тая гаранция, то е събрало свѣдѣния отгдѣто трѣбва, дали тия лица могатъ да отговарятъ за едно такова прѣдприятие или не. Азъ, г-да прѣдставители, ви заявявамъ, че туй, което г. министърътъ ни събщи, чрѣзъ документа, който ни прочете, ме убѣждава, че новото акционерно дружество прѣдставлява по-голяма гаранция на всеки начинъ, отколкото първото, и азъ ще гласувамъ за приемането прѣдложението на г. Министра на Обществения Сгради.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ приемамъ прѣдложението на г. Каравелова, да се махнатъ думитѣ: „Анонимното акционерно дружество“ и да се каже тѣй: удобрява се прѣхвърлянето на прѣдприятието по построяване на Варненското пристанище отъ Михайловски и Хайрабедиянъ върху колективното дружество, състояще отъ еди-кой и еди-кой.

Михаилъ К. Сарафовъ: Все е едно.

Христо Г. Поповъ: Отгдѣ сте гарантирани, г-не министри, че и тѣ не сж въ сѣщото положение?

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Има думата г. Краевъ. (Гласове: Нѣма го!)

Г-нъ Липовански има думата.

Константинъ Липовански: Г-да народни прѣдставители! Прѣдставя ни се едно прѣдложение отъ г. Министра на Обществения Сгради съ цѣль да се отнеме прѣдприятието по построяването на Варненското пристанище отъ Михайловски и Хайрабедиянъ и да се прѣхвърли върху колективното дружество, състояще отъ извѣстни лица. Между другото, казва се, че Михайловски и Хайрабедиянъ били съгласни да се прѣхвърли прѣдприятието отъ тѣхъ върху това анонимно дружество. Мецъ ми се струва, г-да народни прѣдставители, че въ случая най-правилно бѣше прѣдложението на г. Каравелова, който прѣдложи, щото да не пристѣпваме сега къмъ разискване

на тоя въпросъ, т. е. да не пристѣпваме къмъ разрѣшението на това прѣдложение дотогава, докогато не изучимъ всички данни, всички книжа, които се иматъ по това прѣдприятие. Съ това прѣдложение азъ съмъ съгласенъ и по слѣдующитѣ съображения. Истина е, че както г. министърътъ ни съобщава, Михайловски и Хайрабедиянъ не сж могли да довършатъ това прѣдприятие. Ние щѣме основание да се съмнѣваме въ думитѣ, които ни казва г. Министърътъ на Обществения Сгради, и, слѣдователно, трѣбва да приемемъ, че по разни причини Михайловски и Хайрабедиянъ не ще могатъ да довършатъ това прѣдприятие. Обаче, като се казва, че трѣбва да се прѣхвърли върху тия лица, не ни се казва, каква ще бѣде, или каква е гаранцията, която прѣдставляватъ тия лица, че тѣ дѣйствително ще извършатъ на време това прѣдприятие. (Глъчка).

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Моля, г-да, наѣте тишина!

Продължавайте, г-нъ Липовански.

Константинъ Липовански: И понеже, г-да прѣдставители, виждамъ, че никой не желае да слуша, считамъ, че всички г. г. народни прѣдставители сж достатъчно убѣдени и прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ. (Василъ Кжичовъ: Седми ли е?) Сега ще Ви обяснѣ. (Слѣд като провѣрѣва.) Шести е по редъ; така щото, не може да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Г-нъ Грековъ има думата.

Димитъръ Грековъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че въпросътъ, който се прѣдлага сега тукъ на нашето разрѣшение, трѣбва най-паче да ни занимае, само отъ една гледна точка зрѣние, и то е именно: понеже се прѣдлага да се прѣхвърли извършването на едно прѣдприятие отъ едно извѣстно лице върху други лица, да се види, дали съ прѣхвърлянето на това прѣдприятие се намалява гаранцията, която има правителството. Този е единствениятъ въпросъ, който трѣбва да ни занимае, и щомъ се убѣдимъ, че новото дружество, анонимно ли бѣде то, или колективно, прѣдставлява по-голяма гаранция отъ по-прѣдшнитѣ прѣдприемачи, азъ мисля, че трѣбва да го приемемъ. (Петко Каравеловъ: Анонимно е тъмно, а колективно е ясно!) Пардонъ! — Именно този е въпросътъ. А пъкъ менъ ми се вижда, че подиръ обясненията на г. Тончева, Министърътъ на Обществения Сгради, които се дадохъ тукъ, никакво съмнѣние не може да има, че дружеството, върху което се прѣдлага да се прѣхвърли прѣдприятието, прѣдставлява по-голяма гаранция за държавата. И прѣдставлява по-голяма гаранция затуй, защото правителството е имало грижата да вземе едно поръчителство отъ нѣколко лица, имената на които ви се прочетохъ тукъ, които поръчителствуватъ, както за загубитѣ, които би могли да произлѣжатъ за правителството отъ работитѣ на Михайловски и Хайрабедиянъ, така и за загубитѣ, които могатъ да послѣдватъ подиръ прѣхвърлянето, което се прѣдлага тукъ.

Така щото, туй поржчителство е именно, което дава най-големата цѣна.

Азъ мислѣхъ, че не трѣбва да се обръща никакво внимание на оцѣненіята, които се дадохъ тукъ за кредита на туй или онуй лице. И мислѣхъ, че е даже непристойно тукъ въ Народното Сѣбрание да се казватъ приказки та-квизъ, каквито се казахъ.

Христо Г. Поповъ: Може де е непристойно, г-нъ Грековъ, но когато се защитаваатъ частни интереси; а когато се защитаваатъ интереситѣ на държавата, всичко е пристойно.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Моляхъ, г-нъ Поповъ!

Димитъръ Грековъ: (Продължава.) Азъ мислѣхъ, че между хората, които се явяватъ тукъ като поржчители, има много фирми солидни. Всинца го знаемъ туй нѣщо, поне ние, които живѣемъ тукъ въ София. И най-сетнѣ, къмъ какво се свежда въпросътъ? При по-прѣдипиния контрактъ какво имаме? Имамъ гаранцията внесена отъ Михайловски и Хайрабедиянъ, плюсъ личната гаранция, която прѣдставляватъ тия двѣ лица Михайловски и Хайрабедиянъ. (Петко Каравеловъ: Правствена гаранция!) Колкото за правствената гаранция, когато се касае за париченъ въпросъ, тя 5 пари не струва. (Петко Каравеловъ: Едно е да бѣдешъ поржчитель, друго е самъ да прѣдприемешъ! То е голѣма разлика!) По отношение на материалнитѣ послѣдствия, на дѣйствителнитѣ послѣдствия, да бѣдешъ поржчитель или главенъ длѣжникъ, то е сѣщото, защото, ако главниятъ длѣжникъ не изпълни задължението си, ще дойдѣтъ да вземѣтъ паритѣ отъ тебе. Сега, морално ще бѣдешъ по-малко отговоренъ, но не по-малко е истина, че ще платишъ паритѣ всичкитѣ до пара.

Какво имаме като гаранция при настоящитѣ прѣдприемачи, тѣй да се каже, Михайловски и Хайрабедиянъ? Имамъ гаранцията, която сж вложили, когато сж взели прѣдприятието, 5%, плюсъ тѣхната лична гаранция. Сега какво имаме при новото прѣдложение, което се прави тукъ, да се прѣхвърли прѣдприятието на ново дружество? Имамъ 430.000 л., колкото е гаранцията, която е оставена, имаме и личната гаранция на Михайловски и Хайрабедиянъ, които сж въ тия лица, които поржчителствуватъ, имаме, плюсъ и поржчителството на 5—6 души. Азъ мислѣхъ, г-да народни прѣдставители, че при тия условия трѣбва човѣкъ да зажуми, за да не види аванжитѣ, които прѣдставлява прѣдложението, което се прави отъ правителството. И въ всѣко отношение то прѣдставлява тия аванжи. Прѣдставлява, тия аванжи и въ туй отношение, че до гдѣто е била работата само въ рѣцѣтъ на Михайловски и Хайрабедиянъ, както се казва въ самото изложение на мотивитѣ, което придружава туй прѣдложение, работата е вървѣла не успѣшно, и трѣбва да се прѣдполага, че тия хора, които отиватъ та сами даватъ поржчителство, тѣ го правѣтъ именно за да вземѣтъ работата отъ рѣцѣтъ на тия хора, и да я дадѣтъ въ по-вѣщи и по-дѣятелни рѣцѣ, за да може работата да върви по-успѣшно. Та и въ туй отношение, азъ мислѣхъ, че

нѣма какво да загуби държавата; напротивъ, може да се очаква едно несъмнѣно подобрѣние.

Затуй, азъ съмъ на мнѣние, че народното прѣдствителство ще направи много добръ, ако приеме прѣдложението, което се прави, и се гласува то.

Сега, нека кажъ нѣколко думи и по отношение на въпроса: дали туй дружество трѣбва да остане анонимно или да бѣде колективно. По отношение отговорността на тия лица, тя е еднаква. Ако приемете колективно дружество, или, ако остане дружеството анонимно, тѣ отговарятъ по сѣщия начинъ съ поржчителството, което даватъ. Никаква по-голема отговорностъ нѣма да иматъ тѣ. Ще ми кажете, по отношение на състоятелността, че тѣ можѣтъ да бѣдѣтъ обявени несъстоятелни. Ами че тѣ можѣтъ да бѣдѣтъ сѣщо тѣй обявени за несъстоятелни и ако, като поржчители, не можѣтъ да плащатъ. Значи, никаква разлика нѣма. Било че дружеството ще бѣде анонимно съ това поржчителство, или пъкъ че дружеството ще бѣде колективно съ тия лица, никаква гаранция нѣма. Даже ще отидѣ малко по-нататкъ и ще кажъ, че при анонимно дружество има малко нѣщо една гаранция по-голема, ако се прѣдполага, че капиталътъ на анонимното дружество прѣдставлява нѣщо отъ себе си. Туй нѣщо не го знамъ, не знамъ какво е положението на анонимното дружество, вслѣдствие на това, не могъ и да го твърдя. Но, ако капиталътъ на анонимното дружество прѣдставлява една извѣстна стойностъ, тогавъ при прѣдложението на правителството ще имаме тази гаранция повече, че ще имаме и капитала на анонимното дружество, който, въ другъ случай, нѣма да го имаме.

Сега, каза се тукъ още отъ нѣкои господа, че, ако приемемъ да се прѣхвърли прѣдприятието на едно анонимно дружество, щѣло да има нѣкаква опасностъ; щѣло да има страхъ за нѣкаква намѣса на агенти, за намѣса консулска. Това е единъ страхъ въображаемъ, защото анонимното дружество е българско дружество. (Иванъ Бѣлиновъ: За намѣса комшийска, не сѣдебна!) Моляхъ, изслушайте ме. Тукъ се говори за капитулации, и азъ отъ тази гледна точка зрѣние говорѣхъ. Защото, ако мислимъ, че консулитѣ можѣтъ да иматъ влияние на министритѣ, тогавъ защо да не помислимъ, че може да иматъ тия сѣщитѣ хори други приятели, които може да иматъ и по-големо влияние, и да накаратъ министритѣ да направѣтъ отстъпка? Азъ говорѣхъ тукъ за интервенция законна, за интервенция отъ страна на консулитѣ. Такавъ законна интервенция не може да има въ дадения случай. Не може да има затуй, защото анонимното дружество е българско дружество. (Иванъ Бѣлиновъ: Вѣрно!) То е съставено тукъ, и които и да бѣдѣтъ носителитѣ на тия акции, не можѣтъ да се ползватъ отъ капитулациитѣ. Който е станалъ членъ на едно анонимно българско дружество, той се подчинява напълно на българскитѣ закони, и никое българско правителство нѣма да бѣде толкова глупаво, за да приеме интервенцията на чужди прѣдставители, по работитѣ на таквъ едно дружество. Така щото, ималъ съмъ пълно право да кажъ, че страхътъ, който се изказваше тукъ, за намѣсането на консулитѣ, които, вържжени отъ капитулациитѣ, ще накаратъ

правителството да приеме работи, които не сж въ интересъ на държавата, да се приемжтъ, е страхъ въображаемъ.

И отъ тази точка зрѣние погледнато на въпроса, азъ намирамъ, че прѣхвърлянето не прѣдставлява никаква опасностъ; напротивъ, прѣдставлява само авантажи, и азъ съмъ на мнѣние, че народното прѣдставителство трѣбва да приеме това прѣдложение.

Никола Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ на въпроса гледамъ тѣй, като че отъ насъ се иска едно рѣшение да измѣнимъ Закона за търговетѣ. Сжществува, г-да прѣдставители, Законъ за търговетѣ, на основание на който Михайловски и Хайрабедиянъ сж взели на търгъ това прѣдприятие. Сега отъ насъ се иска да вземемъ рѣшение за нарушението на този законъ. Искане се да подобримъ прѣхвърлянето на това прѣдприятие върху едно анонимно акционерно дружество, за което, споредъ обясненията на г. Министра на Обществениятъ Сгради, има едно поржчителство, но това поржчителство, менъ ми се струва, че излиза отъ сжщитѣ лица, които съставляватъ анонимното акционерно дружество. Доколкото азъ разбирамъ отъ работата и отъ обясненията на г. министра, вижда се, че това прѣдприятие не е могло да успѣе на врѣме и че правителството се интересува, щото прѣдприятието да се свърши на врѣме, да не остане неоползотворена цѣльта на централната линия, за която цѣль милиони левове се харчжтъ, понеже отъ по-скорошното свършване на пристанището ще зависи и оползотворението на централната линия. Ето защо, азъ намирамъ, че въ случая повече интересъ прѣдставлява за правителството, да приеме едно отсрочване на контракта, на срока, за изпълнението на работата, отколкото самото прѣхвърляне. И ако е истина, споредъ както каза г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради, че Михайловски отъ една страна и Хайрабедиянъ отъ друга, като поржчители или лично не прѣдставляватъ достатъчна гаранция за изпълнение на работата о врѣме, отъ обясненията на г. министра азъ не можъ да се убѣджъ, че новитѣ лица — поржчители за анонимното дружество, прѣдставляватъ тази гаранция; защото ни се каза, че въ работата е замѣсена Българската Народна Банка, че прѣдприемачитѣ съ капитала на банката взематъ прѣдприятието и въ данния случай поржчителитѣ, като че се явяватъ като агенти на Българската Народна Банка. Но менъ ми се вижда, че много по-добрѣ ще бжде, ако поставимъ въпроса така: да се отсрочи изпълнението на това прѣдприятие въ такъвъ срокъ, въ какъвто ще се задължжтъ поржчителитѣ да изпълнжтъ прѣдприятието, стига само тази гаранция, която иска да вземе правителството да дава доста убѣдително доказателство, че тя е дѣйствително реална гаранция, която ще отговаря на исканията на правителството, и че ще се изпълни контрактътъ напълно. Ако вземемъ прѣдъ видъ обясненията, които ни даде г. министърътъ, и доклада, който имаме на ржцѣ и който, длженъ съмъ да кажж, не се сходя съ това, което ни чете тукъ отъ трибуната г. секретарътъ — той ни чете единъ докладъ до Негово Царско Височество Княза, а ние имаме на ржка изложението на мотивитѣ — азъ мислж, че прѣхвърлянето, както се иска съ това рѣ-

шение, не ни дава никаква друга гаранция, а казва, че ние ще приемемъ прѣхвърлянето съ сжщитѣ задължения и права по отношение прѣдприятието, което е било върху Михайловски и Хайрабедиянъ, съ прѣхвърлянето сега върху анонимното дружество. Така че, азъ мислж, че по-добрѣ бихме разрѣшили този въпросъ тѣй, ако се приеме контрактътъ да си остане ненарушенъ, прѣдприятието върху сжщитѣ лица, Михайловски и Хайрабедиянъ, а тия лица, които се явяватъ поржчители за анонимното дружество, тѣ да бжджтъ гарантѣ за сжщото това прѣдприятие, гарантѣ въ смисълъ да изпълнжтъ прѣдприятието въ единъ продължителенъ срокъ, който се иска, за да можемъ дѣйствително да постигнемъ цѣльта, която гонимъ. Иначе, да прѣхвърлимъ прѣдприятието отъ Михайловски и Хайрабедияна на други лица, които, може би, и досега сж съдружници въ туй прѣдприятие, нѣма никаква смисълъ; защото, ако тѣ не сж били способни да извършжтъ това прѣдприятие досега, съгласно контракта, и правителството се е намѣрило принудено да иска такова прѣхвърляне, то едва ли ще имаме по-добра гаранция и съ прѣминуването контракта на името на анонимното дружество, съ гаранцията на други лица, които лица, споредъ както се вижда и споредъ както може човѣкъ да дойде до заключение отъ обясненията на г. министра, че той е съгласенъ да се прѣименува дружеството на едно колективно дружество, влизатъ въ сжщото дружество. Излиза, че тѣзи лица ставатъ поржчители за едно анонимно дружество, въ които сами тѣ сж акционери; значи, тѣ поржчителствуватъ сами за себѣ си.

За да се постигне, обаче, цѣльта, която се вижда изложена въ мотивитѣ, именно цѣльта да се построи пристанището въ този срокъ — което е много желателно — като се продължи съ 16 мѣсеци, азъ мислж, че въпросътъ ще бжде най-добрѣ разрѣшенъ така: да се приеме продължението на срокъ съ 16 мѣсеци, съ условие, обаче, да се намѣржтъ гарантѣ, които да гарантиратъ за Михайловски и Хайрабедияна, че тѣ ще изпълнжтъ туй прѣдприятие въ този срокъ, разбира се, въ случай, че вземемъ рѣшение, да одобримъ нарушението на единъ законъ — Законътъ за търговетѣ.

Д-ръ Лазаръ Дагоровъ: Г-да народни прѣдставители! Отъ всичкитѣ обяснения, които се дадохъ по отношение на прѣхвърлянето постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху други нѣкои господа, въпросътъ се обясни. Тукъ, споредъ мене, само единъ страхъ би могло да има, споредъ както го искаха г. Поповъ, да не би, слѣдъ прѣхвърлянето на прѣдприятието върху едно анонимно дружество, да се вмъкнжтъ чужденци и ни експлоатиратъ, основайки се на капитулациитѣ. Тѣй като г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради ограда и този страхъ въ обясненията си, азъ мислж, че и той изчезва. И понеже гаранцията, която ни се дава днесъ отъ официалната трибуна, че по този начинъ по-голяма гаранция имаме, ако прѣхвърлимъ прѣдприятието на тѣзи господа, съгласно тѣхната прѣдставена гаранция, и като мислж, че почитаемото народно прѣдставителство е освѣт-

лено върху този въпрос, азъ няма защо да продължавамъ по-нататъкъ да споря по това и затуй правя прѣдложение да се прѣкратятъ дебатитѣ и да се гласува прѣдложението.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ. Ония отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж за прѣкращението на дебатитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Прѣкращаватъ се дебатитѣ.

По прѣдложението, внесено отъ г. Министра на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, съ разрѣшението на Министерския Съвѣтъ, за прѣхвърлянето на прѣдприятието по постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху „Анонимното акционерно дружество за направата на Варненското пристанище“, има, г-да народни прѣдставители, слѣдующитѣ миѣния и прѣдложения отъ г. г. ораторитѣ, които говорихъ.

На първо мѣсто отъ г. Димитра Провадалиевъ, подкрѣпенъ отъ г. Христа Г. Поповъ: да се отхвърли това прѣдложение.

Христо Г. Поповъ: Не е истина да се отхвърли! Направихъ прѣдложение, да се оттегли отъ г. министра.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Добръ, то е почти сжщото. Понеже г. министрътъ не го оттегля, Вие правите прѣдложение да се отхвърли?

Христо Г. Поповъ: Не правя.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: А Вие, г-нъ Провадалиевъ, правите ли това прѣдложение?

Димитъръ Н. Провадалиевъ: Да го оттегли! (Смѣхъ.)

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Но не го оттегля?

Димитъръ Н. Провадалиевъ: Тогава да се отложи, като се испрати въ комисията.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Значи, прѣдложение за отхвърляне нѣма.

Тогава, минавамъ на второто прѣдложение, направено отъ г. Каравелова, подкрѣпено отъ г. Бѣлинова, а сега и отъ г. Димитра Провадалиевъ: да се испрати това прѣдложение въ комисията по Министерството на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията и като се изучатъ всичкитѣ книжа на дѣлото по прѣдприятието за постройката на Варненското пристанище, да се яви самата комисия съ докладъ, за да ни прѣдстави своето миѣние и тогава да разрѣшимъ окончателно въпроса.

Второто прѣдложение е прѣдложението на г. Михаила Сарафовъ, подкрѣпено отъ г. г. Димитъръ Грековъ и Д-ръ Лазаръ Дагоровъ: да се приеме това прѣдложение, понеже то съдържа всичкитѣ вигоди за държавата отъ първия контрактъ. (Славчо Бабаджановъ: Съ измѣнението, което направи г. министръ Тончевъ!)

Трето прѣдложение. . .

Славчо Бабаджановъ: Не е трето!

Петко Каравеловъ: То е мое прѣдложение, поддържано стъ г. министра Тончева.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Моля, обърнете внимание на слѣдующето: ако се прати на комисия, тамъ може да стане това измѣнение. Вземѣте прѣдъ

видъ, че това е единъ контрактъ между двѣ страни. Може втората страна да не приема това нѣщо!

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Азъ съмъ съгласенъ да отиде въ комисията.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Тѣй щото, оставатъ тогава двѣ прѣдложения. Едното е: да се испрати въ комисия, съ което е съгласенъ г. Министерътъ на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, а второто прѣдложение е: да се приеме още днесъ въпросното прѣдложение.

Ще туря най-напрѣдъ на гласуване прѣдложението на г. Каравелова. Ония отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж съгласни, щото прѣдложението за прѣхвърляне на прѣдприятието по постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху „Анонимното акционерно дружество за направата на Варненското пристанище“ да се испрати въ комисията по Министерството на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията за изучаване и послѣ да се внесе наново тукъ за разрѣшение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Значи, приема се да се испрати това прѣдложение въ комисията.

На дневенъ редъ слѣдва първо четене на законопроекта за държавнитѣ и общински пжтища. (Тропане отъ всички страни за думата.)

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д-ръ Петъръ Гудевъ: (Чете.)

„Докладъ

до Негово Царско Височество Княза.

№ 23.818.

Господарю,

На основание чл. 109-й отъ Конституцията, имамъ честь най-покорно да помоля Ваше Царско Височество, да благоволите и разрѣшите да се внесе за разглеждане и одобряние отъ настоящата първа редовна сесия на Х-то Обикновено Народно Събрание, приготвениятъ отъ повѣреното ми министерство законопроектъ за държавнитѣ и общински пжтища, единъ екземпляръ, отъ който тукъ се прилага, придруженъ отъ изложение на мотивитѣ, които подкрѣпятъ нуждата отъ този законопроектъ.

Съмъ, Господарю, на Ваше Царско Височество най-покоренъ служителъ и вѣренъ подданикъ.

Министъръ на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията: Д. Тончевъ.

Изложение на мотивитѣ

върху законопроекта за държавнитѣ и общински пжтища.

За уреждането на пжтищата въ България досега съществувалъ четири закона, а именно Законътъ за направата, прѣправката и поддръжката на държавнитѣ пжтища, сжщиятъ Законъ за окръжнитѣ пжтища, Законъ за полицията на шосетата и третъ отъ 1883 год. и Законътъ за пжтищата въ България отъ 1894 год., които въ много нѣща бѣхъ общи,

непълни, даже и нѣкои отъ тѣхъ, въ нѣкои работи си и противорѣчехъ единъ на други. Повѣреното ми министерство рѣководимо отъ идеята да въведе еднообразие и единъ и сѣщъ принципъ въ всичкитѣ закони за пѣтищата били тѣ държавни, окръжни и общински, намѣри за най-цѣлесобразно и практично да събере горнитѣ четири закона въ единъ общъ законъ, законопроектътъ на който имамъ честта да прѣдставя на почитаемото Народно Събрание, за разглеждане и вотиране.

При съставянето на този законопроектъ министерството е имало прѣдъ видъ сѣществуващитѣ досега законоположения въ страната и резултатитѣ отъ прилагането имъ въ практика, като се е постарало да отстрани недостатѣцитѣ на дѣйстващитѣ досега споменѣти по-горѣ закони, съставени при условия, които сега значително сѣ измѣнени и въведе нѣкои нови постановления, които то счита необходими за създаването на една колко-годѣ сносна мрѣжа отъ пѣтища въ Княжеството.

На първо мѣсто отъ нововъведенията стои унищожението на окръжнитѣ пѣтища и раздѣлянето на всичкитѣ пѣтища въ Княжеството на държавни и общински.

Дѣлението на пѣтищата на държавни и окръжни при условията, въ които се намѣрва страната ни, е съвсѣмъ нелогично. Тази система би си имала мѣстото въ нѣкои по-голямѣ държави, гдѣто окръжитѣ сѣ много голѣми. У насъ, при такива малки окръжии и кждѣто интереситѣ на разнитѣ окръжи сѣ тѣй тѣсно свързани по между си, лошитѣ пѣтища отъ общъ интересъ въ едно окръжие не могатъ да се не почувствуватъ въ сѣбѣдното.

Извѣстно е, че значението на една частъ шосе отъ общъ интересъ си остава сѣщото при каквото и да било административно дѣление; обаче, ако тази частъ шосе нарѣчемъ окръжно, неговата сѣдба става съвсѣмъ независима отъ значението му и сѣ туй се нарушава най-важниятъ принципъ за правилното развитие на общото благосѣстояние.

Друго едно важно обстоятелство, което изисква унищожението на окръжнитѣ пѣтища, е измѣнението на Закона за окръжнитѣ сѣвѣти, вотирано въ послѣдната извънредна сесия на Народното Събрание, споредъ което техническиятъ персоналъ при окръжнитѣ постоянни комисии се унищожава и завеждането занаяпрѣдъ техническитѣ работи на окръжията се възлага исѣло на държавния технически персоналъ.

Прѣдъ видъ на горното министерството мисли, че най-логичното дѣление на пѣтищата у насъ е дѣлението на държавни и общински. Държавата ще прави и поддържа всичкитѣ пѣтища отъ общъ интересъ, а общинитѣ — всичкитѣ пѣтища отъ мѣстенъ характеръ.

Срѣдствата, които ще сѣ нужни за направата, прѣправката и поддръжката на държавнитѣ пѣтища, законопроектътъ опрѣдѣля да се взематъ: отъ държавния бюджетъ; отъ ежегоднитѣ задължителни кредити, опрѣдѣлени въ процентъ отъ приходитѣ на окръжнитѣ бюджети и сѣ пѣтна тегоба въ натура.

Отъ направенитѣ сравнения на бюджетитѣ на окръжнитѣ сѣвѣти за послѣднитѣ три години се установява, че окръжията сѣ харчили за направа и поддръжане окръжнитѣ пѣтища, включително нужния технически персоналъ, срѣдно около 38% отъ приходитѣ си, а нѣкои даже, като напр. Варненското, Сливенското, Силистренското, Свищовското, Търновското и пр., 50%. Като се е рѣководило отъ тѣзи данни министерството е прѣдвидѣло въ законопроекта да се одържи най-малко 30% отъ приходитѣ на окръжията за поддръжането на пѣтищата и направата нови.

При израсходването на тия проценти въ законопроекта е прѣдвидено постановление, чрѣзъ което се гарантира на окръжията, одрѣжитѣ имъ да се израсходватъ, исклучително въ сѣотвѣтствующитѣ окръжии. По тоя начинъ е запазенъ принципа за съревнувание въ напрѣдка, който досега е сѣществувалъ, но много малко полза принесѣлъ, благодарение на липсата отъ добро разбиране истинското благосѣстояние на общинитѣ.

Сѣщитѣ съображения, които накаралъ министерството да раздѣли пѣтищата на държавни и общински, му послужилъ за основа да присѣдини и окръжната пѣтна тегоба къмъ държавията.

Тоя данѣкъ, макаръ и несправедливъ, е единствениятъ, който е послужилъ почти на всичкитѣ сега цивилизовани държави да си построжатъ мрѣжитѣ отъ пѣтища. Въ нѣкои отъ тѣхъ, до създаването на мрѣжата имъ, тоя данѣкъ е билъ обрѣнатъ на ангариал. У насъ сѣ скромнитѣ срѣдства, сѣ които засега располагаме, най-голѣмата надежда за създаването на мрѣжа отъ пѣтища въ отечеството ни трѣбва да се възложи на тоя данѣкъ, толкозъ повече, че населението на Княжеството е почти исклучително земледѣлческо, и при една добра воля, тоя данѣкъ не би му се видѣлъ тежѣкъ, щомъ се има прѣдъ видъ грамадната частъ свободно врѣме, сѣ което то располага прѣзъ течението на годината. Ето защо, и министерството е обрѣнало едно по-сериозно внимание върху пѣтната тегоба въ законопроекта, като се е старало да гарантира неговата полза сѣ опрѣдѣлени мѣрки и по-строги наказания, отколкото туй бѣ сторено въ сѣществующитѣ досега законоположения.

Размѣртѣ на пѣтната тегоба за държавнитѣ пѣтища е опрѣдѣленъ отъ сѣществующия сега за държавнитѣ пѣтища, плюсъ този за окръжнитѣ. За първитѣ досега е билъ двудневно работене въ годината или четири лева годишно; а за вторитѣ, отъ сравненията, направени за послѣднитѣ четири години, окръжнитѣ сѣвѣти въ повечето окръжии сѣ прѣдвидѣли пѣтна тегоба въ двоенъ размѣръ, т. е. четиридневно работене или осемъ лева; така че, размѣртѣ за пѣтната тегоба, прѣдвиденъ въ чл. 35-й, не е сѣ нищо увеличенъ отъ сѣществующия досега.

Въ законопроекта, освѣнъ мрѣжата, която се създава за държавнитѣ пѣтища, се осигурява и една мрѣжа отъ общински, безъ които населението би било само наполовина услужено. Установяването на тая мрѣжа се прѣдоставя на окръжнитѣ сѣвѣти — най-компетентнитѣ да знажатъ исти-

скитѣ мѣстни интереси на населението, а извършването ѝ е прѣдвидено да стане въ едно опрѣдѣлено число години.

Срѣдствата за направата общинскитѣ пѣтища законопроектътъ опрѣдѣля да се взематъ отъ една страна отъ общинския бюджетъ и отъ общинската пѣтна тегоба, а отъ друга съ помощи отъ окръжнитѣ съвѣти, както туй досега е ставало.

За управлението на мостовѣтъ и шосетата въ законопроекта е спазенъ почти сѣкия принципъ, както и въ сѣществующитѣ досега законоположения.

Друго едно нововъведение въ законопроекта е и слѣдното: министерството, като е имало прѣдъ видъ случайтъ отъ досегашната практика и сложността на формалноститѣ, прѣдвидени въ сѣществующия законъ за отчужденията за държавна и обществена полза, счете за нужно да опрѣдѣли въ законопроекта една специална глава, въ която се опрѣдѣля, щото отчуждението за нуждата на пѣтищата да става съ по-малко формалности, но еднакво да гарантира интереситѣ на частнитѣ притежатели. Съ распоряженията, които сѣ прѣдвидени, се узаконява една заведена и практикувана досега система за отчуждаване.

Не по-малко спѣнки въ управлението на шосетата е давала досега и неопрѣдѣлеността на постановленията, прѣдвидени въ Закона за полицията на шосетата. Въ тоя законъ, напр. има постановление, че се запрѣщава строенето на здания покрай шосетата по-близо отъ опрѣдѣленото мѣсто отъ шосето. Прѣдвидено е тѣй сѣщо, че построениятъ край шосетата несъобразно съ закона здания се събарятъ, но никждѣ не е казано, кой извършва това. Мировитѣ сѣдии осжждатъ нарушителитѣ на прѣдвидената въ закона глоба, но не и за събаряне на постройката; тѣ прѣдоставятъ това на административнитѣ власти, които никждѣ въ закона изрично не сѣ задължени да сторѣтъ това. По тоя начинъ това запрѣщение досега е било безъ сила, защото всѣки строителъ, който желае да си построи край шосето нѣкое здание, съ готовность ще плати глоба 20 до 30 л. стига само той да го постави тамъ, гдѣто неговитѣ интереси го изискватъ, макаръ въ ущърбъ на шосейнитѣ.

Нѣкои наказания сѣ прѣдвидени по-строги, отколкото бѣхъ въ досегашнитѣ законоположения. Това се направи единствено съ цѣль дано се намалѣтъ нарушенията, спрѣмо които досегашнитѣ наказателни мѣрки сѣ били безсилни.

Съ въвеждането на този законъ и прокаранитѣ въ него нововъведения улеснява се разрѣшението на много въпроси по направата, прѣправката и поддържката на пѣтищата, за които управлението е срѣщало голѣми затруднения, като е било лишено отъ законна почва. Министерството се надѣва, че само по този начинъ ние ще се сдобиемъ по-бърже и съ по-систематична направа на пѣтищата.

София, ноемврий, 1899 год.

Министъръ на Обществениятъ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията:
Д. Тончевъ.

Законопроектъ

за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища.

Глава I.

Опрѣдѣление на пѣтищата и срѣдствата за направата имъ.

Чл. 1. Пѣтищата, за които се отнася настоящиятъ законъ, сѣ два вида:

- а) държавни и
- б) общински.

Чл. 2. Държавнитѣ пѣтища сѣ тѣзи, които свързватъ по най-късо разстояние по между имъ: Столицата, окръжнитѣ и околийски центрове, желѣзнопѣтнитѣ станции, морскитѣ и дунавски пристанища, държавнитѣ минерални бани и важнитѣ погранични пунктове.

Чл. 3. Общински пѣтища сѣ тѣзи, които свързватъ общинитѣ и селата по между имъ и съ държавнитѣ шосета, общинскитѣ минерални бани, горитѣ и пр.

Чл. 4. Държавнитѣ пѣтища, споредъ важността си, се подраздѣлятъ на три класа, съгласно приложената къмъ настоящия законъ таблица.

Чл. 5. Единъ държавенъ пѣтъ се установява и отмѣнява съ законъ, а единъ общински — съ постановление на окръжния съвѣтъ, утвърдено отъ Министерството на Обществениятъ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията.

Чл. 6. Направата и довършването мрѣжата на общинскитѣ пѣтища ще стане въ срокове опрѣдѣлени, за всѣко село отдѣлно, отъ съответствующия окръженъ съвѣтъ и утвърдени отъ Министерството на Обществениятъ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията.

Чл. 7. Задѣлжаватъ се окръжнитѣ съвѣти, още въ първата си сесия, слѣдъ влизането въ сила настоящиятъ законъ и въ споразумѣние съ съответствующата техническа власть, да установѣтъ мрѣжата на общинскитѣ пѣтища въ окръжията и опрѣдѣлѣтъ сроковетѣ за довършването ѝ.

Чл. 8. Държавнитѣ пѣтища се правѣтъ и поддържатъ:

- 1) съ кредити, прѣдвидени въ държавния бюджетъ;
- 2) съ кредити въ размѣръ най-малко 30% отъ приходитѣ на окръжията, прѣдвидени въ бюджетитѣ имъ, и
- 3) съ задѣлжителна държавна пѣтна тегоба.

Забѣлѣжка. Процентитѣ отъ приходитѣ на окръжията ще се израсходватъ исклучително и пропорционално за пѣтищата въ съответствующитѣ окръжия.

Чл. 9. Общинскитѣ пѣтища се правѣтъ и поддържатъ:

- 1) съ общинска пѣтна тегоба;
- 2) съ кредити, прѣдвидени въ общинскитѣ бюджети, и
- 3) съ парични помощи, отпущани отъ окръжнитѣ съвѣти.

Чл. 10. Частитѣ отъ държавнитѣ шосета, които падатъ въ чертитѣ на окръжнитѣ и околийски градове, се правѣтъ и поддържатъ отъ съответствующитѣ градски общини. Сѣщото постановление важи и за малкитѣ градове и за селата, но само за разносикитѣ въ повече, които се явяватъ, вслѣдствие надширениято, съгласно забѣлѣжката къмъ пунктъ б отъ чл. 7-й на Закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България.

Глава II.

Профили и принадлежности на пътищата.

Чл. 11. Нормалните профили за пътищата се определят както следва:

Видове на пътищата	Ширина на каменната настилка	Ширина на банкети от двете страни на шосето по	Цѣла ширина на пътното платно	Издатост на напречния профилъ	Окопи		Максимален надлъжен уклонъ	Минимален радиусъ	Минимална права частъ между два противоположни завода
					Ширина на пътното	Дълбочина			
Държавни I класни	6-00	2-00	10-00	1/50	0-50	0-70	6%	30-00	20-00
" II "	5-00	1-50	8-00	1/50	0-50	0-60	7%	25-00	15-00
" III "	4-00	1-50	7-00	1/50	0-40	0-50	8%	20-00	15-00
Общински пътища	2-50—5-00	0-75—1-50	4-00—8-00	1/40	0-30—0-50	0-50	9%	15-00	10-00

Забѣлѣжка. Измѣнения на опредѣленията въ горната таблица могат да ставатъ само съ разрѣшеніе отъ Министерството на Обществения Сгради, Пътищата и Сѣобщенията, като се иматъ въ тоя случай винаги предъ видъ мѣстнитѣ условия.

Чл. 12. Ширината на водостокитѣ, мостчетата и мостоветѣ трѣбва да отговаря на ширината на шосето. Намаление на ширината може да стане при изключителни обстоятелства и то само съ разрѣшеніе отъ Министерството на Обществения Сгради, Пътищата и Сѣобщенията.

Чл. 13. Шосетата трѣбва да иматъ километрически стѣлбове, поставени отъ дѣната имъ страна по направление на километража.

Чл. 14. Километражътъ за държавнитѣ пътища се смѣта отъ источнитѣ врати на Княжеския дворецъ въ Столицата, а за общинскитѣ — отъ мѣстата, опредѣлени отъ окръжнитѣ съвѣти.

Чл. 15. Отъ двѣтъ страни на шосетата се насаждатъ по единъ редъ дървета на разстояние отъ 5 до 6 метра едно отъ друго. Влиздо до населенитѣ мѣста може да се насаждатъ и по два реда дървета. Въ такъвъ случай разстояніето между дърветата е 8-00 метра, а между самитѣ редове и по-малко отъ три метра.

Чл. 16. Общинитѣ сж длъжни да насаждатъ и поддържатъ дърветата въ предѣлитѣ на своитѣ землища, като се съобразяватъ съ предписанията на предидущия членъ и съотвѣтствующия правилникъ.

Ако за сѣществующитѣ шосета общинитѣ не изпълнятъ туй си задѣлженіе въ разстояние на петъ години отъ влизането въ сила на настоящия законъ, а за новитѣ — едновременно съ довършването имъ, държавата го изпълва за тѣхна смѣтка и израсходванитѣ суми се вписватъ въ бюджетитѣ имъ и внасятъ въ държавното сѣкровище.

Чл. 17. Кждѣ какви видове дървета трѣбва да се садятъ, ще опредѣли началникъ-инженерътъ на техническия участъкъ, съвмѣстно съ единъ държавенъ градинаръ, или съотвѣтствующия районенъ горски инспекторъ. При из-

биране на видоветѣ, трѣбва да се предпочитатъ черничевитѣ и овоцни дървета.

Чл. 18. Насаденитѣ дървета край шосетата не могатъ да се кастрѣжтъ, отсичатъ или искореняватъ, освѣнъ ако съотвѣтствующата техническа власть намѣри това за нужно.

Сжщото постановление се отнася и за стари частни дървета, насадени по-близко отъ четири метра отъ външния брѣгъ на окопа, или политѣ на насипа.

Чл. 19. Горскитѣ власти, по искането на техническата власть, сж длъжни да запрѣтѣжтъ сѣченето и корененето на дърветата отъ гора, находяща се край шосето, на пространство не повече отъ 100 метра, мѣрени отъ осѣта на шосето.

Чл. 20. Крайпътнитѣ притежатели не могатъ да садятъ дървета, или живи плетища, на разстояние по-малко отъ четири метра отъ външния брѣгъ на шосейния окопъ.

Чл. 21. Всѣко изсѣхнало, или отсѣчено дърво, се замѣстя съ друго за смѣтка на виновния, ако той бжде извѣстенъ, въ противенъ случай — за смѣтка на съотвѣтствующата община.

Глава III.

О т ч у ж д е н и я.

Чл. 22. Земитѣ и находящитѣ се върху тѣхъ имоти, нужни за направата, прѣправката и поддържката на пътищата, мостоветѣ, каналитѣ за отводняванията, кантонирскитѣ домове, разсадницитѣ къмъ тѣхъ и пр. сж отъ обществена полза и се оцѣняватъ и отчуждаватъ съгласно настоящия законъ.

Чл. 23. Отчуждаванията на земитѣ и пр., споменати въ предидущия членъ, ставатъ съ Княжески указъ.

Чл. 24. Исплащането на отчужденитѣ мѣста става по оцѣнка отъ комисия, назначена отъ Министерството на Обществения Сгради, Пътищата и Сѣобщенията и сѣстояща се отъ околийския началникъ, или неговъ замѣстникъ, единъ членъ отъ окръжния съвѣтъ, единъ общински съвѣтникъ, и единъ прѣдставителъ на държавната техническа власть.

Чл. 25. Исплащането на отчужденитѣ земи и пр. за нуждата на държавнитѣ пътища става отъ държавното сѣкровище, а за нуждата на общинскитѣ — отъ заинтересованитѣ общини, по опредѣление на окръжния управителъ, утвърдено отъ Министерството на Обществения Сгради, Пътищата и Сѣобщенията.

Чл. 26. Общинскитѣ земи, нужни било за държавни, било за общински пътища, не се исплащатъ.

Чл. 27. По заявленіе на притежателитѣ на земи отчуждени било за държавни, било за общински пътища, и съ съгласието на общинитѣ, допуска се да се замѣняватъ отчужденитѣ земи съ свободни общински.

Чл. 28. На техническитѣ власти се позволява да взематъ материали, нужни за направата, прѣправката и поддържката на пътищата и мостоветѣ, отъ частни кариери

и земи, по съ условие, прѣдварително да увѣдомѣтъ писмено притежателитѣ.

За количеството вземѣн материалъ и направенитѣ поврѣди ще се плаща обезщетение, опрѣдѣлено по взаимно съгласие; въ противенъ случай — съгласно Закона за експлоатацията на карьеритѣ, по опрѣдѣление на една комисиия, назначена отъ окръжния управителъ.

Чл. 29. Прѣвозването на материалитѣ, нужни за направата, прѣправката и поддържката на пѣтищата и мостоветѣ, става по най-късото направление. За сторенитѣ отъ тоя транспортъ поврѣди на частнитѣ земи се плаща на притежателитѣ обезщетение, опрѣдѣлено по взаимно съгласие, или по оцѣнката на една комисиия, пазначена отъ окръжния управителъ.

Чл. 30. Лицата, които останатъ недоволни отъ оцѣнитѣ на комисиитѣ, за които е рѣчь въ чл. чл. 24, 28 и 29-й, могатъ да се отнесатъ до надлежния съдъ, съгласно правилата отъ Закона за отчуждение за държавна и обществена полза.

Подаденото въ съда заявление не може да стане причина за спиране на работитѣ. Притежателитѣ на отчуждения имотъ може да получи незабавно опрѣдѣлената отъ комисиията сума, а за остатъка да се съди.

Глава IV.

Пѣтна тегоба и нейното отбиване.

Чл. 31. Всѣки жителъ въ Княжеството отъ мъжки полъ, на възраст отъ 21 до 55 години, подлежи на пѣтна тегоба, по направата, прѣправката и поддържката на пѣтищата.

Чл. 32. Никой не може да бѣде принуденъ да отбива пѣтната си тегоба освѣнъ въ своя окръгъ.

Чл. 33. Освобождаватъ се отъ пѣтна тегоба: ученицитѣ, войницитѣ на дѣйствителна служба, по-долу отъ чинъ офицеръ, кантониеритѣ по държавнитѣ пѣтища, полицейскитѣ и горски стражари.

Неспособнитѣ за работа, по имотни лица, си отбиватъ пѣтната тегоба въ пари.

Чл. 34. Пѣтната тегоба се отбива ежегодно по два начина: въ натура и въ пари.

Чл. 35. Мѣрата за отбиването пѣтната тегоба е:

а) по държавнитѣ пѣтища шестдневна работене на година, или 10 л. годишно;

б) по общинскитѣ пѣтища: споредъ опрѣдѣлението на окръжнитѣ съвети, одобрено отъ Министерството на Обществениитѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията.

Забѣлѣжка. 1. Лицата, които ще работѣтъ съ колата и добитъка си, отбиватъ пѣтната си тегоба вмѣсто шестъ — четири дни.

Забѣлѣжка. 2. Въ случай че окръжниятъ съветъ не прѣдвиди пѣтна тегоба на пѣкоя община, Министерството на Обществениитѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията налага такава споредъ нуждата.

Чл. 36. Въ началото на всѣка година окръжнитѣ управители изискватъ отъ кметоветѣ на подвѣдомственитѣ сѣ градски и селски общини да имъ прѣдставѣтъ най-късно до 1-й февруарий двойни поименни списъци на лицата,

които подлежатъ, на пѣтна тегоба. Въ тия списъци общинитѣ отбѣлѣзватъ кои лица, по кой начинъ желатъ да отбиватъ пѣтната си тегоба. Обаче, ако нуждата на пѣтищата изисква отбиването на пѣтната тегоба въ известни общини да стане изключително въ натура, Министерството на Обществениитѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията има право да наложи това.

Чл. 37. Прѣдставенитѣ отъ общинитѣ списъци се разглеждатъ и провѣрѣватъ отъ окръжния управителъ, съвмѣстно съ прѣдставители на техническата властъ. Слѣдъ установяването числото на повиничаритѣ и начинътъ на отбиване тегобата за всѣкиго, единия отъ екземпляритѣ на списъцитѣ се испраща на финансови началникъ, а другия — на прѣдставители на техническата властъ, който, съвмѣстно съ окръжния управителъ, распрѣдѣля, споредъ нуждата, на всѣки повиничаръ видѣтъ и количеството на работата, която му се пада да извърши.

Чл. 38. Распрѣдѣлението, за което е рѣчь въ прѣдидущия членъ, трѣбва да се извърши най-късно до 1-й априлий и влиза въ сила само слѣдъ утвърдението му отъ Министерството на Обществениитѣ Сгради и пр.

Чл. 39. Отбиването на пѣтната тегоба въ натура става обикновено, когато населението е свободно отъ полскитѣ си работи; и, за една опрѣдѣлена година, то трѣбва да стане най-късно до 15-й ноемврий слѣдующата година. Слѣдъ тая дата се съставляватъ, отъ прѣдставители на техническата властъ — за държавнитѣ пѣтища и отъ кметоветѣ — за общинскитѣ, списъци на всичкитѣ повиничари, които не сѣ отбили пѣтната си тегоба и които подлежатъ на наказание, съгласно чл. 67-й отъ настоящия законъ. Паричната пѣтна тегоба се исплаща едноврѣменно съ другитѣ даждия.

Чл. 40. Всичкитѣ сѣчива и орждия, нужни за извършване работитѣ по шосетата съ пѣтната тегоба въ натура, се доставятъ: за държавнитѣ пѣтища — отъ държавата, а за общинскитѣ — отъ съответствующитѣ общини.

Тия сѣчива и орждия сѣ въ распорѣжданieto и подъ отговорността на прѣдставителитѣ на техническата властъ.

Чл. 41. Надзорътъ при изпълнението пѣтната тегоба въ натура се възлага изключително на техническата властъ, която го извършва съгласно издадения за тази цѣль правилникъ.

Глава V.

Управление и надзоръ на пѣтищата.

Чл. 42. Върховниятъ надзоръ по направата, прѣправката и поддържката на всичкитѣ пѣтища и мостове въ Княжеството принадлежи на Министерството на Обществениитѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията.

Чл. 43. Цѣлото Княжество се раздѣля на технически участъци. На чело на всѣки технически участъкъ се назначава по единъ началникъ-инженеръ, въ помощъ на когото се даватъ нужното число инженери и кондуктори, распрѣдѣлени по окръжнитѣ и околийски центрове, споредъ нуждата на техническитѣ работи.

Чл. 44. За поддържането и пазенето мостоветѣ, пѣтищата, насаденитѣ край тѣхѣ дървета и пр. се назначава въ всѣки технически участѣкъ, отъ Министерството на Обществениятъ Сгради, Пѣтищата и Сѣобщенията нужното число старши и младши кантониери.

Чл. 45. Обязаноститѣ на чиновницѣ и служащитѣ по вѣдомството на мостоветѣ и шосетата, както и ценза за приемането имъ на служба, се опрѣдѣлятъ съ особенъ правилникъ.

Глава VI.

П о л и ц и я.

Чл. 46. Строго е запрѣтено:

1) да се заематъ шосето и неговитѣ принадлежности (банкети, окопи, мостове и пр.) съ кола, машини, земледѣлчески сѣчива, стада, добитѣкъ и пр.

2) да се хвърлятъ на шосето и принадлежноститѣ му: камѣни, прѣстѣ, смѣтъ и пр.;

3) да се стоварватъ върху шосето и неговитѣ принадлежности и да се държатъ върху тѣхѣ: камѣни, дърва и други прѣдмети;

4) да се вадѣтъ отъ шосето и принадлежноститѣ му: камѣни, чакълъ, шѣсѣкъ, прѣстѣ, трѣва, чимъ, желѣза бурми и пр.;

5) да се повреждатъ насаденитѣ дървета, километрическитѣ стѣлбове, показателнитѣ таблици, напанетитѣ на мостоветѣ, подпорнитѣ стѣни, откоситѣ на насипитѣ, ископитѣ, окопитѣ и пр.;

6) да се оре шосето и окопитѣ му, да се влѣчатъ по тѣхѣ рала, плугове, влачки, дървета и пр.;

7) да се насе и пои добитѣкътъ по банкетитѣ и окопитѣ на шосето;

8) да се заприщва по каквѣто и да е начинъ и за каквато и да е цѣль водата въ окопитѣ;

9) да се минава прѣзъ шосейнитѣ окопи и откоси безъ нарочно направени за тая цѣль прѣлѣзи, и

10) да се правѣтъ въ сѣѣдство на пѣтищата, каквито и да е ископвания и раскопвания, които би били въ врѣда на шосето и принадлежноститѣ му.

Чл. 47. Трѣвата, която расте по банкетитѣ и окопитѣ на пѣтищата, както и насаденитѣ край тѣхѣ дървета, сѣ притежание на пѣтя и никой нѣма право да се ползува отъ тѣхѣ безъ распорѣждането на сѣотвѣтствующата техническа власть.

Чл. 48. Притежателитѣ и наемателитѣ на земитѣ край шосето сѣ длѣжни да внимаватъ да не засинватъ окопитѣ съ прѣстѣ, когато орѣтъ земитѣ си. За тази цѣль запрѣщава имъ се да ги обработватъ на разстояние по-малко отъ единъ метъръ отъ вѣйкашия брѣгъ на окопа. Освѣнъ това тѣ сѣ длѣжни да оставатъ свободни кантониеритѣ да хвърлятъ върху земитѣ имъ прѣстѣта и калъта произходяща отъ окопитѣ.

Чл. 49. Притежателитѣ и наемателитѣ на възвишенитѣ край шосето земи сѣ длѣжни да взематъ нужнитѣ мѣрки щото отъ земитѣ имъ да се не рони прѣстѣ върху окопитѣ и шосето.

Чл. 50. Притежателитѣ или наемателитѣ на земитѣ по край шосето сѣ длѣжни да държатъ окопитѣ, които служатъ за тѣхѣни нужди, всекога въ добро сѣстояние, за да се не залива шосето отъ водата въ тѣхѣ.

Чл. 51. Когато интереситѣ на стопанитѣ или наемателитѣ на крайцѣнитѣ земи изискватъ да се прокара край шосето вода, било за напояване на земитѣ имъ, или други нужди, тѣ не могатъ да направѣтъ това, освѣнъ ако си построѣтъ новъ окопъ и то на такѣва разстояние отъ шосето, каквото техническата власть опрѣдѣли.

Чл. 52. Който притежава покрай шосето земя по низка отъ него, е длѣженъ да остава да минава свободно по нея водата, която тече или се стича отъ шосето.

Чл. 53. Край пѣтя могатъ да се построѣватъ сгради, огради, кладѣнци, плетища и пр., само слѣдъ формалното писмено разрѣшение на сѣотвѣтствующия общински кметъ и винаги точно по писменото указание на техническата власть.

Чл. 54. Не се позволява построѣването на кладѣнци, кѣщи, дюкѣни, прѣбрани и другѣ постройки по-близо отъ чѣтири метра и на пещи, ханища, ковачници, ливници и пр. по-близо отъ 25 метра отъ вѣйкашия брѣгъ на окопа, или отъ политѣ на насипа.

Забѣлѣжка. По исклѣчение и само съ разрѣшение на Министерството на Обществениятъ Сгради, Пѣтищата и Сѣобщенията, разстоянието 25 метра може да се намали или увеличи спорѣдъ естѣството и назначението на пострѣйката.

Чл. 55. Сѣществующитѣ край шосетата постройки, които не сѣ направени по прѣдписанията на настоящия законъ, не могатъ да се поправѣтъ, ако притежателитѣ имъ не се сѣобразѣтъ съ чл. чл. 53 и 54-й отъ сѣщия законъ.

Чл. 56. Грозѣщитѣ на падане постройки край шосетата се освѣдѣтелствуватъ отъ една комисиѣ, сѣстояща се отъ по единъ прѣдставитѣль на техническата, административната и мѣстната общинска власти. Тази комисиѣ се назначава отъ окрѣжния управитѣль по искането на началникъ-инженера на техническия участѣкъ.

Сѣставениятъ отъ тази комисиѣ актъ въ присѣтѣствието на притежателя, или неговия прѣдставитѣль, или въ отсѣтѣствието му, ако не се е явилъ слѣдъ писмена покана въ опрѣдѣленото врѣме, се утвѣрждава отъ Министерството на Обществениятъ Сгради, Пѣтищата и Сѣобщенията.

Ако слѣдъ истичането на опрѣдѣления въ акта срокъ стопанинѣтъ не сѣбори пострѣйката, тя се сѣбарѣ отъ полицейско-административнитѣ власти за негова смѣтка. Направенитѣ въ тоѣ случай разносѣи се сѣбиратъ чрѣзъ поставление, издадено отъ Министерството на Обществениятъ Сгради, Пѣтищата и Сѣобщенията и привѣдено въ исполненіе отъ дѣржавния бирникъ.

Чл. 57. По реда указанъ въ прѣдидущия членъ, се пострѣива и когато бѣджѣтъ направени нови постройки край шосето несѣобразно съ настоящия законъ.

Чл. 58. Който желае да прокара вода отъ едната страна на шосето на другата, е длѣженъ прѣдварително да вземе за това писмено разрѣшение отъ началникъ-инженера на техническия участѣкъ.

Чл. 59. Притежателитѣ на вади, канали, пѣтища и пр., които прѣсичатъ шосетата или окопитѣ имъ, сж длѣжни да построятъ и поддържатъ върху тѣхъ мостове, мостчета, водостоци, прѣлѣзи и пр. съгласно плановѣтѣ и наставленията, дадени отъ техническата властъ.

Сжщото постановление важи и за притежателитѣ на крайпѣтнитѣ гостилници, чифлици, заинтересовани общини и пр.

Исключаватъ се отъ това задѣлжение притежателитѣ на вади, сжществующи прѣди построяването на шосето.

Чл. 60. Ако прѣдвиденитѣ въ чл. 59-й отъ настоящия законъ работи не се извършѣтъ отъ стопанитѣ въ опрѣдѣления отъ техническата властъ срокъ, или съгласно даденитѣ имъ планове и наставления, послѣдната има право да ги извърши за тѣхна смѣтка. Станалитѣ въ тоя случай разноси се събиратъ по реда, указанъ въ послѣдната алинея на чл. 56-й отъ настоящия законъ.

Чл. 61. Всички видове кода, плугове, влачки и пр., когато се движѣтъ по шосетата, трѣбва да бѣдѣтъ снабдени съ металически таблички, заковани на видно мѣсто, върху която да бѣдѣтъ ясно написани съ блажна боя, името на съответствующата община и № по редъ на табличката.

Табличкитѣ се раздаватъ отъ общинскитѣ управления по особенъ регистръ срѣщу известна такса, опрѣдѣлена отъ окръжния съвѣтъ.

Глава VII.

Наказателни распорѣждания.

Чл. 62. За нарушение прѣдписанията на чл. 20-й отъ настоящия законъ, виновнитѣ се наказватъ съ глоба отъ шесть лева и посаденитѣ дървета се искореняватъ.

Чл. 63. Виновнитѣ за нарушение на чл. 21-й, освѣтъ задѣлженията, които имъ се налагатъ отъ сжщия членъ, се наказватъ съ глоба отъ 5—50 л. за всѣко дърво.

Чл. 64. Кметовѣтѣ, които не прѣдставляватъ своеврѣмено и редовно списѣцитѣ, съгласно чл. 36-й отъ настоящия законъ, се наказватъ съ глоба 10—50 л.

Чл. 65. Лицата, които съставляватъ списѣцитѣ по пѣтната тегоба, въ случай че направѣтъ нѣкое укривателство, се наказватъ съ глоба отъ 50—200 л.

Чл. 66. Длѣжностнитѣ лица, които безъ уважителни мотиви станѣтъ причина да се нарушѣтъ сроковетѣ, прѣдвидени въ чл. чл. 36 и 38-й отъ настоящия законъ, се наказватъ съ глоба отъ 20 до 100 л.

Чл. 67. Който не отбие пѣтната си тегоба въ натура въ опрѣдѣления въ чл. 39-й отъ настоящия законъ срокъ плаща я въ пари въ двоенъ размѣръ въ видъ на глоба и се събира по реда за събиране държавнитѣ даждия.

Чл. 68. Обложенитѣ съ пѣтна тегоба въ пари повиничари, ако не я отбиѣтъ поради несъстоятелностъ, се облагатъ въ слѣдующата година и за двѣтъ години, съ пѣтна тегоба въ натура. Ако и тогава я не отбиѣтъ плащатъ я, като глоба, за всѣка година въ двоенъ размѣръ.

Чл. 69. Нарушителитѣ на чл. чл. 18, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 58 и 61-й отъ настоящия

законъ се наказватъ съ глоба отъ 2—50 л., а така сжщо задѣлжаватъ се, или да поправѣтъ поврѣдитѣ, или да платѣтъ стойността имъ.

Чл. 70. Всѣко нарушение на настоящия законъ се констатира чрѣзъ актъ, съставенъ отъ техническитѣ, административнитѣ, горскитѣ или общинскитѣ власти.

Чл. 71. Глобитѣ и наказанията, прѣдвидени за нарушение прѣдписанията на настоящия законъ по пѣтната тегоба, се налагатъ съ мотивирано постановление отъ Министерството на Обществениѣтѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията, по рапортъ отъ началникъ-инженера.

Чл. 72. Глобитѣ и наказанията за всички други нарушения се налагатъ съ мотивирано постановление отъ окръжния управителъ, по прѣдставление отъ началникъ-инженера.

Чл. 73. Издаденитѣ отъ Министерството на Обществениѣтѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията, или отъ окръжния управителъ постановления, подлежатъ на обжалване най-късно до 15 дни отъ съобщението имъ: първитѣ — прѣдъ окръжнитѣ сѣдилища, а послѣднитѣ — прѣдъ мировитѣ, като втора сѣдебна инстанция.

Чл. 74. Глобитѣ по влѣзли въ законна сила постановления или присѣди се събиратъ отъ държавнитѣ бирници, безъ да е нужно да се издаватъ за събирането имъ изпълнителни листове.

Отъ държавнитѣ пѣтища глобитѣ се внасятъ въ държавното съкровище, а отъ общинскитѣ — въ касата на съответствующата община.

Чл. 75. Ако глобата не бѣде внесена, тя се замѣнява съ запиране, като се смѣта за всѣки петъ лева не повече отъ единъ день запиране.

Постановление за запиране се издава по искането на надлежнитѣ власти, които сж наложили глобата, отъ мировитѣ сѣдилища.

Чл. 76. Законитѣ за направата, прѣправката и поддържката на държавнитѣ и окръжнитѣ пѣтища отъ 1883 год., Законътъ за полицията на шосетата отъ сжщата година, Законътъ за пѣтищата въ България отъ 1894 год., както и всичкитѣ досега издадени правилници и наредби, по направата, прѣправката и поддържката на шосетата, се отмѣняватъ.

Таблица за държавнитѣ пѣтища.

№ по редъ.	Наименование на пѣтищата.
I класни.	
1	София—Орхание—Ябланица—Ловечъ—Севлиево —Търново—Шуменъ—Варна.
2	София—Радомиръ—Кюстендилъ—Граница.
3	София—Крапецъ—Дубница—Граница.
4	София—Ихтиманъ—Татаръ-Пазарджикъ—Пловдивъ—Хасково—Харманлий—Граница.

№ по редъ.	Наименование на пѣтищата.
5	София—Царибродъ—Граница.
6	София—Берковица—Фердинандъ—Ломъ—Акчаръ—Видинъ—Кула—Граница.
7	Пловдивъ—Чирпанъ—Стара-Загора—Нова-Загора—Сливенъ—Карнобатъ—Айтосъ—Бургазъ.
8	Свищовъ—Севлиево—Ново-Село—Калоферъ—Пловдивъ—Станимака—Хвойна—Чепеларе—Граница.
9	Русе—Бѣла—Търново—Елена—Твърдица—Нова-Загора.
10	Стара-Загора—Търново-Сейменъ—Харманлий—Граница.
11	Варна—Добричъ—Силистра.
II класни.	
1	София—Златица—Пирдопъ—Клисура—Сопотъ—Карлово—Калоферъ—Казанлъкъ—Стара-Загора.
2	Ст.-Батановци—Бръзникъ—Трънъ—Клисура—Граница.
3	Фердинандъ—Бѣлоградчикъ—Граница и Бѣлоградчикъ—Видинъ.
4	Орхание—ст. Мездра—Враца—Орѣхово.
5	Орѣхово—Чомаковци—ст. Червенъ—Бръгъ—Луковитъ.
6	(Орхание)—Ябланица—Луковитъ—Плѣвенъ—Никополъ—Свищовъ.
7	Свищовъ—Плѣвенъ—Ловечъ—Троянъ—Сопотъ—Карлово—Пловдивъ.
8	Свищовъ—ст. Левски.
9	Свищовъ—Търново—Дръново—Габрово—Казанлъкъ.
10	Свищовъ—Чаушево (Русе).
11	Севлиево—Габрово.
12	Търново—Кесарево—Попово—Разградъ—Команларъ—Акъ-Каджларъ—Силистра.
13	Русе—Разградъ—Шуменъ.
14	Русе—Тутраканъ—Силистра.
15	Добричъ—Балчикъ.
16	Силистра—Шуменъ—Прѣславъ—Върбица—Имболъ—Къжълъ-Агачъ—Граница.
17	Сливенъ—Ямболъ.
18	Айтосъ—Провадия—Варна.
19	Бургазъ—Апхиало.
20	Пловдивъ—Пещера—Батакъ—Граница.
21	Татаръ-Пазарджикъ—Пещера.
22	Кюстендилъ—Дубница—Самоковъ—Татаръ-Пазарджикъ.
23	Татаръ-Пазарджикъ—Панагюрище—Пирдопъ—Златица—Етрополе—ст. Романъ.

№ по редъ.	Наименование на пѣтищата.
24	Татаръ-Пазарджикъ—Ели-Дере—Чепино—Граница.
25	София—Самоковъ—Бѣлъ-Искъръ—Демиръ-Капия—Граница.
III класни.	
1	Видинъ—Бръгово.
2	Ломъ—Бѣлоградчикъ.
3	Враца—Вършецъ—Берковица.
4	(Враца)—Борованъ—Бѣла-Слатина—Китжа—Махала—Плѣвенъ.
5	Тетевенъ—Гложене—ст. Романъ.
6	(Плѣвенъ)—Българени—Бѣла.
7	(Свищовъ)—Българени—Ловечъ.
8	Павликени—Балванъ—Дръново.
9	Габрово—Тръвна.
10	Дръново—Тръвна.
11	Търново—Горна-Орѣховица.
12	Горна-Орѣховица—Лѣсковецъ.
13	Русе—Балбунаръ.
14	Тутраканъ—Балбунаръ—Разградъ—Ески-Джумая.
15	Сливенъ—Котелъ—Османъ-Пазаръ.
16	Котелъ—Мокренъ.
17	(Сливенъ)—Чаирлий—Ст.-Керменлий.
18	Къжълъ-Агачъ—Каваклии.
19	Хасково—ст. Каяджикъ.
20	Чирпанъ—ст. Чирпанъ (Скобелево).
21	Станимака—ст. Катунница.
22	Пловдивъ—Фердинандово—Сотиръ—Граница.
23	Пловдивъ—Бръзово.
24	Пловдивъ—Хисаръ—Михилци.
25	Пловдивъ—Голѣмо-Конаре—Копривница—Пирдопъ.
26	Леща-Ханъ—(шосе София—Пловдивъ)—ст. Костенецъ-Баня.
27	Ихтиманъ—Калково—(Самоковъ).
28	Кочериново—Рила—Рилски-Манастиръ.
29	Радомиръ—Долни-Дикани—(Дубница).
30	Радомиръ—Босилеградъ.
31	Кюстендилъ—Босилеградъ—Граница.
32	Трънъ—Царибродъ.
33	Бръзникъ—Сливница.
34	(София)—Филиповци—Росоманъ—Бръзникъ.
35	Ст. Драгоманъ—Василевци—Бучино—Искрецъ.

Забѣлѣжка. Отъ трети класъ сж и всѣхитѣ пѣтища, които свързватъ държавнитѣ минерални бани и желѣзнопѣтнитѣ станции съ най-близкитѣ населени центрове и които не сж означени въ настоящата таблица.

Спасе Ивановъ! Г-да прѣдставители! Тоя законъ, както и другитѣ, сж едни закони отъ най-важнитѣ, които засѣгатъ най-много простото население, които засѣгатъ най-много бѣдното население, което именно работи физически. И тоя законъ, казвамъ, е важенъ въ това отношение, защото въ него се прокарватъ принципи, които горѣ-долу сж се избѣгвали въ другитѣ закони. Равномѣрността въ него е съвършено исхвърлена и товарътъ на пжтната повинность е разпрѣдѣленъ равномѣрно върху всички, безъ да се гледа било на тѣхното състояние, било на тѣхната физическа немощъ, на тѣхнитѣ физически сили, или, най-сетнѣ, на тѣхното сѣмейство, което възпитава тѣзи, които отбиватъ пжтната повинность. Затова именно прѣдставителството трѣбваше, по тоя законъ особено, да бжде подготвено. И дѣйствително, ние бѣхме изненадани, когато чухме, че дневниятъ редъ се прѣреди, когато видѣхме, че намѣсто да върви разглеждането на въпроситѣ тѣй, както сж тѣ наредени въ дневния редъ, дойде миналото прѣдложение, а сега тоя законопроектъ за пжтищата. И така, когато г. г. прѣдставителитѣ мислѣхъ да бждѣтъ подготвени за тоя законопроектъ, когато му дойде редътъ, тѣ бѣхъ изненадани съ внезапното му вписане на резглеждане прѣди другитѣ въпроси, които го прѣдшествуватъ; затова, и азъ не бихъ го дотолкова изучилъ и ще говорѣхъ върху нѣкои членчета, които най-много се хвърлятъ на очи.

Най-много ще говорѣхъ по чл. 35-й, който опрѣдѣля начина, по който ще се отбива пжтната повинность или по-добрѣ мѣрата за отбиването на пжтната тегоба. Въ него членъ е казано: „Мѣрата за отбиването на пжтната тегоба е: а) по държавнитѣ пжтища шестдневна работена на година, или 10 л. годишно; б) по общинскитѣ пжтища: споредъ опрѣдѣлението на окржжитѣ сѣвѣти, одобрено отъ Министерството на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Сѣобщенията“. Тукъ има и двѣ забѣлѣжки. Първата отъ тѣхъ говори, че който ще отбива пжтната си повинность чрѣзъ работена съ кола и добитѣкъ, на мѣсто 6, ще работи 4 дена, а пѣкъ въ втората забѣлѣжка се казва, че въ случай, че окржжитѣ сѣвѣти не прѣдвиди пжтна тегоба на нѣкоя община, Министерството на Обществениѣ Сгради, Пжтищата и Сѣобщенията налага такава, споредъ нуждата. Значи, че тукъ, споредъ втората забѣлѣжка, се дава единъ пѣленъ просторъ на министерството да налага пжтна тегоба, каквато намѣри за нужно. Азъ намирамъ, че тоя членъ е много несправедливъ, защото, както казахъ и по-напрѣдъ, той опрѣдѣля за всички еднакво да плащатъ по 10 л. или да работѣтъ 6 дена. Можемъ ли ние еднакво да понесемъ пжтната повинность, когато еднакво не пжтуваме по пжтищата, когато еднакво не се ползуваме, когато не сме еднакви и въ подобна способность и, най-сетнѣ, когато пѣмаме еднаква физическа възможность да испълнимъ това, което тоя членъ ни кара да вършимъ по отношение отбиването на пжтната повинность? Можемъ ли накара единъ некадженъ човѣкъ да работи 6 дни, или 4 дена съ кола, когато той не ще може да извърши толкова работа, колкото би извършилъ оня, който е здравъ физически и въобще който може да истърпи такава тежка работа? Можемъ ли

ние да сравнимъ единъ богатшъ съ единъ бѣднякъ, за когото 10 л. сж цѣлъ капиталъ, а за богатша нищо? Тая несправѣдливость трѣбваше да се махне и отбиването на пжтната повинность трѣбва да става съобразно съ способността на всѣки данѣкоплатецъ и подданикъ на Бѣлгария.

Вънъ отъ това, не трѣбваше да се даде такава алтернатива, щото да може да се плащатъ 10 л. и въ замѣна на това, ако не може да плати, да работи 4 или 6 дена. Да вземете единъ човѣкъ съ колата и воловетѣ му и да го заставите да работи 4 дена, когато е най-много заетъ съ своята работа по земледѣлието и въобще съ всичко това, отъ което пестятъ за черни дни, за цѣлата зима, вие ще съсипите тоя човѣкъ. Трѣбваше въ тоя членъ да се опрѣдѣли, кога и какъ трѣбва да се отбие тая пжтна повинность и не трѣбваше да се допуца пѣленъ произволъ на тия, които приспособяватъ закона и които искарватъ хората да работѣтъ, защото е извѣстно, че нашитѣ земледѣлци пѣматъ пари и винаги ще бждѣтъ принудени да работѣтъ въ натура, съ малки исклучения, или по-добрѣ съ исклучение на крѣчмаритѣ и други нѣкои хора, които се занимаватъ съ търговия и съ посрѣдничество за търговия. Та като се даде такъвъ просторъ и като се иматъ прѣдъ видъ партизанскитѣ страсти, които се развиватъ, ще се отиде дотамъ, че ще се отнеме на населението най-доброто врѣме, понеже ще бжде принудено да работи по 4 дена въ най-необикновеното врѣме съ своитѣ кола и волове. Това е много, защото по-напрѣдъ налагахъ по 4 л. Ако викахте противъ миналия режимъ, че налага 4 л. на глава, че съсипва хората, тогава защо сега налагате 10 л. или 6 дена работа въ натура? Азъ мислѣхъ, че това е много и че не е съразмѣрно опрѣдѣлена пжтната повинность, защото има хора, които могатъ да даждѣтъ 10 л., но има хора — и тѣ сж болшинството — за които 10 л. сж цѣлъ капиталъ.

Втората забѣлѣжка, по моему, трѣбва съвършено да се отмахне — нека това да го има прѣдъ видъ комисията — за да се не дава право на министерството произволно да опрѣдѣля кога колкото намѣри за нужно. Това е единъ произволъ, защото министерството може да растѣга това пѣщо и да опрѣдѣля толкова пари или толкова дни да се работи, колкото намѣри за нужно. Азъ мислѣхъ, че това трѣбва да се ограничи съ два или три дена максимумъ, а не да се дава пѣленъ просторъ на дѣйствие. Прѣдставѣте си какво е сегашното положение на окржжитѣ сѣвѣти и постояннитѣ комисии и тогава размислѣте, би ли трѣбвало да се допусне това? Може да се каже, че тѣ всецѣло сж подчинени на административнитѣ власти, защото, споредъ новото измѣнение на закона, окржжитѣ сѣвѣти сж подъ властѣта на окржжитѣ управители, а слѣдователно, и подъ властѣта на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, подъ чиято властъ се намиратъ окржжитѣ управители. Рѣшенята на окржжитѣ сѣвѣти отиватъ на утвърждение въ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, а пѣкъ като вземете прѣдъ видъ, че съ тая бѣлѣжка се дава пѣленъ просторъ на г. министра, тогава той, заедно съ г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, ще върши каквото ще. Ето защо, азъ мислѣхъ, че като има партизански гонения, за да се огради

населението, трѣбва да се махне втората забѣлѣжка, защото ще се прилага тамъ, гдѣто нѣма мѣсто и въобще гдѣто ще бѣде въ полза на държавата.

Азъ не знамъ, защо пктищата, споредъ новия проектъ, се дѣлѣтъ на държавни и общински, а пъкъ окръжнитѣ пктища се исхвърлятъ. Ако е само това съображение, както виждаме отъ мотивитѣ, че има направено измѣнение въ закона, което не дава никакви срѣдства на постояннитѣ комисии да вършижтъ нѣщо отдѣлно, а съвмѣстно съ окръжнитѣ управления, нѣмамъ нищо противъ това; но когато е въпросъ за отбиване пктната повинность въ натура, трѣбва окръжнитѣ съвѣти да опрѣдѣлѣтъ колко дена и въобще да взематъ инициативата да се извършва работата така, както трѣбва. И когато дойде редъ за отбиване пктната повинность въ натура, да се прѣпорѣча на окръжнитѣ съвѣтници, да дѣлѣтъ работата и пктищата, защото тѣ сж избраницитѣ на окръжието и знажтъ кждѣ и кога трѣбва да се прави пктътъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Тѣ нѣматъ персоналъ!) Иматъ. Единъ чиновникъ, делегиранъ отъ министерството, не знае кждѣ и какъ е пктътъ и затова често пкти сме имали неприятности да се боримъ противъ нѣкои искания, които сж били насочени често пкти да се прокаратъ нѣкои частни интереси, а не обществени. За да се избѣгнатъ тия неприятности, трѣбва да се прокара принципътъ, че всичко трѣбва да се върши по инициативата на окръжнитѣ постоянни комисии.

Ето защо, азъ ще напомнѣ на комисията да се съобрази съ тѣзи кратки бѣлѣжки, да исхвърли тая аномалность, да уравни пктната повинность, съобразно съ дачната способность на всѣки данѣкоплатецъ, и да прѣмахне прѣдвиденото въ забѣлѣжка втора на чл. 35-й, защото тия крайности ще доведжтъ до нежелателни резултати.

Внѣ отъ това, контролтъ на всички пктища да се даде въ рѣцѣтъ на постояннитѣ комисии или окръжнитѣ съвѣти. Тѣ сж лицата, които сж компетентни да знажтъ кждѣ и какъ да се строжѣтъ пктищата. Чиовницитѣ отиватъ само да взематъ пктни и дневни, не изучаватъ работата, и когато проектиратъ пктищата, често пкти иматъ прѣдъ видъ личнитѣ интереси на частни лица, а не интереситѣ на цѣлия окръгъ.

Послѣ, не трѣбва леко да се погледне и по отношение къмъ общинскитѣ междуселски пктища. Има шосета, но които пктуватъ най-много гражданитѣ; малко сж селянитѣ, които се ползватъ отъ тѣхъ. Но трѣгнѣте по междуселскитѣ пктища и ще видите, че тамъ е невъзможно да се пктува; пъкъ селянитѣ плащатъ пктна повинность, а си съсипватъ воловетѣ, колата и всичко. Затова, трѣбва да се обърне най-сериозно внимание на тия междуселски пктища, да се поправжтъ, защото тѣ сж артериятъ, които съединяватъ общото тѣло.

Азъ свършвамъ съ тѣзи кратки бѣлѣжки и бихъ желалъ комисията да обърне внимание на тая аномалность.

Василъ Кжнчовъ: Азъ моля да се даде почивка!

Прѣдседателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Г-нъ Кжнчовъ! Нѣма да има нѣкои особени разисквания по този законопроектъ.

Василъ Кжнчовъ: Той е твърдѣ важенъ и малцина сме останали!

Прѣдседателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Г-нъ Габровски има думата. (Гласове: Нѣма го!) Понеже г. Габровски не е тукъ, има думата г. Кжнчовъ.

Василъ Кжнчовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Важностьта на пктищата за една държава е извѣстна на всички. Въ ония държави, гдѣто нѣма добри пктища, вие знаете, каква голѣма спѣнка е за търговията, каква спѣнка е за успѣха на населението въ всѣко отношение. Дѣйствително, намѣсто обикновени пктища, сега се правжтъ, у насъ и въ всички държави, желѣзници, но шосетата иматъ още голѣмо значение за вктрѣшното развитие на държавата, за нейния успѣхъ, а азъ вървамъ, че още за много дълго врѣме шосетата ще иматъ голѣмо значение за държавитѣ, особено за насъ, гдѣто желѣзнопктната мрѣжа е много малка и въроятно още много години трѣбва да се минжтъ, докогато тя ще стане горѣ-долу удовлетворителна за населението. Заради това, трѣбва да обърнемъ най-голѣмо внимание на всѣки законъ, който се занимава съ правенето на шосета и пктища въ страната.

Азъ съмъ на мнѣние, че този законопроектъ, който се внася сега, трѣбва да бѣде много добръ обезденъ отъ насъ, прѣди да се внесе въ комисията, и много добръ обезденъ въ комисията, която ще го разгледа подиръ едно тщателно изучаване; за да не направимъ погрѣшки, каквито сж правени досега, и благодарение на които нашитѣ пктища не отиватъ на напредъ, не сж отишли по-далечъ, отколкото бѣхъ въ турско врѣме. Има нѣкои части на нашето отечество, гдѣто пктищата стожтъ тѣкмо тѣй, както сж останали отъ Мидхадъ-пашово врѣме, или, ако има подобрѣния, тѣ сж нищожни. Вамъ е извѣстно, че пктищата сж правени по разни начини; най-старииятъ начинъ е ангарията. Правителството, когато е правило пктища, събирало е населението и насила го е карало да работи. По този начинъ до освобождението сж правени всички шосета, и благодарение на това, че властѣта имаше много голѣма сила и можеше да застави всѣки човѣкъ да работи, когато властѣта захванеше, можехъ да се направжтъ нѣкои пктища. Обаче, този начинъ на правене пктища е осжденъ отдавна и отхвърленъ отъ нашето правителство. Вмѣсто него, на сцената се появи пктната повинность, споредъ която всѣки гражданинъ се задължава да работи извѣстно число дни на пктищата. А по-понеже много хора не можѣтъ да отиджтъ да работжтъ на пктищата, опрѣдѣли се една извѣстна сума пари, която трѣбва да плащатъ тия, които не можѣтъ да отиджтъ да правжтъ пктища. Най-послѣ, въ модернитѣ държави е отхвърленъ и този начинъ на правене пктища, защото се е призналъ неудобенъ и несправедливъ въ много отношения. Извѣстно е, че тамъ пктищата се правжтъ отъ държавния бюджетъ. Държавата асигнува извѣстна сума и дава напавата на пктищата на прѣдприемачъ. Въ законопроекта, който ни е прѣдложенъ тукъ, има прокарани два принципа: единиятъ принципъ е, че населението се облага съ пктна повинность, а другиятъ принципъ е, че и държавата дава извѣстна сума отъ своя ковчегъ, както и окръжнитѣ

съвѣти, за правене пжтищата. Менѣ ми се струва, че тия два принципа, както сж проведени тукъ, за сега сж приемливи отъ насъ; защото да искаме държавата да прави пжтищата съ свои срѣдства, безъ пжтна повинность, ми се струва, че е много рано; а пъкъ да искаме да се правѣтъ пжтищата само съ пжтна повинность, е невъзможно, защото има прѣдприятия, каквито сж мостоветѣ, за направата на които държавата трѣбва да харчи. Едно нѣщо ми се вижда много несправедливо въ този законопроектъ и азъ върху него искамъ да обърнѣ вниманието на почитаемото народно прѣдставителство и на комисията, която ще разглежда законопроекта. То е именно, че съ пжтна повинность се облагатъ всички граждани, безъ да се обърща внимание на тѣхното състояние. Това е една голѣма несправедливостъ, която е исхвърлена даже у насъ отъ податната система, а оставена е само да се приспособява по въпроса за пжтната повинность. Заради това, азъ бихъ желалъ почитаемота комисия, която ще разисква този въпросъ, да обърне внимание на това и да вземе мѣрки, щото разпрѣдѣлението на пжтната повинность на гражданинѣ да не бѣде еднаква за всички, ами да бѣде разпрѣдѣлена споредъ състоянието на хората, доколкото е възможно да се направи това. Азъ съзнавамъ, че е много мжчно едно правилно разпрѣдѣление, между разнитѣ класи на обществото, на пжтната повинность, обаче такива смжко прѣпятствия се срѣщатъ и при прилагането на патента. Не може да има абсолютна справедливостъ и точностъ, не можемъ да намѣримъ истинската състоятелностъ на единъ човѣкъ, а обикновено се правѣтъ нѣкои общи прѣсмѣтания — такива, каквито можемъ да правимъ, когато облагаме населението съ други даждия; такива прѣсмѣтания бихъ могли да се направѣтъ, когато се облага населението съ пжтна повинность. Заради това, желателно е пжтната повинность да се класифицира и на имотнитѣ хора да се опрѣдѣли по-голѣма пжтна повинность, отколкото на неимотнитѣ. Вамъ е извѣстно, че има бѣдни сѣмейства, състоящи отъ 4—5 души мжже, които сж длъжни да работѣтъ прѣзъ годината 24 дни, а има много богати сѣмейства, които състоятъ само отъ двама мжже и тѣ трѣбва да плащатъ три, четири и петъ пжти по-малко, отколкото бѣдното сѣмейство. По тая причина именно трѣбва да се обърне внимание на това, да се раздѣлѣтъ данъкоплатцитѣ на класи и, споредъ състоянието имъ, да се раздѣли и пжтната повинность.

Азъ искамъ да обърнѣ вниманието ви още на едно нѣщо отъ този законопроектъ. При облагането на гражданинѣ съ пжтна повинность, досега много хора сж избѣгвали и не сж плащали. Особено се забѣлѣзва въ голѣмитѣ градове едно грамадно количество хора, които не носѣтъ пжтна повинность. Една грамадна частъ отъ чиновничеството, нѣма пжтна повинность; почти всички офицери не носѣтъ пжтна повинность. Даже азъ, ето вече 2 години става отъ какъ съмъ записанъ за Софийски гражданинъ и никой не ме е потърсилъ, плащамъ ли пжтна повинность или не. (Иванъ Бѣлиновъ: Ще ги съберѣтъ въ качество на педобори!) Това ще бѣде много неприятно и затова азъ казвамъ, че трѣбва да се намѣри способъ, съ който да се

обложѣтъ всичкитѣ граждани; а въ настоящия законопроектъ азъ не виждамъ тия нѣща. Казано е, че общинитѣ съставляватъ списъци на лицата, които подлежатъ на пжтна повинность. Ами че и сега става това нѣщо, но пакъ има цѣлъ редъ хора, които не плащатъ. Затова, азъ бихъ желалъ да се намѣри способъ, щото всички граждани да бждѣтъ обложени съ това даждие.

Има една трета бѣлѣжка, която азъ бихъ искалъ да направѣ тукъ. Доколкото можахъ да прѣгледамъ на бързо класификацията на пжтищата, менѣ ми се струва, че сж направени много важни погрѣшки. Не желаѣ тукъ да влизамъ въ подробности и да ви съобщавамъ, кой погрѣшки сж направени, но ми се вижда, че разпрѣдѣлението пжтищата на класове не е станало добръ проучено, и заради това, би трѣбвало комисията да се занимае специално съ този въпросъ и да направи нѣкои измѣнения. Струва ми се, че ония пжтища, които сж паралелни на желѣзницитѣ, могатъ да не бждѣтъ първокласни, а, на ония, които сж перпендикулярни на желѣзницитѣ, трѣбва да се обърне по-голѣмо внимание, отколкото на тия, които сж класифицирани тукъ.

Има още една бѣлѣжка, която искамъ да направѣ върху тоя законопроектъ. Ти е именно, че постановленията, които сж турени относително саденето на дървета около пжтищата, сж недостатъчни. Вамъ е извѣстно, че при всичкитѣ грижи, които досега сж употребявани отъ окръжнитѣ постоянни комисии и отъ правителството, саденето на дървета около пжтищата не е имало успѣхъ; а пъкъ е извѣстно, че дърветата около пжтищата иматъ голѣма полза за тия пжтища. Заради това, би трѣбвало да се попълнитъ ония постановления отъ законопроекта, които се занимаватъ съ този въпросъ. Менѣ ми се струва, че у насъ лесно може да се изучѣтъ причинитѣ, защо не е имало успѣхъ саденето на дърветата около пжтищата. Причината е, че много немарливо е вършена тая работа, защото хората, които сж се занимавали съ нея, не сж я разбирали и защото не е имало нужното пазене. Трѣбва да се вземѣтъ мѣрки въ бждѣще да се отмахнатъ тия работи и да се прѣдвидѣтъ нужнитѣ постановления въ настоящия законопроектъ.

Искамъ да обърнѣ вниманието на почитаемота комисия още на едно нѣщо. Би трѣбвало да се обърне внимание на саденето на плодови дървета. Има европейски държави, въ които това нѣщо е принесло много голѣма полза. Азъ знаѣ мѣстности въ Баденско, въ Баварско и пр., гдѣто до такава степенъ е развито саденето на плодови дървета около пжтищата, щото тѣзи послѣднитѣ се поддържатъ отъ плодовититѣ дървета. За надзорници на тия плодови дървета сж назначени хора, които горѣдолѣ разбиратъ отъ саденето на плодови дървета. Заради това, би трѣбвало да се направѣтъ опити поне тамъ, гдѣто имаме много сгодни условия за саденето на такива дървета около пжтищата. И азъ вървамъ, че при едно по-голѣмо внимание отъ страна на тия, на които е възложена тая работа, ще се получатъ добри резултати.

Най-послѣ, искамъ да кажъ, че не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. Иванова, че трѣбва при правенето на

шосетата, инициативата за саденето на дърветата да се остави на окръжните съвети. Поне досега практиката ни е научила, че окръжните съвети въ това отношение сж били извънредно немарливи и засега поне трѣбва да се остави главният надзоръ на Министерството на Обществения Сгради и на неговитѣ чиновници.

Тия сж бѣлѣжкитѣ, които искаме да направимъ по този законопроектъ.

Атанасъ П. Краевъ: Въ допълнение на това, което каза г. Кънчовъ, ще кажа още едно нѣщо, именно, че като съмъ съгласенъ за приемането на законопроекта по принципъ, бихъ желалъ, щото пѣтната повинностъ, каквато се вземаше досега и каквато виждамъ, че ще се взема и по настоящия законопроектъ, да се реформира, да се прѣобразува по начинъ, който да не засѣга личността, а данѣкоплатната способностъ на жителитѣ на страната, и по този начинъ да може да се понесе пѣтната тежоба малко-много равномерно отъ тия, които извличатъ полза отъ пѣтищата. Въпиуща несправедливостъ е, г-да, щото единъ овчаръ, единъ пѣдаръ, единъ говедаръ да носятъ еднаква пѣтна тежоба съ милионера. Това комисията би могла да направи, като смѣтне стойността на поносимата пѣтна тежоба досега и я расхвърли върху прѣжитѣ данѣци, които се плащатъ. По този начинъ ще може да се намѣри една надлежна пропорция, за да се опрѣдѣли процентътъ или колко на стотъ за пѣтна повинностъ трѣбва да се наложи върху прѣжитѣ даждия на всѣки данѣкоплатецъ.

Колкото се отнася до опрѣдѣлението пѣтищата на категории, азъ ще се възползувамъ отъ една много справедлива забѣлѣжка, която прави г. Каравеловъ, именно, че не трѣбва да се поставятъ въ първа категория пѣтищата, които поради новитѣ желѣзнопѣтни линии сж изгубили едноврѣмешното си значение. Напр. шосето Русе—Търново, слѣдъ построяването и откриването на линията Русе—Търново, ще изгуби прѣдшното си значение. Слѣдователно, това шосе ще можемъ да го оставимъ като едно шосе третостепенно или второстепенно, но въ всѣки случай не отъ първостепенитѣ. Сжщо тѣй и за другитѣ шосета. Напротивъ, би трѣбвало да се считатъ за първостепенни всички пѣтища и всички шосета, които съединяватъ нѣколко центъра съ желѣзнопѣтни станции или съ ония, които бихъ се открили за сжщата цѣль.

Въ законопроекта, що можахъ на бърза рѣка да прѣгледамъ, съглеждамъ извѣстни постановления, които сж отъ естество не толкова да расширятъ кръга на дѣятелността и възможността за проявлението ѣ отъ страна на окръжните съвети, а, напротивъ, съглеждамъ тенденции за стѣсняването на тоя кръгъ. Всичко като че ли се свежда, като че ли се централизира въ рѣцѣтъ на Министерството на Обществения Сгради, Пѣтищата и Съобщенията. Би било желателно само ония въпроси, които сж отъ чисто техническа областъ, да сж отъ компетентността на Министерството на Обществения Сгради, сирѣчь само по тѣхъ да се изисква неговиятъ контролъ, да се иска само утвърдението или неутвърдението отъ това министерство; но

въпросътъ, дали трѣбва да се прѣдприеме откриването на единъ междуселски пѣтъ или не, трѣбва да се остави на самостоятелното и окончателно разрѣшение на компетентнитѣ власти за каквито счита законопроектътъ общинския съветъ и окръжния съветъ.

Прави ми впечатление още постановлението на чл. 10-й отъ проекта, споредъ който частитѣ отъ държавнитѣ шосета, които попадатъ въ чертитѣ на окръжните и околийски градове, да се правятъ и поддържатъ отъ градскитѣ общини. Извѣстно е, че градскитѣ общини располагатъ не съ достатѣчни срѣдства за да направятъ собственитѣ си улици, а ако оставимъ въ сила това постановление тѣй, както е редактирано въ чл. 10-й, ще трѣбва нашитѣ градове да харчатъ и за онѣзи части отъ държавнитѣ шосета, които прѣсичатъ тѣхнитѣ мери, тѣхнитѣ землища, и които могатъ да бждѣтъ отъ по-нѣколко километра. Е добръ, ако въ единъ градъ отъ 2—3 посоки дохождатъ държавни шосета и ако тѣ прѣсичатъ едно разстояние отъ 15—20 километра отъ землището на този градъ, ще трѣбватъ голѣми разноси за направата и за поддържането на тия шосета. Би било желателно държавата да си ги поддържа чакъ до влизането на тия пѣтища въ заселенитѣ части на градоветѣ. Тѣй щото, изражението: „чертитѣ на окръжните и околийски градове“ да се замѣни съ друга една редакция, отъ която да се разбира, че държавата ще поддържа държавнитѣ пѣтища до като тѣ допржатъ до заселенитѣ части на градоветѣ.

Въ самото изложение на мотивитѣ е казано, че министерството не счита досегашната глоба за достатѣчна и затова въ законопроекта е прѣдвидено увеличение. Отъ нѣколко законопроекта виждамъ да се прокарва една тенденция за увеличение размѣра на глобитѣ и като че ли това е послѣдна, нова система, за да може, чрезъ глобяването на хората, да се искаратъ нови и по-голѣми приходи за държавното съкровище. Освѣнъ че би било желателно да се не увеличаватъ глобитѣ, но азъ мисля, че сегашното правителство и болшинството, което го поддържа, трѣбвало би да тури край на антиконституционнитѣ наредби, които сж турени въ нашитѣ закони, въ нашето законодателство, щото и административнитѣ власти да налагатъ наказания тогазъ, когато Конституцията изрично е запазила тая прерогатива за сѣдебната властъ и на нейнитѣ органи.

Запазвамъ си правото при второто четене на законопроекта, да направимъ нѣкои и други поправки.

Петко Каравеловъ: Ако има нѣщо, г-да прѣдстави, което може да помогне повече отъ всичко друго за нашето производство, то безспорно сж пѣтищата. И училищата, които завчера отворихме, може да даждѣтъ едно насърчение, но това, което ще поддържа индустрията на България, сж пѣтищата. За мене е ясно, че прѣдметитѣ, съ които водимъ ние външната търговия, най-тежкитѣ прѣдмети сж нашитѣ жита. Цѣната на тия жита не се опрѣдѣля отъ насъ, а отъ всемирното тържище. Значи, оная страна, която искарва най-евтини жита, тя ще спечели и най-много. Значи, и селата иматъ интересъ да иматъ добри пѣтища, и тѣ трѣбва да правятъ доста жертви за да ги

иматъ. Любопитно е, че даже желѣзницитѣ, които ние ги сега строимъ, едва ли ще каратъ толкова жита, колкото ще се каратъ по шосетата. Значителна частъ отъ Дунавскитѣ градове ще искарватъ тамъ, гдѣто и досега, и ще искарватъ толкова повече тѣзи, които иматъ и повече шосета. Естествено е, че когато може да се натоварятъ на една кола 800 килограма намѣсто 400 и вмѣсто три дена се употребяватъ два дена, селянинътъ ще спечели повече. Затова, желателно е да обърнемъ внимание на шосетата за Дунавскитѣ градове, които шосета сега почти нѣмаме. Второ, станциитѣ на желѣзницитѣ, които сега правимъ, да се свързватъ съ шосета. При миналото правителство по Варненската линия открихъ три станции: Синдѣлъ, Невша и Сѣново и ни едни кола не отидохъ на тѣхъ, защото нѣма пътъ, и правителството ги закри. Азъ съжалявамъ, че когато правѣхъ новитѣ станции, не се погрижихъ да ги свържѣтъ съ шосета.

Естествено е, че какъвто законъ и да се внесе, който ще помогне за построяването на тия шосета, ще бѣде полезенъ. И азъ съмъ наклоненъ да го приемъ, защото тоя законъ е много по-добъръ отъ стария. Но има тамъ несимпатични черти, именно, че се прокарява пакъ стариятъ принципъ, стариятъ данѣкъ, който е данѣкъ неравномеренъ. А пъкъ има възможностъ да се направи равномеренъ, а то е, да се тури извѣстенъ процентъ върху прѣжитѣ данѣци, а пъкъ ония, които нѣматъ извѣстни имоти, тѣ да го изплащатъ въ натура.

Не се плашете отъ натурата толкова, защото тя и въ Франция днесъ съществува. Не мислѣте, че е толкова голѣма ангария натурата. Шосета нѣма да имате докато не работятъ сами хората. Съ пари не можете да ги направите. Ако една богата Франция не може да ги направи съ пари, то, разбира се, че и ние не ще можемъ да ги направимъ съ пари. Помнѣте, че селянинътъ мѣчно може да намѣри 3—4 л. въ извѣстно врѣме, но той ще намѣри врѣме да отиде въ натура да работи и, вмѣсто пари, да даде извѣстенъ трудъ. Затова, желателно е да се прѣдпочита колкото се може повече въ натура да се работи, да се утилизиратъ нашитѣ пионери и да се взиматъ повече хора въ тѣхъ, които да могатъ да се приготвятъ като бждѣщи ръководители на шосетата, за да ги прави мостовѣтѣ. Тѣ сж най-потрѣбни. Но мислите ли, че правителството ще има пари да ги прави? То сега ще тури 10 л. намѣсто 4 л. и азъ се боѣ, че пакъ същото ще бѣде и ще дойде да иска други пари за тѣхъ. Тогавъ туй пѣщо едва ли ще бѣде хубаво. Желателно е да се турижѣтъ въ бюджетитѣ по-голѣми суми, и правителството непрѣмѣнно да се ангажира само съ правенето на мостовѣтѣ, а населението съ самитѣ шосета. Послѣ, трѣбва да се обърне внимание, какъ се правятъ и за кждѣ се правятъ шосетата.

Азъ ще ви кажъ единъ случай. По Русенската линия има станция Червена-Вода, и отъ Русчукъ за Червена-Вода има едно шосе отъ 15—16 километра. Азъ много се радвамъ, че това шосе е много хубаво; но отъ Червена-Вода до станцията има два километра, а тамъ нѣма никакво

шосе; а оттамъ искарватъ хората хлѣба. Злото е, че шосетата се правятъ егостически отъ градоветѣ. Има и други градове — знаете ги. Азъ и другъ случай знамъ, кждѣто, за да накаратъ селянитѣ, които каратъ жита на станцията, да минатъ прѣзъ града, правятъ шосета, които се катерятъ нагорѣ по баиритѣ, когато е имало възможностъ да минатъ прѣзъ много по-удобни мѣста. Не е злѣ да се внимава за това на всѣкъдѣ. Заради това, азъ бихъ молилъ г. министра, когато прѣдлежи да се правятъ шосетата, да иска по-рано плановѣтѣ за тия шосета и да рѣшава: кои отъ тѣхъ трѣбва по-напрѣдъ да се направятъ. Шосе Русе—Червена-Вода е хубаво да има, но още по-добъръ е да се направи отъ Червена-Вода до гарата. Оплакватъ се, че Русенската линия не работѣла. Не работи затова, защото шосета нѣма. Сега едно шосе отъ Попово има направено, и то работи много хубаво; по и тамъ мостовѣтѣ тоже не сж довършени и заобикаля се на много мѣста.

Тукъ упоменахъ нѣкои наши другари, че распрѣдѣленieto или класификацията на шосетата не имъ харесвала. Тя е турска, малко механически вършена. Сега нѣма защо да ги дѣлимъ на първокласни, второкласни и пр.; нѣкои отъ първокласнитѣ шосета сж вече паднали. Оттукъ за Пловдивъ какво ще се изнася? Нищо. А е нарѣчено първокласно шосе. А шосето отъ Сливенъ—Кеременлий, гдѣто има 3 часа пътъ, и което работи — Кеременлий е станция — това шосе е нарѣчено третокласно. Азъ не виждамъ защо. Тукъ вѣроятно, като сж распрѣдѣлени на първо, второ и трето класни, съ това като че се искало да се каже кои по-напрѣдъ да се направятъ и поддържатъ. Тукъ, въ законопроекта има и друго; има и това, че сж турнати и каква широчина да иматъ, и има нѣкои, които сж турнати много широки.

Азъ ще ви кажъ и друго нѣщо, което съмъ забѣлѣзалъ, че нашитѣ шосета иматъ бесполезно голѣма широчина. Когато ги правятъ, чакала и камѣнитѣ ги турятъ не на шосето, а на вѣтъ, на нивитѣ на хората. Толкозъ сж широки нашитѣ шосета, щото нѣма защо да пакостимъ на хората. Азъ поне не знамъ български тѣсни шосета.

Но за това, по тия части на Закона за пѣтищата, можемъ да говоримъ, когато ще дойде да се разглежда по-сетнѣ на второ четене. Сега азъ бихъ молилъ, щото комисията да размисли: не може ли да се тури първо процентъ върху прѣжитѣ данѣци и второ, онѣзи, които нѣматъ никакви имоти, да се накаратъ да работятъ въ натура, ако щете 3—4 дена. Така щото, всички да бждѣтъ подвържати на работа, и правителството да помни, че сумата трѣбва да увеличава съобразно съ увеличаването на прѣкия данѣкъ; и този данѣкъ прѣимуществено да се даде за направа на мостове, а пъкъ населението повече да се кара да прави пѣтищата.

Послѣ, желателно е да се опрѣдѣли по-добъръ врѣмето за построяването и поправянето на пѣтищата. Понеже тукъ има прѣдвидено, че врѣмето трѣбва да се избира, когато населението нѣма работа, желателно е да се каже, че то може да работи прѣимуществено въ своитѣ мѣри, освѣнъ въ планинскитѣ мѣста, гдѣто трѣбва да се плаща и гдѣто

дѣйствително, ще-не-ще, правителството трѣбва да ги прави, защото тамъ тѣ ставатъ по-скъпо; да не се каратъ хората 20—30 километра да ходѣтъ да работѣтъ. Тогазъ ще се направѣтъ у насъ шосета колкото се може повече. Азъ съмъ противъ тази дѣтински симетрическа класификация, французка класификация; първо, второ и третокласни да се изхвърлятъ и да останѣтъ всичкитѣ шосета да бѣдѣтъ общински, а правителството да помага съ направата на мостовѣтъ, и въ планинскитѣ мѣста, както казахъ по-рано. И това ако стане, ще бѣде най-разумното. Планинскитѣ шосета, ще ги прави правителството, както и мостовѣтъ. Това е моето мнѣние. Едни отъ шосетата ще бѣдѣтъ пошироки, защото движението ще бѣде по-голѣмо, други пъкъ ще бѣдѣтъ по-тѣсни, тамъ, гдѣто движението е слабо. Но въ всѣки случай, азъ съмъ противъ широкитѣ, азъ съмъ противъ френската система. Тѣхнитѣ шосета сѣ много широки и заематъ много работна земя, която би могла да бѣде ниви или друго и да се не губи. Инженеритѣ сѣ наклонни да правѣтъ много широки шосета, но азъ мислѣхъ, че у насъ нѣма нужда отъ толкова широки. Тѣ сега могатъ да си кажѣтъ прѣдъ комисията своето мнѣние, но трѣбва да се обърне внимание и на това, че много отъ пѣтищата трѣбва да се стѣсняватъ. Чакълѣтъ и камѣнитѣ не трѣбва да се хвърлятъ на хората на пивитѣ, а върху самитѣ шосета. Заради тия работи, азъ бихъ желалъ законопроектѣтъ да отиде въ комисия; тамъ може да се види, какво да се направи и, когато дойде на второ четене, тогазъ ще говоримъ по подробноститѣ.

Прѣдседателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Г-нъ Габровски има думата. (Гласове: Нѣма го!) Тогава г. Д-ръ Провадалиевъ има думата.

Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Азъ поддържамъ внесения законопроектъ, тѣй като нуждата отъ пѣтища, слѣдъ като се строятъ желѣзницитѣ, отъ денъ на денъ повече става по-належаща, прѣдъ видъ на туй, че нашето население повечето свои продукти не може да ги искарава. Азъ мислѣхъ, че внесениятъ законопроектъ е такъвъ, какъвто се изисква отъ нашето развитие въ културно отношение. Азъ нѣма по-нататѣкъ какво повече да кажъ.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателѣтъ Йовъ Титоровъ.)

Никола Йонковъ-Владикинъ: Г-да народни прѣдставители! Законѣтъ е много важенъ, и по принципъ ще го приемемъ, обаче, трѣбва да се направѣтъ нѣкои допълнения въ него. Досегашнитѣ закончета, които съществувалъ върху пѣтищата, давалъ възможностъ на разни лица да оставятъ нѣкои или частъ отъ държавнитѣ пѣтища съвсѣмъ неправени. Азъ знамъ пѣтища отъ освобождението насамъ, които не сѣ видѣли никакви поправки. Вземѣте напр. пѣтищата въ Татаръ-Пазарджишко. Има пѣтища, гдѣто нищо не е направено, гдѣто нито една стотинка не е похарчена, гдѣто даже нито населението не е изваждано да ги поправа и, споредъ закона, съ ангария да ги направи. Не се познава нито че сѣ пѣтища — заприличали сѣ не на шосета, но на стари римски пѣтища, гдѣто не може да се разминѣтъ двѣ кола. Такива пѣтища имаме. И като

остави прѣдседателѣтъ на постоянната комисия Бобековъ тия пѣтища, отиде да прави пътъ отъ Татаръ-Пазарджикъ до Панагюрище и похарчи всичкитѣ пари на окръжието, защото билъ Панагюрѣцъ. Освѣнъ туй, открихъ нѣкакво шосе за Ели-Дере, гдѣто инженеритѣ показваха всичката босота на своя акѣлъ — правихъ пътъ, послѣ го зарѣзалъ и никакво наказание нѣма да имъ се наложи; нѣма поне да ги исклучѣтъ, защото самата имъ работа показва, че сѣ невѣжи, които само прахосватъ паритѣ. Никакъвъ надзоръ не е упражняванъ.

Освѣнъ туй, г-да, имаше извършенъ и единъ произволъ, защото се опрѣдѣляхъ произволно даждията за пѣтната повинностъ. Законѣтъ казва, че пѣтната повинностъ е 4 л., а пъкъ постояннитѣ комисии опрѣдѣляхъ да се работи по 4 дена, за които, като се смѣтне по 2 л. на день, излизатъ 8 л. А ние знаемъ, че само Народното Събрание може да облага населението съ данѣци. Тукъ имаме 22 окръга, а слѣдователно, и 22 Народни Събрания! Данъкоплатцитѣ даватъ пари за пѣтна повинностъ по 5—6 години и най-послѣ за частѣта, която се пада на тѣхната община, повикватъ се селянитѣ ангария да я направѣтъ. Населението трѣбва да знае, съ тѣзи пари, които се даватъ за пѣтна повинностъ, пѣтища ли ще се правѣтъ, или тѣ ще се правѣтъ чрѣзъ ангария и, най-сетнѣ, вслѣдствие на това, два пѣти ли данѣкъ трѣбва то да дава въ туй отношение. Това нѣщо трѣбва да се опрѣдѣли. Досега така се е правило. Не забравяйте, че въ Стамболово врѣме искаравалъ хората, за наказание, че се бунтуватъ, да правѣтъ пѣтищата ангария. (Дамянъ Цековъ: И сега става. Прѣзъ май мѣсецъ стана това!) Може ли това да става? Или сме държава съ свободни закони, или произволѣтъ трѣбва да царува. Отъ двѣтъ едно.

Ето защо, азъ мислѣхъ, че трѣбва точно и строго да се опрѣдѣли всичко. И недѣйте мисли, че тоя законъ е маловаженъ. Той е много важенъ законъ; съ приемането му и съ измѣненіята и допълненіята, които ще внесемъ въ него, ние сме длѣжни да оградимъ населението, всѣки гражданинъ въ България отъ произволитѣ на разни инженери и правителства, та да могатъ да работѣтъ или да плащатъ толкова, колкото законѣтъ прѣдписва.

Говори се и за равенството на тоя данѣкъ. Каза се, че едни хора сѣ състоятелни, други несъстоятелни или бѣдни и, вслѣдствие на това, не могатъ да плащатъ колкото първитѣ. Ако въведемъ тоя принципъ, тогава ангарията трѣбва да се исклучи съвършено, защото тя прѣдвижда извѣстно число дни, прѣзъ които единъ човѣкъ е задѣлѣнъ да работи и повече отъ това нито министерството, нито друга властъ може да му наложи. Щомъ работи 6 дена въ годината не може никой нищо да му наложи, нито пъкъ пари да му вземе. По тоя начинъ ангарията се допуца и се явява като единъ равенъ данѣкъ за гражданитѣ, безъ да се обърща внимание на тѣхното материално състояние. Ето защо, ако исклучимъ това начало, именно равното плащане, тогава трѣбва съвършено да махнемъ ангарията; а пъкъ вие знаете, че има села, гдѣто хората желатъ да работѣтъ. Има хора, които ще отидѣтъ, особено прѣзъ октом-

врий и поемврий, когато сж вече всичко привършили и нѣматъ никаква работа, да работѣтъ, и така да нѣма да даватъ пари. Има планински мѣста, и полски даже, гдѣто хората ще искатъ да работѣтъ. И хубаво е това начало, което е прокарано въ законопроекта, да се питатъ хората отъ една община: желаятъ ли да работѣтъ, за да отплатѣтъ пѣтната си повинностъ въ натура, или желаятъ да даждѣтъ пари.

Има да обърнѣ вниманието на г. г. народнитѣ прѣдставители, особено на членовѣ на комисията, върху една доста важна точка. Шосетата, както знаемъ, сж разпрѣдѣлени на всѣка една община отдѣлно да ги прави въ натура или да плаща. За тѣзи номера азъ мислѣ, че или трѣбва да се направи една таблица отъ министерството и да влѣзе въ правилника, или въ самия законъ да се впишѣтъ, което е нежелателно, че ще бѣде много дълго и широко, или пъкъ изрично трѣбва да се каже въ закона, че се задължаватъ окръжнитѣ съветѣ, или по заповѣдь отъ министерството, щото едно шосе, което се прави отъ нѣколко общини, да се прави подъ номера и всѣка община да знае отъ кждѣ до кждѣ ще да прави това шосе ежегодно, защото иначе може да ставатъ злоупотрѣбления. Ако една община изпълни добросъвестно задължението си, като направи частта, която ѝ се пада, може слѣдъ година или двѣ или три години, по нѣкакви партизански съображения, да я накаратъ да направи друга частъ, която не е направена така добръ отъ друга нѣкоя община. Ние трѣбва съ закона да оградимъ общинитѣ отъ тѣзи злоупотрѣбления.

Казва се тукъ, въ чл. 33-й, че се освобождаватъ отъ пѣтна повинностъ нѣкои кантониери по държавнитѣ пѣтища, и полицейскитѣ и горски стражари. Азъ не знамъ, какъвъ е мотивътъ да се освобождаватъ тия хора отъ пѣтна повинностъ. Туй нѣщо не е възможно, защото, ако сж на държавна работа, плаща имъ се; така щото, и тѣ трѣбва да плащатъ пѣтна повинностъ, както и другитѣ граждани. Ето защо, азъ вѣрвамъ, че всички ще бѣдемъ съгласни да се исхвърли туй нѣщо.

Въ закона, чл. 34-й, се казва, че пѣтната тегоба се отбива ежегодно по два начина: въ натура и въ пари; значи, може да се вземе и едното, и другото. Тукъ мислѣ, че законътъ трѣбва да бѣде ясенъ, не както сж правила досега. Петъ-шестъ години взематъ пѣтна повинностъ въ пари и на седмата година искарватъ хората да правѣтъ шосета ангария. Ами че тѣзи пари, които сж вземани 6 години подъ редъ, кждѣ сж отишли? Ето защо, трѣбва да се каже: или въ натура, или въ пари. Отъ дрѣтъ едно.

Тѣзи сж бѣлѣжкитѣ, които набързо можавъ да направѣ. Комисията ще стори трудъ да проучи и въведе всичко, което е добро. При второто четене на закона да си отваряме очитѣ добръ.

Д-ръ Паскалъ Табурновъ: Взехъ думата, защото не знаехъ, че други отъ прѣдговорившитѣ ще искажѣтъ тая мисль, за която азъ щѣхъ да помоля комисията да обърне внимание, именно върху една мѣрка, която се прѣдвижда въ чл. 35-й, за отбиване на пѣтната повинностъ. Но виждамъ, че и прѣдговорившитѣ искажавъ това мнѣние, именно,

че не би трѣбвало да се наложи върху всичкитѣ граждани да плащатъ еднакво. Не бихъ билъ противъ идеята, министерството, когато е работило тоя законопроектъ, да е разпрѣдѣлило населението на 12 или 10 категории, като се захване първата отъ 2 л. годишно, а послѣдната 20 л. годишно; така щото, единъ да плаща 2 л., а другъ 20 л., споредъ състоянието на данѣкоплатеца; т. е. да стане сжщото, което правѣтъ при разпрѣдѣлението на даждието патентъ, напримѣръ.

Комисията, или кометътъ, заедно съ окръжната постоянна комисия ще можѣтъ да разпрѣдѣлѣтъ по такъвъ начинъ това даждие по-справедливо. Естествено, този видъ на събиране на даждието е по-справедливъ, и съ нѣкои мжнотии, които може да се отбѣгнѣтъ, може да стане като норма или като база за расхвърлянето даждията. Естествено, че това е работа на комисията. Нѣма нужда да говорѣмъ върху него, защото дълго се говори върху този въпросъ отъ г. г. прѣдговорившитѣ. Заради това, азъ мислѣ, да се приеме законопроектътъ, като се прѣпорѣча на комисията да направи това измѣнение, което е повечето частично, отколкото принципиално.

Мислѣ, че е врѣме да се прѣкратѣтъ дебатитѣ и понеже сѣмъ седми, прѣдлагамъ да се прѣкратѣтъ.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Шестъ души сж говорили!

Прѣдседателствующий Йовъ Титоровъ: Седмъ души сж говорили!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Азъ сѣмъ записанъ седми. Може да Ви каже прѣдседателствующиятъ г. Д-ръ Иванчовъ!

Прѣдседателствующий Йовъ Титоровъ: Не може да бѣдете седми, защото ще Ви кажѣ единъ по единъ, кои сж говорили. Говорили сж: г. г. Спасъ Ивановъ, Кжнчовъ, Краевъ, Каравеловъ, Д-ръ Провадалиевъ, Владикинъ и Д-ръ Табурновъ е седмиятъ.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Менѣ ми се струва, че по тоя законопроектъ по-хубаво е да се искажѣтъ повече оратори. (Гласове: На второ четене!) Азъ бѣхъ записанъ седми. Ходихъ на бюрото и видѣхъ!

Прѣдседателствующий Йовъ Титоровъ: Има прѣдложение за прѣкращението на дебатитѣ. Моля ония г. г. прѣдставители, които мислѣтъ, че може да се прѣкратѣтъ дебатитѣ, да си вдигнѣтъ ржката. (Болшинство.) Прѣкратѣватъ се.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Азъ не можъ да разберѣ, защо се боите да чуѣте мнѣнието ми по принципъ. Седми бѣхъ записанъ, а вие сте ме прѣредили! Нека дойде г. Сава Иванчовъ да каже това. Азъ ходихъ лично при прѣдседателствующия.

Прѣдседателствующий Йовъ Титоровъ: Моля, г-нъ Таслаковъ, сѣднѣте на мѣстото си.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Нѣмате право да ме прѣреждате! Може да ме искждѣте, но не да ми отнемате думата. Никога по принципиални въпроси не можъ да се искажѣ.

Д-ръ Паскалъ Табурновъ: Азъ тоже знамъ, че сѣмъ седми.

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Г-нъ Таслаковъ! Моля Ви се, сѣднете си на мѣстото. Вие ме обвинявате, пъкъ не давате да се искажж!

Прѣтко В. Таслаковъ: Азъ не Ви обвинявамъ!

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Моля, сѣднете си на мѣстото. Азъ намѣрихъ тукъ единъ списъкъ, който е писанъ съ чужда рѣка. Нека заповѣдатъ г. г. прѣдставителитѣ да видѣтъ и сами да избличжтъ г. Таслакова, че не е вѣрно това, което той казва.

Прѣтко В. Таслаковъ: Викайте г. Иванчова и тогава ме избличете!

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Избличавамъ Ви!

Прѣтко В. Таслаковъ: Нѣмате право да ме избличавате! Азъ не лъжж! Настоявамъ да се извика г. Иванчовъ и ако той каже, че лъжж, ще си вземж книгитѣ и ще си излѣзж отукъ!

Д-ръ Паскалъ Табурновъ: И азъ знаж, че съмъ тоже седми. И азъ ходихъ да провѣрж!

Лазаръ Дуковъ: Не е вѣрно, че г. Таслаковъ, е билъ седми, защото винаги седмиятъ бива отъ болшинството, за да прѣкрати дебатитѣ! (Смѣхъ.)

Прѣтко В. Таслаковъ: Вие отъ гдѣ знаете, г-нъ Дуковъ? — Настоявамъ да се викне г. Иванчовъ. Азъ не лъжж и нѣмате право да ме избличавате въ лъжа!

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Нѣмате думата! Призовавамъ Ви на редъ!

Прѣтко В. Таслаковъ: Искамъ Народното Събрание да каже: лъжж ли или не!

Иванъ Я. Поповъ: Лъженъ!

Прѣтко В. Таслаковъ: Нека дойде г. Сава Иванчовъ и да каже: лъжж ли или не!

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Тоя списъкъ ще го запазж, за да се провѣри, че г. Таслаковъ не говори истината. Вие сте интелигентенъ човѣкъ . . (Шумъ.)

Прѣтко В. Таслаковъ: Ако съмъ интелигентенъ човѣкъ, допущате ли, че можж да Ви лъжж?

Иванъ Я. Поповъ: Не е истина! Ти си едно кречетало!

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Призовавамъ Ви на редъ! Въ силата на Правилника, прѣдлагамъ Ви да мълчите!

Г-нъ Министърътъ Тончевъ има думата.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Всички бѣлѣжки, които се направихж по законопроекта за държавнитѣ и общински пжтища, сж отъ голѣма цѣнность; за мене тѣ сж много важни и азъ ще се спрж съ най-голѣмо внимание върху тѣхъ при разискването на законопроекта въ комисията; заради това, ще моля да приемете законопроекта по принципъ, и, когато ще се разисква въ комисията, тогава не само тия бѣлѣжки, но и всички прѣдложения можжтъ да бжджтъ приети на драго сърце, щомъ клонжтъ да подобржтъ закона.

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Ще се пристжпни къмъ гласуването на законопроекта по принципъ. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ по прин-

ципъ законопроекта за държавнитѣ и общински пжтища, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Нѣкои отъ г. г. прѣдставителитѣ, г. Каравеловъ и други, прѣдложихж, щото тоя законопроектъ да се испрати на комисията. Моля ония г. г. прѣдставители, които сж съгласни да се испрати законопроектъ на комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Ще се испрати въ комисията.

Коста Ранковъ: Прѣдлагамъ да се вдигне засѣданието! Късно е вече!

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Ранкова, за вдигане на засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Г-да народни прѣдставители! Стойте си на мѣстата, за да ви съобщж нѣкои работи.

Г-нъ Министъръ-Президентъ има думата.

Министъръ-Прѣсѣдатель Тодоръ Иванчовъ: Г-да народни прѣдставители! Вамъ е извѣстно, че, споредъ нашата Конституция, редовнитѣ сесии тражтъ отъ 15-й октоврий до 15-й декемврий и че за продължението на една редовна сесия трѣбва съгласието, както на Народното Събрание, така и на Негово Царско Височество Господарѣтъ. Вие знаете колко прѣдложения и законопроекти има внесени, между които има много важни, особено по финансови въпроси; та, заради това, правителството е намѣрило за добръ да се продължи тая сесия до 23-й януарий. Ще ви моля да приемете това прѣдложение да гласувате за продължението на сесията до 23-й януарий. (Гласове: Прието! Прието!)

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Г-нъ Лазаръ Дуковъ има думата.

Лазаръ Дуковъ: Отказвамъ се.

Константинъ Панайотовъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми се струва, прѣди всичко, че сега за сега е късно да говоримъ по този въпросъ, защото Народното Събрание чрѣзъ едно свое вишегласие рѣши да се вдигне засѣданието. Ако Народното Събрание е рѣшило да се вдигне засѣданието, менѣ ми се струва, че то е рѣшило да го вдигне за всѣкакви въпроси.

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Азъ мислѣхъ, г-нъ Панайотовъ, че ще говорите по прѣдложението на Министъръ-Прѣсѣдателя и затова Ви дадохъ думата.

Константинъ Панайотовъ: Азъ именно по този въпросъ ще говорж!

Прѣсѣдателствуващия Иовъ Титоровъ: Вие друго говорите. Повдигна се единъ важенъ и умѣстенъ въпросъ, нѣма освѣнъ да говорите по него за или противъ.

Константинъ Панайотовъ: Менѣ ми се струва, че тогазъ, когато Народното Събрание рѣши да се вдигне засѣданието, всѣки народенъ прѣдставитель е свободенъ да си отиде и азъ видѣхъ, че нѣкои народни прѣдставители си излѣзохж, и излѣзохж си затова, защото засѣданието се вдигна и ние не можемъ да разискваме сега по никакъвъ другъ въпросъ. Азъ нѣмамъ нищо противъ да се дебатира

по това предложение, но ми се струва, че то ще трябва да се гуди на дневен ред и да говорим по него утрѣ.

Прѣсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Вие виждате много добрѣ, че нужното число прѣдставители ги има; защо да се не разисква?

Константинъ Панайотовъ: Добрѣ, г-не прѣсѣдателю, но вдигна се вече засѣданието. Ние не можемъ да говоримъ вече.

Прѣсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Вдигане на засѣданието значи да се прѣкрати, а то не е прѣкратено. По предложението говорѣте.

Никола Йонковъ-Влашкинъ: Да се гласува, дали да станѣтъ разисквания по този въпросъ!

Константинъ Панайотовъ: Не е истина, че ако сме тукъ, можемъ да засѣдаваме и разрѣшаваме въпроси. По нѣкой пѣтъ народнитѣ прѣдставители може и случайно да се съберѣтъ тукъ. Въпросътъ е, че едно засѣдание може да се продължава, докато Народното Събрание рѣши да се вдигне. Единъ пѣтъ Народното Събрание рѣши да се вдигне засѣданието, трѣбва да се вдигне и никакви въпроси вече не може да се разглеждатъ. Заради това, менѣ ми се струва, че съвършено неоснователно е да иска подигнатиятъ въпросъ да го разрѣшимъ сега. Азъ съмъ на мнѣние, че правилното работене може да диктува само това: да се гуди този въпросъ на дневен редъ за утрѣ, когато и да говоримъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Още единъ денъ да изгубимъ!) Ако ли почитаемото Народно Събрание счита, че може да се говори по този въпросъ сега, азъ ще кажѣ мнѣнието си по този въпросъ. (Гласове отъ лѣвицата: Не може! Засѣданието е закрито!) Чувамъ гласове, че засѣданието е закрито и не може да се говори. И азъ смѣтамъ сѣщо, че засѣданието е закрито и нищо не може да се говори.

Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще говорѣ по предложението на г. Министъръ-Президента; но понеже г. Панайотовъ сезира Събранието съ единъ въпросъ, считамъ, че е моя длъжностъ да кажѣ и азъ какъ гледамъ на този въпросъ. По въпроса за вдигане и продължаване на засѣданието, ние сме господари да продължимъ засѣданието непрѣкъснато три дни и три нощи.

Сотиръ Календеровъ: Значи, ние можемъ да нарушаваме това, което сме рѣшили! Какво значение има предложението на г. Ранкова, за вдигане засѣданието, което се прие, когато сега разискваме по другъ въпросъ? (Шумъ.)

Прѣсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Защо вдигате шумъ, моля ви се? Споредъ Правилника, нѣмате право да прѣкъсвате оратора! Този Правилникъ е направенъ за да се пази.

Сотиръ Календеровъ: Вие нѣмате право да се сърдите! Вие обявихте, че предложението за вдигане засѣданието се приема и засѣданието се вдигна!

Прѣсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Не е истина, че е вдигнато засѣданието.

Министъръ-Прѣсѣдатель Тодоръ Иванчовъ: Дневниятъ редъ се прѣкрати, а туй е извънъ дневния редъ.

Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ: (Продължава.) Г-да народни прѣдставители! Самиятъ фактъ, че слѣдъ закриването на засѣданието си сѣднахме пакъ на мѣстата и съ готовностъ изслушахме предложението на г. Министъръ-Президента, е най-краснорѣчивото доказателство, че ние тацитно се съгласихме да се разисква този въпросъ. (Гласове: А а!) Г-нъ Панайотовъ вѣроятно ще говори... (**Прѣсѣдателствующий Йовъ Титоровъ:** На прѣдмета, г-нъ Провадалиевъ!) Е добрѣ, азъ съмъ съгласенъ да се приеме това предложение и намирамъ, че подигнатиятъ въпросъ отъ г. Панайотова е единъ въпросъ неумѣстенъ и неоснователенъ, само за да се каже, че и Панайотовъ е въ всѣко гърне мерудия.

Сотиръ Календеровъ: Г-да прѣдставители! Азъ искамъ да говорѣ по предложението на г. Министъръ-Президента, но засѣданието е вдигнато — г. Ранковъ прѣдложи да се вдигне засѣданието, този въпросъ се рѣши и гласувахме всички. Сега, ако Народното Събрание рѣши да отмѣни онова рѣшение, което взе по-рано, нека го отмѣни и да говоримъ по този въпросъ.

Прѣсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Кажете каквото ще кажете!

Сотиръ Календеровъ: Азъ моля да се сезира Народното Събрание съ този въпросъ: желае ли сега да се разисква по предложението на г. Министъръ-Прѣсѣдателя, или утрѣ, и дали е вдигнато засѣданието или не.

Прѣсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Не е вдигнато.

Сотиръ Календеровъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Министъръ-Президентътъ прѣдлага на Народното Събрание да вземе рѣшение за да се продължи сесията до 23-й януарий идущата година, врѣме, което се състои повече отъ празници, врѣме, прѣзъ което ние ще получаваме дневни пари, безъ да работимъ. Ако почитаемото правителство смѣта, че не сѣ гласувани най-важнитѣ въпроси напр. бюджетитѣ, Законътъ за десетъка, Законътъ за унищожението на октроата и бача и разни други законопроекти, то, споредъ мене, най-хубаво би направило да се закрие сега сесията на 21 и 22-й този мѣсецъ и да свика една извънредна сесия... (Гласове: А а!) Моля, имайте търпѣние! Азъ ще ви направѣ една смѣтка. — Да свика една извънредна сесия, когато ще може да работи това Събрание. Азъ знамъ, г-да, че ще противопоставите пѣтнитѣ; но ако направимъ смѣтка за пѣтнитѣ пари, то ония дневни пари, които ще получимъ прѣзъ празницитѣ, ще излѣзѣтъ много повече, отколкото пѣтнитѣ пари. Така щото, ние ще получимъ дневни пари прѣзъ врѣме, когато нѣма да работимъ. Смѣтайте. Азъ не знамъ право, кога ще се прѣустановѣтъ засѣданията, но прѣдиполагамъ, че ще бѣде на 22-й този мѣсецъ; значи, 9 дена отъ декемврий и 8 отъ януарий, за 17 дена ще получимъ по 340 л. (Обаждатъ се: Лоша смѣтка правишъ. На 2-й януарий ще дойдемъ!) Значи, ще си оставѣтъ хората Новата година за да дойдѣтъ да засѣдаватъ тукъ, или да оставѣтъ празницитѣ. Това да бѣде, не го вѣрвамъ. Азъ знамъ, че отъ 8-й януарий ще почнатъ засѣданията. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Отъ гдѣ знаешъ?) Вие го казвате това.

Азъ правя прѣдложение, щото тая сесия да се закрие на 22-й декемврий, а извънредна сесия, ако иска правителството да свика, нека да я свика по-нататък прѣз работното врѣме. Защото иначе напразно ще вземаме дневни пари, когато не ще работимъ. Всички признаваме, че има криза и че владѣе беспаричие, а пъкъ, напротивъ, рѣшаваме за себе си да вземемъ пари за врѣме, когато нѣма да работимъ.

Петъръ Н. Даскаловъ: Г-да прѣдставители! Азъ не знамъ, какво трѣбва да ни кара да разсѣждаваме толкова дълго върху единъ толкова очевидно ясенъ въпросъ, какъвто е този. Явява се г. Министъръ-Прѣсѣдательтъ и казва, че е взелъ съгласието на Негово Царско Височество да се продължи сесията до 23-й януарий (Сотиръ Календеровъ: По-напрѣдъ нашето трѣбва да вземе!) За това негово съгласие се иска и съгласието на Народното Събрание. Азъ мисля, че Народното Събрание, което дохожда тукъ работа да върши, нѣма да чака редовния срокъ и да вотира само бюджета. Вамъ е извѣстно, че има сума законопроекти, които обязательно трѣбва да се разрѣшятъ въ единъ или другъ смисълъ. Какъ ще си отидемъ безъ да свършимъ поне една частъ отъ тая работа, която сме прѣдначертали да свършимъ? Ето защо, по тоя въпросъ не може да има споръ, че е необходимо нужно да се продължи сесията до тоя срокъ, който е прѣдвиденъ. Че ще работимъ до 22-й декемврий, или до 1-й, или до 2-й януарий, това е друга работа.

Колкото затуй неумѣстно прѣдложение, което сега се явява отъ г. Календерова, за че пѣли сме да вземемъ дневни пари или не, азъ се очудвамъ на онова базирганство

Прѣсѣдательствующий Йовъ Титоровъ: Моля Ви се, говорѣте по прѣдмета! Така не Ви позволявамъ да говорите!

Петъръ Н. Даскаловъ: Азъ искамъ да охарактеризирамъ

Прѣсѣдательствующий Йовъ Титоровъ: Нѣмате право, г-нъ Даскаловъ, да оскърбявате!

Атанасъ П. Краевъ: Энергически протестирамъ!

Петъръ Н. Даскаловъ: Добръ. Ако обичате, тая дума азъ я оттеглямъ, но ще употребя друга дума, която ще бѣде еднакво силна, макаръ да бѣде по-благовидна, защото има хора, които се плѣскаатъ съ рѣкавици, а други — съ голи плѣсници, но еднакво сж плѣсници. Тия хора идятъ за 5 л. и 10 л. да говорятъ просто и да правятъ едно нѣщо, за което не трѣбва и дума да става. Работата на народнитѣ прѣдставители, г-да, нито съ 20 л., нито съ 5 л. ще може да се оцѣни и нѣма да се оцѣни, и ония дневни, които ще взематъ за 5 или 4 дни, нито ще ги направятъ богати, нито ще съсипятъ България. Ето защо, по тоя въпросъ, казвамъ, че трѣбва да се рѣши сега. Може народнитѣ прѣдставители да рѣшатъ да не получаватъ дневни; той е единъ въпросъ, който трѣбва да се прѣдостави на съвѣстѣта на тия народни прѣдставители, които ще гласуватъ за него, и е единъ въпросъ, който не трѣбва да се разисква сега. Сега трѣбва да се рѣши отъ Народното Събрание, дали да се продължи сесията. Понеже нѣмамъ нищо противъ прѣдложението, защото намирамъ, че е цѣ-

лестобразно, азъ ще гласувамъ за него. Надѣвамъ се, че и стамболиститѣ, които мислѣхъ, че нѣма да се продължи сесията и, слѣдователно, се надѣвахъ, че това правителство ще падне, че и тѣ ще гласуватъ за това прѣдложение.

Прѣсѣдательствующий Йовъ Титоровъ: Моля Ви се, г-нъ Даскаловъ!

Константинъ Панайотовъ: Нѣма да гласуваме! Азъ желямъ да стоите още 5 години на власт!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Ако искате Вие да падне, ние пъкъ не искаме. Съ това алашихахме вече; самарѣтъ олегна! (Гласове: Браво! Ржкоплѣскане.)

Д-ръ Василъ Дочевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ считамъ и всѣкога съмъ считалъ, че двата мѣсеца, които българскиятъ парламентъ има за своето законодателство, сж много малко, за да може да се обмислятъ всички закони така добръ, така вѣщо и така добросѣвѣстно — ако можъ да се изразятъ така — отъ почитаемото народно прѣдставителство, щото никога нѣма да имамъ нищо, ако почитаемото народно прѣдставителство си даде възможността да изуча законитѣ много по-подробно, като си искажатъ по възможность всички мнѣнието; само тогава законитѣ ще отговарятъ на нуждитъ на Българския народъ. (Атанасъ П. Краевъ: Нека се раздаватъ проектитѣ по-рано!) Ако настоящето правителство гледаше на законодателното тѣло така, както народняшкото, бждете увѣрени, че ние можехме да вотираме еп блос много закони и тогава щѣхме да бждемъ готови за тая дата. Но прѣдъ видъ добрата воля, която има настоящето правителство, да се обмислятъ всѣкога законитѣ и слѣдъ това да се приематъ, само по себе си слѣдваше, че при всичкото наше желание и дѣятелность и при всичкитѣ наши ежедневни засѣдания ние не успѣхме да прокараме много закони, които сж въ прѣма свръзка съ бюджета. Вамъ ви е извѣстно, г-да народни прѣдставители, че има редъ закони, които сж въ тѣсна свръзка съ финансовото положение на държавата. И, слѣдователно, щомъ се прие бюджетътъ за идущата финансова година, трѣбва да се прѣдвидятъ приходитѣ за тоя бюджетъ, а за това трѣбва да се вотираатъ и свързанитѣ съ тоя бюджетъ закони. Правителството, като е направило своята сѣтка за тия неминуеми закони, е мислило, че дѣйствително до 22-й декемврий ние ще можемъ да обмислимъ всички тия закони и да ги приемемъ. Азъ се поставямъ на почвата на прѣдставителитѣ и гледамъ съ друго око. Азъ мисля, че ако почитаемото правителство има извѣстенъ интересъ да прокара закони такива, каквито то мисли за добри, и народното прѣдставителство, на което инициативата е тоже запазена отъ самата Конституция, има интересъ да прокара своето мнѣние; азъ мисля, че ако трѣбва да прокараме всички мнѣния и закони — това врѣме е много малко. Като имате прѣдъ видъ, че ние се намираме прѣдъ много празници, а прѣзъ тѣхъ нѣма да засѣдаваме, ако допуснемъ, че ще засѣдаваме всѣки день когато не е празникъ, безъ да се прѣустановяватъ засѣданията на народното прѣдставителство, азъ мисля и вѣрвамъ, че почитаемото правителство ще се съгласи съ мене, че засѣданията трѣбва да се продължатъ поне до 31-й януарий, за да можатъ да се прокаратъ и

частнитѣ прѣдложения на г. г. народнитѣ прѣдставители. (Гласове: Вѣрно!)

Славчо Вабаджановъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми се струва, че ако погледнемъ на работата, която имаме внесена, законопроектитѣ, които сж внесени, ще ни отнематъ още много врѣме; така че, ще трѣбва да продължимъ сесията въ смисълъ ако искаме да приемемъ всички внесени законопроекти. Въ това и споръ не може да има. Сега, какво ще направимъ за дневнитѣ, е въпросъ, който отдѣлно може да се разгледа. (Иванъ Бѣлиновъ: Не отъ голѣма важностъ!) Засега е много важно да рѣшимъ и по принципъ да се съгласимъ, вѣрно ли е, че има пужда да се продължи сесията; а това е безспорно, защото има много законопроекти, които сж важни и трѣбва да се приематъ. И менѣ ми се струва, че върху този въпросъ не може да има двѣ мнѣния; защото, очевидно е, че щомъ толкозъ законопроекти сж внесени, а и правителството напиратъ да се прокаратъ, има защо да се продължи сесията. И понеже това става въ съгласие не само съ Народното Сѣбрание, но и съ Княза, въ туй нѣма да направимъ нищо прѣстѣпно, ако дадемъ съгласието си за продължението на сесията.

Съгласенъ съмъ отъ друга страна съ г. Д-ръ Дочева, че, ако сме искали да прокараме както трѣбва всички закони при добро и тѣтелно изучаване даже, до 23-й януарий нѣмало да бжде достатъчно и че е по-добрѣ да се продължи сесията до 31-й януарий, за да може, както всички законопроекти, които правителството иска да прокара, така и частнитѣ прѣдложения, които сж отъ важностъ, да се прокаратъ.

Сега, относително въпроса за дневнитѣ пари. Азъ казахъ, че този въпросъ е послѣденъ, който по-подиръ ще да разискваме; но понеже се повдигна, ще кажъ и азъ нѣколко думи. Въ всѣки случай, по-нататѣкъ въ едно отъ засѣданията можемъ да помислимъ върху този въпросъ и да разискваме; но по-добрѣ ще бжде да се откажемъ отъ дневнитѣ пари и тогава нѣма какво да разискваме. Може да ни се даждъ бесплатно билети за отиване и връщане. Азъ съмъ на мнѣние да се съгласи г. Министъръ-Прѣдсѣдателъ да се продължи този срокъ до 31-й Януарий.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нѣ Иванъ Я. Поповъ има думата.

Иванъ Я. Поповъ: Отказвамъ се.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нѣ Христо Ив. Поповъ има думата.

Христо Ив. Поповъ: Менѣ ми се струва, че въ това отношение и опозицията трѣбва да се съгласи. Всѣки отъ насъ съзнава, че ние до днесъ нищо не сме извършили, благодарение на туй, че проверката на изборитѣ отне много врѣме на Камарата; второ, благодарение на туй, че съставътъ на Камарата се състои повечето отъ депутати адвокати, научени твърдѣ на широко да говорятъ; а третата причина се състои въ обструкцията на опозицията, защото ще се съгласите съ мене, че много нѣти се отнима твърдѣ много врѣме, благодарение на туй, че все не сте съгласни, говорите много, когато въ сжщностъ тия идеи могатъ да

се кажатъ въ нѣколко думи. (Сотиръ Календеровъ: Щомъ не можешъ да гледашъ и да слушаешъ опозицията, направи прѣдложение да се растури Камарата и да дойде друга безъ опозиция.) По-добрѣ да се обещадатъ въпроситѣ. Азъ съмъ на мнѣние и болшинството, и опозицията да се изказва; и тя е заинтересувана въ едно направление или друго. Ако се изслушва всѣко мнѣние, много по-добри закони може да излизатъ, отколкуто въ едно кратко врѣме. Ето защо, казвамъ азъ, ако тази Камара съзнава, че дѣйствително има изражения на всички свободни мнѣния, че тукъ има прѣдставители отъ всички политически възрѣния, и ако дѣйствително, благодарение на това положение на Камарата, ние сме закъснѣли, и ако искаме едно малко продължение на сесията, то е за да се изработятъ много подробни закони, отколкуто сж изработили тия камари, които се състояхъ отъ една боя. Менѣ ми се струва, г-да народни прѣдставители, че вие съзнавате това положение, съзналъ го е, както се вижда, и Негово Царско Височество Князътъ.

Необходимо е сами да си зачитаме труда; толкозъ закони сме приели по принципъ; значи, всичката тази борба, която бѣше въ толкова врѣме да пропадне, да остане съвършено бесплодна. При такъвизъ важни обстоятелства не трѣбва да се говори за никакви дневни, защото най-сетнѣ не се занимаваме съ дребни работи. Тѣй щото, този въпросъ за дневнитѣ не може да бжде повдигнатъ. Тозъ, който е дошълъ да работи за нуждитѣ на държавата, не може да говори за 20 л., които му се даватъ, а трѣбва да бжде внимателенъ и строгъ когато се разглеждатъ законитѣ. Ето защо, азъ мисля, че поне въ туй отношение ние трѣбва да бждемъ солидарни, съгласни, защото сж общи интереситѣ. Каквото направление да бжде у насъ . . . (Не се чуе.) Даже отъ точка зрѣние на паритѣ, пакъ трѣбва да съжаляваме за народната пара, защото тая, която досега сме взели, ще бжде съвършено бесплодна, защото законитѣ, които сме приели, приели сме ги само по принципъ, и, ако не ги приемемъ окончателно, всичко ще бжде бесполезно. Ето защо, азъ казвамъ, че отъ тази точка зрѣние прѣдложението на г. Министъръ-Прѣдсѣдателя е толкова важно и основателно, щото не вѣрвамъ, че ще бждете противъ. Азъ мисля, че въпросътъ . . . (Шумъ.— Не се чуе.) Моля почитаемото Сѣбрание да приеме това прѣдложение . . . (Шумъ.— Не се чуе.)

Никола Йонковъ-Влашкинъ: Г-да народни прѣдставители! Ние се уморихме много: проверихме изборитѣ, имаме извънредна сесия, засѣдавахме и сега два мѣсеца, главитѣ ни станахъ на тѣпанъ; нека отидемъ по домоветѣ си да си починемъ. На най-сетнѣ имаме и наши работи, и тѣхъ да гледаме. Азъ съмъ на това мнѣние.

Ето още и друга причина за това. Икономия ще направимъ, споредъ г. Календерова, а пъкъ Свирчо е далъ дума на стамболовщината, че на 25-й януарий ще дойдатъ на властъ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нѣ Влашкинъ! Говорѣте по въпроса.

Сотиръ Календеровъ: Той не може да се не почеше о нѣкого.

Никола Ионковъ-Владикинъ: Ако до 23-й януарий кажете да засѣдаваме, хубаво е. Колкото по-малко, толкова по-добре, защото по-скоро ще си отидемъ да си починемъ.

Ами можемъ ли да прокараме всички тия закони, свързани съ бюджета, до 23-й? Трѣбва да засѣдаваме по цѣли нощи и да разстроимъ още повече нашитѣ глави отъ безсъница. Азъ по този въпросъ не знамъ какво да кажъ. Да продължимъ ли и да разсърдимъ нашитѣ колеги стамболовисти или не. (Смѣхъ.) Моля да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Константинъ Панайотовъ: Не се сърдимъ ние!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Понеже се прави прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ, ще положъ на гласуване това прѣдложение. Ония отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се прѣкратятъ дебатитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Прѣкращаватъ се дебатитѣ.

Ще дамъ на гласуване прѣдложението на г. Министра-Президента, което е: да се продължи сесията на Народното Събрание до 23-й януарий 1900 год. (Цвѣтко В. Таслаковъ: До 31-й януарий. — Гласове: До 31-й януарий!) Имайте търпѣние, г-да.

Министъръ-Прѣдсѣдатель Тодоръ Иванчовъ: Прѣдложението е за до 23-й януарий. Ако намѣримъ за нужно, послѣ може да се продължи.

Славчо Бабаджановъ: Тогава, оттеглямъ прѣдложението си!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Има прѣдложение отъ правителството, да се продължи сесията до 23-й януарий идущата година. Моля ония отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се продължи сесията до 23-й януарий идущата година, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се. (Гласове отъ дѣсницата: Само стамболиститѣ не вдигатъ ржка! — Смѣхъ.)

Прѣдсѣдатель: Жечо А. Бакаловъ.

Секретари: { Д-ръ Пеню Динчевъ.
Коста Ранковъ.
Д-ръ Христо Йордановъ.
Миланъ Макавѣевъ.
Иванъ Бѣлиновъ.
Д-ръ Петъръ Гудевъ.

Трѣбва да се опрѣдѣли дневниятъ редъ за утрѣ.

Прѣди да се опрѣдѣли дневниятъ редъ, съобщавамъ на Народното Събрание:

Първо, че е постъпило отъ Министерството на Правосѣдието законопроектъ за измѣнение чл. 2-й отъ Закона за разглеждане распри за пасища и бранища между села и общини;

Второ, постъпило е прѣдложение отъ Министерството на Финанситѣ за опрощаване сумата 1.125 л. и 50 ст., дължими на печатницата отъ Българското икономическо дружество;

Трето, постъпило е прѣдложение отъ народнитѣ прѣдставители г. г. Владимиръ Недѣлевъ и Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ, за да се вземе рѣшение, щото привилегията, дадена на акциитѣ отъ застрахователнитѣ дружества „България“ и „Балканъ“, да се приематъ за залогъ въ всичкитѣ правителствени учреждения, да се распространи и върху акциитѣ на Търговско-индустриалната банка въ Пловдивъ;

Четвърто, постъпило е прѣдложение отъ Босилеградския народенъ прѣдставитель, Иванъ Я. Поповъ, щото Пирдопската околия съ центъръ гр. Пирдопъ, да се прѣименува „Златинска околия“, съ центъръ гр. Златица, и

Пето, постъпило е запитване отъ Балчикския народенъ прѣдставитель, г. Божилъ Райновъ, къмъ г. Министра на Народното Просвѣщение, съ което ще се постъпи, както гласи Правилникътъ.

За утрѣ на първо мѣсто на дневенъ редъ ще имаме бюджетопроекта за Върховната Смѣтна Палата, бюджетопроекта на Министерството на Обществениитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията и слѣдъ това останалитѣ въпроси отъ дневния редъ на днешното засѣдание.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 часѣтъ и 40 минути вечерта.)

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Сава Иванчовъ.
Йовъ Титоровъ.

Секретари: { Владимиръ Недѣлевъ.
Д-ръ Йорданъ Ц. Нейовъ.
Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ.
Д-ръ Василъ Дочевъ.
Д-ръ Фоти Симеоновъ.
Кръстанъ Доцевъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Т. Хр. Гължбовъ.